

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

cenacul.vitralii@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2025

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu
Dr. ist. Tatu Alexiu
Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef: Gl. bg. (r) Maria Ilie
Secretar de redacție: Col. (r) Mihai Munteanu
Membri: Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei
Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu
Gl. bg. (r) Nechifor Ignat
Gl. mr. (r) Marin Ioniță
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
Gl. bg. (r) Nicolae Pintilei
Col. (r) dr. Tiberiu Tănase
Col. (r) Gheorghe Trifu

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Editorial

- 35 de ani în pas cu România 5
- Serviciul Român de Informații la 35 de ani 10
Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu

File de istorie

- Spioni ai Puterilor Centrale pe Valea Prahovei (1914-1916)
II: cazurile Müller, Arendt și Rădulescu 16
Dr. ist. Alin Spânu
- Evoluții în sistemul național de informații ca urmare a „răscoalei
țăărănești” din 1907 23
Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei

Memorie profesională

- Întâmplări profesionale (2) 46
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
- Criminalitatea organizată, fenomen și noțiuni la nivelul mentalului
colectiv 66
Gl. bg. (r) Nicolae Pintilei
- O erupție liberă necontrolată – din amintirile unui ofițer de securitate
economică 77
Col. (r) Gheorghe Cosma

În sprijinul culturii de securitate

- O lecție din lumea spionajului 85
Col. (r) Liviu Găitan
- Note de lectură și evenimente 88
 - Liviu Găitan: *Lumea neștiută a serviciilor secrete*
 - *IntelligenceInfo* nr. 1/2025
 - Prezențe în mass-media

<u>Pagini literare</u>	93
○ Omagiu primăverii în poezii: Ion Alin Gheorghe, Iacob Oniga, Florica Dumitru, Liliana Badea-Cârstea, Elena Cîașescu, Ioan Florian, Petru Popița, Costică Dogaru (<i>Haiku</i>)	
○ Vitrina cu cărți	
○ Agenda Cenaclului „Vitrării”	
<u>Din viața și activitatea ACMRR-SRI</u>	111
○ Cronologie: decembrie 2024 – martie 2025	
○ <i>Vitrării – Lumini și umbre</i> : ecouri	
○ Prezențe artistice: Mihai Varzari	

EDITORIAL

35 DE ANI ÎN PAS CU ROMÂNIA

„Instituția informațiilor seamănă cu o familie. Poți să fii, ca în orice familie, părinte bun sau rău, un copil bun sau rău. Dar, oricum am fi ... SUNTEM ȘI TREBUIE SĂ RĂMÂNEM O FAMILIE UNITĂ” – Eugen Cristescu

Serviciul Român de Informații împlinește 35 de ani de existență. Înseamnă mult, mai ales dacă avem în vedere viața unui om.

Toți acești ani au permis parcurgerea unor pași importanți către Serviciul modern de astăzi. Avem convingerea că distanța care separă SRI-ul actual de cel de la începutul anilor '90 este chiar mai mare din punct de vedere organizațional decât lasă să se întrevadă perspectiva temporală a celor 35 de ani. Diferența dintre statutul SRI la punctul de plecare (martie 1990) și rolul pe care îl are în prezent vorbește de la sine despre consistența unei îndelungate și minuțioase construcții organizaționale.

Este un reper semnificativ chiar și la scara istoriei contemporane a României – motiv pentru care propunem o analiză a profilului imagologic al SRI, într-o abordare care să pună în discuție unele dintre clișeele simpliste ce compun universul percepțiilor publice asupra instituției, dar care să și lase o ușă deschisă criticilor legitime venite dinspre societatea civilă.

Lumea serviciilor de informații a generat întotdeauna un univers de reprezentări complexe și contradictorii totodată, un sentiment de fascinație față de exclusivismul lucrului ascuns, combinat cu suspiciunea față de ceea ce scapă orizontului cunoașterii profane. De aceea, orice analiză a percepțiilor publice asupra unui serviciu de informații trebuie să plece de la acest punct zero: întotdeauna vor exista cetățeni care vor dezavua, din principiu, orice e legat de activitatea serviciilor de informații, la fel cum, întotdeauna, vor exista cetățeni care vor cauționa necondiționat munca ofițerilor de informații. Nu dorim să fim prinși în capcana unei pledoarii insipide și lipsite de credibilitate despre cât de nedrepte sunt atacurile la adresa SRI. Ar fi un discurs gratuit, cu false pretenții, care riscă cel puțin să sfideze spiritul gândirii critice.

Cei 35 de ani ai SRI au fost scena a numeroase succese operaționale, dar și a unor cazuri controversate. Deși este oarecum nedrept față de gradul de risc și complexitate al activității serviciilor de informații, pe agenda publică apar cu

mult mai multă ușurință erorile (adesea imaginare) și mai puțin, spre deloc, succesele acestora (uneori uimitoare). De cele mai multe ori, reușitele nu pot fi făcute publice – ceea ce nu le face mai puțin importante.

Totuși, cei care se interesează de istoria instituției SRI trebuie să cunoască măcar câte ceva din succesele operaționale ale ofițerilor săi, pentru o înțelegere echilibrată a rolului pe care aceasta îl are și a riscurilor la care oamenii săi se expun în mod cotidian: **dejucarea unor atentate teroriste în România, stoparea unor activități de prozelitism și propagandă extremistă radicală, documentarea unor cazuri de spionaj-trădare, destructurarea unor rețele de migrație ilegală în conexiune cu terorismul, a unor rețele specializate în evaziune fiscală de mare amploare, a unor grupări de criminalitate informatică, sprijin pentru reținerea unor exponenți ai rețelelor de crimă organizată și multe altele.**

Cazurile controversate nu sunt subiecte ușor de abordat de către un serviciu de informații. Totuși, unele evenimente fac deja parte din istoria instituțională și societală, fiind probabil necesară medierea unei înțelegeri comune și decomplexate a acestora. A greși este omenesc – *errare humanum est* – și este de importanță vitală ca din respectivele greșeli să fie reținute lecțiile învățate. Fiecare astfel de caz a ilustrat importanța existenței și exercitării unui control civil democratic asupra serviciilor de informații. În timp, a fost vizibilă și maturizarea abordărilor instituționale cu privire la modul de tratare a propriilor vulnerabilități, precum și deschiderea și determinarea Serviciului de a susține activitatea organelor de cercetare penală cu privire la greșelile comise de propriile cadre.

Misiunea Serviciului a fost exprimată foarte clar și precis de lege: **desfășurarea activităților pentru culegerea, verificarea și valorificarea informațiilor necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror acțiuni care constituie amenințări la adresa siguranței naționale a României**, cuvinte al căror înțeles simplu s-a întipărit în conștiința generațiilor de români care au făcut carieră în acest domeniu.

Serviciul Român de Informații este o instituție cu o istorie complexă, specifică țărilor care au trecut printr-o schimbare majoră de regim. În același timp, este și o structură care a parcurs un proces accelerat de transformare pentru a se adapta la o serie de standarde împărtășite de comunitatea de informații euroatlantică. Pe de altă parte, Serviciul a ajuns la o maturitate care

face desuetă ocolirea unor întrebări aparent stânjenitoare legate de moștenirea trecutului sau provocările prezentului guvernat de rigorile activității de informații într-un regim democratic.

La 35 de ani de la reorganizarea activității de informații în noul stat democratic, Serviciul Român de Informații este suficient de puternic, din punct de vedere profesional și moral, pentru a trece cu demnitate testul credibilității. Evaluările sociologice relevă că SRI este o instituție cu notorietate ridicată și cu un indice de încredere publică pozitiv. SRI este o instituție credibilă pentru tineri, pentru locuitorii din mediul rural, din orașele mici și mijlocii, dar înregistrează un deficit de încredere în rândul persoanelor vârstnice și locuitorilor din orașele mari. Acest deficit în rândul vârstnicilor aduce în atenție una dintre marile teme sensibile în percepția publică asupra SRI, și anume asocierea cu vechea Securitate. Serviciul Român de Informații este dator față de societatea civilă să răspundă cu răbdare ori de câte ori fantomele trecutului sunt readuse pe scena publică.

Percepția publică asupra Serviciului Român de Informații nu este ecranată doar de bruiajul trecutului. La fel de importante pentru analiză sunt temele curente care configurează modul în care se raportează instituția la rigorile unui regim democratic.

Ar fi total contraindicat să acoperim problema cu explicații facile și ipocrite legate de lipsa culturii de securitate în rândul cetățenilor, deoarece este evident că românii nu și-au însușit în suficientă măsură această cultură. Dar nu aceasta este problema, ci cum se formează cultura de securitate. Este de datoria societății civile, dar și a structurilor din sistemul securității naționale să contribuie la creșterea calității informațiilor publice care abordează teme de securitate națională, într-o lumină clară, pragmatică, rațională, nu pe un culoar îngust, îmbâcsit de făclii ezoterice. Numai că, pentru ca societatea civilă să devină un partener în formarea culturii de securitate, este necesară o mișcare în dublu sens: structurile sistemului de securitate națională trebuie să-și deschidă sincer ușile, iar societatea civilă să abandoneze prejudecățile. Este un proces dificil, dar realizabil.

Pe această cale, atingem un alt punct de concentrare a atitudinilor contestatate, unele legitime, altele mai puțin legitime, ale serviciilor de informații, și anume cultura secretului și hipersecretizarea. Deși delicat, subiectul atinge fondul problemei credibilității serviciilor de informații într-o

societate democratică. Când cetățeanul știe că are acces liber la un volum imens de informații publice gestionate de autorități, când el cunoaște procedurile și, mai ales, este educat să își exercite dreptul de a accesa aceste informații, putem vorbi despre conștiința libertății și despre o simbioză fericită libertate-securitate. Fără conștiința acestei libertăți, rămâne impresia unei lumi guvernate de restricții și secrete, în care serviciile, în loc să-și îndeplinească misiunile, sunt nevoite să se lupte cu suspiciunea provocată de imaginea deformată a unei hidre care știe tot și controlează pe oricine. În aceste condiții, pentru a da substanță credibilității publice a serviciilor de informații, una dintre preocupările *intelligence*-ului românesc în următorii ani va trebui să fie aceea de consolidare a etosului democratic prin respectarea pragmatică a drepturilor și libertăților civile. Altfel, dacă se vor închide în carapace, rămânând exclusiv prizonierele misiunii lor fundamentale de colectare a secretelor, serviciile de informații din societățile democratice vor risca să fie marginalizate de societatea informațională de mâine.

În secolul XXI structurile de *intelligence* nu mai dețin monopolul absolut asupra informației clasificate. Având în vedere că structuri private dezvoltă deja instrumente performante de identificare a informațiilor sensibile, explozia informațională va redimensiona rolul colectării de secrete. Într-o eră în care tot mai multă lume va avea acces liber la un volum uriaș de date, performanța serviciilor de informații se va măsura nu atât prin numărul de informații clasificate deținute, cât prin calitatea acestora și legitimitatea publică pe care o vor câștiga. Secretele culese pentru protejarea securității naționale și a sistemului democratic vor continua să aibă rolul lor determinant, dar produsul de *intelligence* valoros va depinde mult și de calitatea selecției și analizei informațiilor. Aceasta nu înseamnă abandonarea rolului clasic al serviciilor. Până la urmă, fără secret nu există *intelligence*, iar fără *intelligence* nu există securitate, deci nici libertate. Cu un amendament important: secretul trebuie dozat și calibrat atent, în limite constituționale care evită abuzurile dar protejează securitatea, respectând valorile fundamentale, etice și politice ale ordinii democratice. Structurile de *intelligence* își pot câștiga astfel credibilitatea necesară pentru a obține sprijinul public pe termen lung, esențial în munca oricărui ofițer de informații aflat pe teren în căutare de suport și surse bune, dar și pentru a atrage vârfurile academice, intelectuale ale societății civile, capabile să producă analiză și prognoză de nivel înalt, adică informație relevantă.

Tehnologia și banii, indiferent de complexitate sau de număr, nu sunt garanții infailibile ale succesului! Cea mai eficace armă a fost, dintotdeauna, mintea umană! Acest lucru a fost înțeles perfect în timpul Războiului Rece și tinde a fi uitat azi, în epoca Inteligenței Artificiale. Totuși, practicienii *intelligence*-ului contemporan nu ezită să sublinieze importanța relațiilor interumane.

Factorul **OM** rămâne esențial în activitatea de culegere de informații, indiferent de cât de tehnologizată și super-securizată va deveni lumea! Astăzi lucrurile sunt mult schimbate! Impactul noilor tehnologii asupra muncii de informații este extraordinar de mare. Însă, în final, contactul uman rămâne cel mai important, mai cu seamă în momente deosebite! Acesta nu poate fi înlocuit de tehnică! Crearea unor relații apropiate cu o personalitate care deține informații de interes, influențarea sa pozitivă, înțelegerea corectă a modului său de gândire, toate acestea nu vor putea fi suplinite niciodată de mijloacele tehnice, nici măcar de atât de mult lăudata inteligență artificială!

Ca ofițeri de informații, ne-au călăuzit întotdeauna jurământul depus față de patrie și popor și principiile insuflate de mentorii care ne-au îndrumat activitatea și la care am apelat ori de câte ori am avut o dilemă profesională.

Am avut întotdeauna convingerea că am ales să ne oferim toată priceperea unei instituții în care profesionalismul este prezent în cele mai mici structuri și care a fost și va fi mai presus de orice zbateri politice. Filonul profesional al muncii de informații este imun în fața tranziției regimurilor politice, iar acest lucru trebuie respectat ca atare, nu într-o abordare obtuză, încărcată cu frustrări sau efuziuni arogante, ci într-un ton pragmatic și realist.

Cei 35 de ani ai SRI sunt martorii tăcuți ai tuturor celor care au jucat un rol în evoluția acestuia și au devenit, astfel, actori esențiali ai propriei scene instituționale. Mai întâi cei care i-au acordat încrederea, cetățenii în al căror serviciu s-a plasat SRI și care au ajuns să preschimbe temerile istorice și prejudecățile inițiale cu o încredere solidă și, nu în ultimul rând, profesioniștii activității de *intelligence* – cu toții contribuind prin acțiunile lor la parcursul instituțional al Serviciului.

„Arma informațiilor nu se depune niciun moment la rastel...”

Redacția

SERVICIUL ROMÂN DE INFORMAȚII LA 35 DE ANI

În urmă cu 35 de ani, la 26 martie 1990, prin Decretul nr. 181 al CPUN a fost înființat Serviciul Român de Informații, care avea ca misiune asigurarea informațiilor necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării acțiunilor ce se puteau constitui în amenințări sau pericole la adresa siguranței naționale a României.

În următorii ani s-a legiferat domeniul siguranței naționale a României (Legea nr. 51/1991), organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații (Legea nr.14/1992) și, în baza acestora, a fost aprobat în Consiliul Suprem de Apărare a Țării, în anul 1993, primul Regulament de organizare și funcționare a S.R.I., structura și efectivele acestuia.

Abia din acel moment s-a putut trece efectiv la organizarea structurilor interne, centrale și teritoriale, elaborarea documentelor de operaționalizare a activității acestora, concomitent cu emiterea de ordine și instrucțiuni necesare punerii în aplicare în activitatea de informații a tuturor prevederilor legale menționate anterior.

Din acest moment, Serviciul și-a dezvoltat capacitățile specifice de obținere a informațiilor, de analiză și informare a beneficiarilor legali cu privire la riscurile și amenințările la adresa siguranței naționale. În trimestrul I al anului 1994, Serviciul elaborează și transmite Parlamentului Raportul privind activitățile desfășurate în anul 1993, potrivit cerințelor legale.

În continuare, parțial în 1994, dar foarte hotărât din 1995, Serviciul începe găsirea drumurilor către crearea de contacte cu serviciile similare din statele europene și transatlantice în vederea asigurării de cooperări utile fiecărei părți în beneficiul securității propriilor state. Este demn de reliefat că această activitate de relaționare externă a Serviciului a avut un succes deplin, astfel că, practic, pe durata a circa cinci ani, procesul a fost definitivat, iar de la momentul depunerii cererii de aderare a României la NATO și până la admiterea în această organizație, Serviciul a avut pregătite capacitățile necesare pentru a contribui real și eficient la îndeplinirea cerințelor pentru finalizarea cu succes a acestui proces.

De altfel, în același interval de timp, Serviciul a constatat că relaționarea externă devine o necesitate de siguranță națională, dar și o contribuție crescută la asigurarea securității internaționale.

În contextul intensificării amenințărilor transfrontaliere – terorism, crimă organizată și proliferarea armelor de distrugere în masă sau transferul de armament în zone supuse embargoului internațional – Serviciul a ajuns la concluzia că era nevoie să fie înființate în cadrul acestuia structuri operative specializate. În anul 1999, în cadrul Serviciului se înființează două noi structuri care să gestioneze amenințările de crimă organizată și proliferare. În același timp, schimbul de informații cu serviciile partenere a devenit mai consistent în procesul gestionării unor amenințări transfrontaliere din categoria celor menționate mai sus.

În baza analizelor și evaluărilor efectuate cu privire la dinamica amenințărilor și riscurilor potențiale ale viitorului apropiat, Serviciul a decis măsuri de reformă, restructurare și reșezare a structurilor interne și a concepției privind operațiunile de informații. Astfel, structurile operative de informații au fost dispuse pe grupări corespunzătoare amenințărilor cu geneză preponderent internă (apărarea constituției și securitate economică), a celor cu geneză preponderent externă (contraspionaj și amenințări transfrontaliere), prevenirea și combaterea terorismului (cuprinzând informațiile, intervenția antiteroristă, controlul AT-AD în aviația civilă) și, nu în ultimul rând, planificarea integrată a activităților ce angajează diverse categorii de resurse informaționale; analiza integrată; studii și cercetări în domeniul securității naționale; gestionarea bazelor de date operative.

S-a prevăzut creșterea capacităților de analiză pe domenii de siguranță națională dar, mai ales, la nivelul analizei strategice integrate. Aici trebuie menționate și transformările produse în sistemul de pregătire inițială și continuă a personalului. Pe lângă cursurile de licență desfășurate la Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” s-a introdus și masteratul profesional, prin cursuri cu durata de doi ani la care au dreptul să se înscrie absolvenții cu licență ai facultăților cu o plajă largă de specializări necesare structurilor Serviciului. La cursurile de licență, pe lângă pregătirea specifică ofițerilor operativi de informații s-a introdus și pregătirea analiștilor în domeniul securității naționale, iar prin cursuri de pregătire continuă se asigură necesarul de ofițeri destinați analizei strategice integrate.

Toate aceste măsuri au fost finalizate și materializate în al doilea Regulament de organizare și funcționare a Serviciului, care a fost aprobat în CSAT în luna noiembrie 2001, împreună cu organigrama și structurile aferente, care au intrat efectiv în funcțiune începând cu ianuarie 2002.

Sintetizând intervalul de timp cuprins între 1993-2001, se poate aprecia că acesta a fost destinat, în principal, consolidării instituționale, reorganizării și reasezării concepțiilor operaționale și pregătirii aderării României la NATO.

Urmare a evoluțiilor tot mai rapide a situațiilor internaționale de securitate, aderarea României la NATO și integrarea cu drepturi depline în Uniunea Europeană în ianuarie 2007, era nevoie și de alte măsuri în vederea modernizării și transformării Serviciului într-o instituție ancorată în problemele tot mai complexe ale spațiului euro-atlantic din care și România făcea parte. Ca urmare, Serviciul a elaborat propria viziune strategică 2007-2010, în baza căreia a fost inițiat un nou ciclu de transformare instituțională, care urmărea utilizarea mai eficientă a resurselor umane, tehnice și financiare și consolidarea capacității de reacție la provocările generate de evoluțiile mediului de securitate, inclusiv amenințările spațiului cibernetic. A fost momentul ca Serviciul să fie desemnat de CSAT ca autoritate națională în domeniul *cyberintelligence* și s-a aprobat înființarea Centrului Național Cyberint.

Toate aceste măsuri, împreună cu alte reasezări structurale ce țineau de optimizarea fluxului informațional, au fost cuprinse într-un nou Regulament de organizare și funcționare a S.R.I., aprobat în CSAT în anul 2008.

În ceea ce privește structura organizațională aceasta a fost construită pe principiul „pilonilor de activitate”, astfel: operațiuni și modernizare strategică; capabilități tehnice, analiză și cooperare; pilonul administrativ (financiar-logistic, management resurse umane, psihologie aplicată, învățământ) și pilonul securitate și asigurare a legalității (structuri juridice și de audit și structuri de securitate internă).

Prin Centrul Național Cyberint se asigură cunoașterea, prevenirea și contracararea vulnerabilităților, riscurilor și amenințărilor la adresa securității cibernetice a României. Orice agresiune cibernetică asupra sistemelor tehnice de apărare este gestionată cu capacitățile informative avute la dispoziție iar beneficiarilor le sunt furnizate informații care să ajute la limitarea consecințelor asupra sistemelor de tehnologie a informației și comunicațiilor (TIC) care reprezintă infrastructuri critice pentru securitatea României.

A urmat perioada 2011-2015, când Serviciul a acționat în baza obiectivelor prevăzute în *Viziunea strategică în era informațională*, asigurând utilizarea sistemului TIC în toate domeniile proprii de activitate – operațiuni, planificare strategică, analiză integrată, gestionarea resurselor financiare și logistice, pregătirea și managementul resurselor umane. A continuat să-și consolideze capacitățile operative în contextul creșterii riscurilor de securitate

ca urmare a manifestării amenințărilor hibride, a influențelor externe tot mai agresive, a dezinformării, manipulării și propagandei subversive la adresa valorilor democratice și a instituțiilor statului român.

Începând cu anul 2017, Serviciul a fost supus unor noi reasezări structurale care au vizat reorganizarea și reformarea profundă a unităților centrale și teritoriale, urmărindu-se obiectivul „operațiunile de informații pe primul loc”. Aceste măsuri au condus la optimizarea și eficientizarea substanțială a utilizării resurselor umane și a celor financiar-logistice, concomitent cu o mai bună apropiere de practica serviciilor de informații din spațiul euro-atlantic.

Concluzionând asupra celor relevate până aici, putem afirma cu convingere și fermitate că Serviciul a parcurs până în prezent un drum lung de transformări care au vizat stabilirea și punerea în aplicare a acelor instrumente de muncă în măsură să-i asigure flexibilitatea și adaptabilitatea la schimbările în mediul regional și internațional de securitate existent într-o realitate geopolitică în continuă și rapidă evoluție.

Constatăm cu bucurie, mândrie camaraderească și satisfacție că Serviciul nu a abdicat în nici un moment al evoluției sale de la obligația de a scruta viitorul de securitate națională, de a stabili potențialele amenințări și de a se pregăti pentru contracararea acestora, luând în calcul resursele umane, tehnice și financiare necesare. Asemenea analize și evaluări s-au regăsit, foarte clar definite, în viziuni și strategii proprii, împărtășite cu partenerii instituționali interni (din apărare, ordine publică și siguranță națională), îmbogățite cu sprijinul serviciilor aliate din spațiul euro-atlantic. Ele au fost prezente în toate mandatele celor cinci directori care s-au aflat la conducerea Serviciului de la înființare până în prezent.

Pentru a încerca să fim cât mai convingători cu privire la aprecierile și încrederea pe care le avem în legătură cu nivelul de profesionalism atins de Serviciu în cei 35 de ani de la înființare, vom prezenta spre exemplificare câteva fragmente din discursul domnului Eduard Hellvig susținut la inaugurarea programului de master „Studii de Securitate Globală” din cadrul Universității de Vest din Timișoara.¹

¹ Discursul domnului Eduard Hellvig susținut la inaugurarea programului de master studii de Securitate Globală din cadrul Universității de Vest din Timișoara – 5 octombrie 2017. Text disponibil la adresa www.sri.ro

Mai întâi o scurtă radiografie a unor elemente de interes de securitate existent în spațiul european.

„Într-un moment îngrijorător în care în spațiul euro-atlantic este pus sub semnul întrebării și câștigă teren ideea unei Europe cu geometrie variabilă, România devine parte pro activă a nucleului angajat în relansarea proiectului continental. Zona în care ne aflăm este spațiul de manifestare a multor presiuni. Au loc re poziționări, inclusiv de granițe, iar România reprezintă un pilon de stabilitate (cu resurse semnificative) și începem să avem un cuvânt de spus în dezbateră privind arhitectura europeană a viitorului”.

În al doilea fragment de discurs sunt menționate câteva dintre amenințările momentului la adresa securității naționale și a stabilității democrațiilor europene.

„Există o puternică propagandă antioccidentală și antieuropeană, în forme mai mult sau mai puțin subtile. Informația devine, astfel, un instrument utilizat în scopuri subversive – inclusiv prin campanii de diseminare cu bună-știință de date false, trunchiate. Avem, deci, de-a face cu o reală agresiune hibridă, în care atacarea reperelor, afectarea încrederii și percepției asupra instituțiilor cheie ale statului reprezintă elemente importante. De altfel, aceste încercări de denigrare a instituțiilor și valorilor democratice se manifestă la nivel european și, prin potențialul lor intrinsec de contagiune, creează un teren fertil pentru manifestări extremiste, terorism și anarhism”.

În cel de-al treilea fragment de discurs sunt evidențiate măsurile de care are nevoie România pentru consolidarea instituțiilor democratice și a celor din domeniul securității naționale.

„În acest nou climat consider că este esențială discuția despre educația de securitate în România – pentru că avem urgent nevoie de întărirea statului, de actualizarea cadrului legislativ în materia securității naționale, cât și de consolidarea instituțiilor democratice și a rolului organismelor statale cu atribuții în domeniu. Serviciul este obligat să fie în pas cu vremurile, să decodifice amenințările de securitate – pentru a fi capabil să-și îndeplinească misiunea – apărarea și promovarea intereselor naționale. Însă nicio strategie și nici un proiect nu pot avea șanse de reușită dacă nu sunt construite adaptate contextului

actual. Din fericire instituția pe care o reprezintă astăzi deține instrumente și mecanisme consolidate – destinate înțelegerii lumii în care trăim și, mai ales, a tendințelor care îi modelează viitorul”.

Dragi cititori ai revistei *Vitralii – Lumini și umbre*, citând aceste trei pasaje din discursul menționat, credem că, fără dubii, îl plasați temporal în anii 2024-2025. În realitate nu este așa. Elementele de conținut ale discursului reținute de noi sunt, de fapt, prezentate de autor cu mai bine de șapte ani în urmă, respectiv la data de 5 octombrie 2017.

Ca urmare, dacă la finele anului 2017 aceasta era gândirea și abordarea privind amenințările la adresa securității naționale, putem afirma, fără nici o îndoială, că drumul ales și parcurs ferm de Serviciu nu avea cum să nu-l găsească în prezent în situația de a se afirma ca o instituție puternică, cu capacități operative adecvate amenințărilor existente în mediul actual de securitate, intern, regional și internațional și că a atins un nivel înalt de profesionalism și încredere în rândul tuturor instituțiilor similare și aliate din spațiul euro-atlantic.

În finalul acestui articol, Redacția și rezerviștii Serviciului ne exprimăm sprijinul necondiționat față de eforturile colegilor noștri din activitate, cărora le mulțumim pentru onestitatea dovedită și performanțele atinse în operațiunile desfășurate pentru cunoașterea, prevenirea și contracararea amenințărilor prezente, într-un mediu intern și extern de securitate tot mai complicat.

La mulți ani!

Patria a priori!

Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu

FILE DE ISTORIE

SPIONI AI PUTERILOR CENTRALE PE VALEA PRAHOVEI (1914-1916) - II: CAZURILE MÜLLER, ARENDT ȘI RĂDULESCU

După cum am arătat anterior¹, în perioada premergătoare intrării României în Primul Război Mondial, Valea Prahovei devenise un adevărat magnet pentru căutătorii de informații din domeniul petrolier aflați în solda Puterilor Centrale.

Între cazurile documentate de Poliția Câmpina și lucrate de Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale (DPSG) s-a detașat cel al lui **A. Müller**, aflat la conducerea societății Steaua Română din Câmpina, despre care Poliția locală, la 27 octombrie 1914, informa că „adună știri din localitate și alte părți referitoare la mișcările de la noi din țară cu privire la atitudinea noastră față de războiul european, mișcări de trupe etc., pe care apoi le comunică la Berlin”.² Comunicările se făceau printr-un curier care aducea instrucțiuni din Germania și se întorcea cu datele acumulate. În rețeaua informativă a lui Müller au fost identificați Bercov, Papst, Voit (toți austro-ungari, angajați la Steaua Română) și inginerul Moscovici (român, de la societatea Alianța). O altă notă, datată 10 noiembrie 1914, vine cu precizările comisarului Petrescu, șeful Poliției, asupra lui Müller: „sunt sigur că face acte de spionaj atât direct, cât și prin subalterni devotați”.³ Acesta oferea Puterilor Centrale date despre situația exploatărilor, cantitățile rafinate, produsele realizate de toate firmele petroliere de pe Valea Prahovei, precum și cumpărătorii acestora. Atunci când guvernul român a luat în discuție interzicerea exportului de benzină, firmele germane din România au intrat în panică. Au luat în calcul mai multe soluții, inclusiv incendierea depozitelor lor de benzină aflate la capacitate maximă (1.300 vagoane benzină, 1.500 vagoane petrol, 3.000 vagoane ștei și păcură), la care se adăuga producția lunară (400 vagoane benzină și 600 vagoane petrol). Müller și K. Altenkirchen, administrator la rafinăria Steaua Română din Câmpina, au testat această

¹ Prima parte a acestui studiu a fost publicată în *Vitralii – Lumini și umbre* nr. 55 (septembrie-noiembrie 2023)

² Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: ANIC), fond Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale (în continuare: DPSG), dosar 555/1914, f. 1.

³ Ibidem, f. 2.

posibilitate la finalul lunii decembrie 1914. Atunci au avut loc două mici incendii în interiorul rafinăriei, localizate și stinse imediat, însă fără intervenția și implicarea celor doi. Altă variantă luată în calcul a fost exportul clandestin de benzină în Germania, însă DPSG a luat măsuri și a prevenit acest plan.

Alt suspect de nivel era **Richard Arendt**, directorul Uzinei Electrice din Câmpina, care alimenta și Moreni, Băicoi, Țintea, Poiana, Buștenari, Bordeni, Doflăneț, Filipeștii de Pădure și Florești. Deși născut la Turnu-Severin dintr-un tată austro-ungar care, totuși, și-a luat cetățenia română la 1890, iar copiii săi după 1900, acesta s-a dovedit „un filogerman înfocat”.⁴ Fratele său, Robert, făcuse armata la Regimentul 1 Călărași (1906) și participase la campania din Bulgaria (1913), însă nu avea opinii diferite de ale lui Richard. Acesta era angajat tot la Uzina Electrică și „lucrează informativ pentru Germania”⁵, fiind semnalat că culege date în beneficiul fratelui său. Soția lui Richard era fiica lui Haynemann, directorul societății Electrica din București și toată familia se afla în relații cordiale cu ministrul plenipotențiar von dem Busche și atașatul militar al celui de-al II-lea Reich la București.

Din ianuarie 1915, Poliția Câmpina a accentuat măsurile informative împotriva conducătorilor germani și austro-ungari de la societățile din zonă, care deveneau pe zi ce trece mai ostili, mai ales din cauza neutralității ferme a României. Comunitatea locală filogermană și cea austro-ungară nu își mascau sentimentele de bucurie sau tristețe la aflarea veștilor despre victorii sau înfrângeri ale armatelor Puterilor Centrale. S-a observat „o bucurie nebună”⁶ după ce flota anglo-franceză a pierdut bătălia pentru Dardanele. Apropiata intrare în război a Italiei contra Puterilor Centrale a produs „o mare îngrijorare”⁷ în mediile germane de pe Valea Prahovei. Îngrijorarea nu avea în vedere teama față de puterea militară italiană, ci „dacă vom intra și noi în acțiune”⁸, deoarece frontul s-a întins foarte mult.

Din monitorizare s-a constatat posibilitatea existenței unui aparat telegrafic fără fir (tff) clandestin, dovada unor aparate foto pentru fotografierea regiunii, a punctelor importante și obiectivelor militare. Totodată, au fost cumpărate hărți și schițe din comerț pe care inginerii topografi ai societăților

⁴ Ibidem, f. 32.

⁵ Ibidem, f. 84.

⁶ Ibidem, f. 72.

⁷ Ibidem, f. 83.

⁸ Ibidem.

petroliere lucrau și făceau diferite însemnări. Analiza Poliției Câmpina a constatat că toate materialele informative ajungeau la Arendt, care le înmâna lui von dem Busche. Acesta din urmă a făcut o vizită în localitate la 19 martie 1915, a discutat confidențial cu Arendt câteva ore, apoi a plecat spre Sinaia. Alți suspecți sunt identificați iar datele despre ei sunt trimise la București. Inginerul electric Frederic Gondoș „se vâra”⁹ în cercul ofițerilor din Batalionul 8 Vânători, staționat la Câmpina, și le caută prietenia cu insistență. În iulie 1915 este semnalat Adolf Schäfer, inginer geometru la Steaua Română, 36 de ani, aflat la Câmpina din 1907. Este în cercul apropiat al lui Müller, vizitează împrejurimile orașului și realizează diferite planuri. „Mă tem că el face acte de spionaj – raportează comisarul Petrescu – și ia schițe de planuri în orice parte l-ar interesa”.¹⁰ În plus, are și un aparat foto pe care îl poartă cu el peste tot, inclusiv în escapadele de la final de săptămână, când merge în Ungaria.

Comisarul Petrescu nu este doar defensiv, adică monitorizează ce fac supușii străini în zona sa de responsabilitate, analizează și expediază în Centrală datele de interes. Nu, el are și inițiativa de a penetra aceste medii ostile la vârf. La jumătatea anului 1915 a raportat la DPSG: „Am reușit să angajez pe Fritz Frieb, șofer la societatea Steaua Română, cu 100 lei lunar de la 10 iunie a.c., care este hotărât să ne facă servicii și pe care putem conta. Vă rog dar să binevoiți a dispune să mi se trimită 100 lei pentru a-i remite pe timpul de la 10 iunie-10 iulie. Sunt pe cale de a angaja și un servitor din casa directorului Müller. Acum îl încerc. Țin cei 100 lei ce mi-ați dat pentru acesta”.¹¹ Directorul general al DPSG, Ion Panaitescu, a aprobat propunerea și a trimis suma solicitată „pentru care îmi veți înainta dovada de primire”.¹² Dovada a reprezentat-o o chitanță olografă a agentului acoperit Fritz Frieb, care a confirmat: „Am primit suma de lei o sută prin domnul polițai al orașului Câmpina, convenită mie pe una lună, adică de la 10 august până la 10 septembrie 1915”.¹³ Astfel, «peștele» cel mare, directorul societății Steaua Română, A. Müller, era din ce în ce mai bine încadrat informativ, iar datele despre acțiunile filogermane și austro-ungare pe Valea Prahovei proveneau chiar de la inițiator, aveau o valoare anticipativă și o doză din ce în ce mai mare de credibilitate.

⁹ Ibidem, f. 81.

¹⁰ Ibidem, f. 103.

¹¹ Ibidem, dosar 206/1915, f. 2.

¹² Ibidem, f. 1.

¹³ Ibidem, f. 7.

Alături de toți cei care au cetățenie sau ascendență străină apare o pată de culoare în persoana unui român autentic – avocatul **Victor Rădulescu**. Fost ajutor de primar în guvernările Partidului Conservator, este „cunoscut bătaș și scandalagiu, nu se ocupă de avocatură, ci numai de afaceri necinstite”.¹⁴ Până în primăvara anului 1915 a fost „un dușman de moarte al austro-germanilor, pe care-i înjura în gura mare”.¹⁵ Deodată a tăcut, iar vara anului 1915 l-a prins cu dragoste față de Puterile Centrale. Agenții Poliției au aflat că Rădulescu „primește subvenții”¹⁶ de la Uzina Electrică, dar nu numai ca să tacă, ci și ca să obțină informații de la autorități. Curat caracter, musiu Rădulescu! La cererea Biroului Informații din Marele Stat Major, șeful Poliției a efectuat cercetări și l-a arestat pe soldatul Aurel Tomoșoiu, dezertor dintr-o companie subordonată Corpului Automobiliștilor Voluntari din București. Acesta se refugiase în casa părinților săi, unde a fost identificat și reținut. În timpul acțiunii a venit și Victor Rădulescu împreună cu trei-patru indivizi „cu reputație dubioasă”¹⁷, cu intenția de a-l elibera pe Tomoșoiu. Acțiunea n-a avut succes, dar Rădulescu era considerat tartorul care corupea tinerii din localitate pentru a-i folosi la bătăi și scandaluri publice. „Am luat măsuri – a raportat comisarul Petrescu la București – și voi reprima cu ultima energie faptele bestiale ale numitului și dacă va fi agresiv asupra cuiva din personalul Poliției, atunci când acesta va fi în îndeplinirea datoriei, atunci, tot legal, îl voi pune la locul său”.¹⁸ Pe lista celor bătuți, insultați, criticați de acest individ se aflau primarul, avocați, petroliști, comercianți, proprietari și alți fruntași ai urbei. „Terorizează orașul și este destul ca din nimic să se agațe de câte ceva sau să sară să bată pe cel care nu s-ar preta să-i satisfacă dorințele sale”¹⁹, încheie C. Tr. Petrescu raportul.

Directorul Arendt este vizitat inopinat, pe la începutul toamnei 1915, de un inspector de telegraf și poștă, care îi arată că unele din posturile și legăturile telefonice ale uzinei nu sunt în conformitate cu regulamentele în vigoare, iar altele nu trec prin oficiile poștale ale statului. Este surprins de descoperiri și obligat să desființeze unele circuite, iar altele sunt conectate la rețeaua națională. Își dă seama că angajații români l-au denunțat, așa că schimbă

¹⁴ Ibidem, dosar 555/1914, f. 114.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem, f. 145.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem, f. 146.

tactica. Conversațiile particulare și de afaceri au loc... în limba spaniolă, translator fiind chiar soția lui.

Comisarul Petrescu revine la 18 noiembrie 1915 cu o notă despre Müller – „un spion și un dușman al românilor”²⁰ – și explică punctual această afirmație. În primul rând, și-a pus oamenii de încredere, toți străini, în posturile cele mai importante din instalațiile petroliere. Toți românii, chiar și inginerii, nu fac decât „lucrări brute și fără mare importanță”.²¹ Deși cu studii superioare, experiență și capabili, inginerii români sunt „cu mult inferior plătiți”²² față de omologii lor sau chiar tehnicienii străini. În august 1914, șeful Secției Mecanică de la schelele petroliere, inginerul R. Sobotka, a fost mobilizat și a plecat în Germania. Lucrătorii l-au propus în locul său pe inginerul Elefant, un evreu român „cu cunoștințe serioase”²³, însă Müller l-a numit pe H. Voit care nu era inginer, n-avea cunoștințe în domeniu, însă era omul său de încredere. Despre Bercov, angajat pe post de secretar, șeful Poliției a afirmat că este „un imbecil, nu știe și nu face nimic”²⁴, însă era plătit cu 700 lei/lună, plus decontarea chiriei și altor cheltuieli. Tot 700 lei/lună aveau și inginerii români Mețianu și Oteteleşeanu, care aveau 10 ani vechime și calități profesionale indiscutabil mai mari. În ultima parte a anului 1915, Müller a oferit lucrătorilor străini de la Steaua Română prime în valoare totală de 20.000 lei, „ce a prisosit peste suma destinată ca gratificație întregului personal”.²⁵ Pe un alt plan, Altenkirchen a lansat zvonul că în două săptămâni România se va alătura Antantei „dând drumul rușilor să treacă în Bulgaria”.²⁶ Supușii străini din statele Puterilor Centrale au intrat în panică și au afirmat că mai bine pleacă din România decât să fie mobilizați și obligați să lupte contra conaționalilor.

La începutul anului 1916 a fost supravegheată o întâlnire între Ana Liefs, profesoară la școala germană din Câmpina, și un curier al lui Augustin Kuczka, inspector al școlilor catolice din România și preot al Arhiepiscopiei din București. Profesoara culegea date și le ducea personal la Kuczka, iar alteori acesta o însărcina cu comisioane în Ungaria. De fapt, ea era curiera materialelor analizate și sintetizate de Kuczka pe care le preda altor agenți din Imperiul

²⁰ Ibidem, f. 139.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem, f. 140.

²⁶ Ibidem, f. 143.

austro-ungar. Kuczka era membru în societatea de propagandă „Szent Istvan Tarsulat” din Budapesta și colecta informații de la toți profesorii aflați în școli ungare sau germane din România. «Produsele» adunate erau selectate și expediate societății din capitala Ungariei prin diverși curieri.

În perioada 10–12 februarie 1916, la Câmpina s-a aflat generalul Ion Dragalina, comandantul trupelor din regiune, care a inspectat anumite puncte strategice din jurul orașului. A ieșit în evidență, din nou, Victor Rădulescu, care „s-a vârat”²⁷ în anturajul ofițerilor ce îl însoțeau pe general și a încercat să afle pe unde au fost și ce au vizitat. Ca să intre în grații a oferit generalului Dragalina cazare la un hotel deținut de o mătușă a lui. După plecarea ofițerilor individul a început să se laude că știe scopul recunoașterilor: „în scop de a stabili apărarea în regiunea Câmpinei într-un eventual caz de atac și invazie din partea austro-germanilor, la care trebuie să ne așteptăm”.²⁸ Afirma că există trei linii de apărare – Sinaia, Comarnic și Doftana – care sunt bine fortificate și nu vor fi străpunse de inamic. Alte lucrări de apărare vor începe în curând, iar generalul Dragalina va reveni pentru supravegherea și finalizarea acestora. Petrescu considera că mai multă discreție n-ar strica, mai ales că datele obținute de Rădulescu au ajuns în primul rând la Arendt. Totodată, a recomandat ca generalul Dragalina și ofițerii din jurul său „să știe cum este Victor Rădulescu spre a se păzi de el pe viitor”.²⁹ În final a rugat conducerea DPSG să nu informeze ofițerii de armată că datele provin de la el „ca să nu-mi creez dușmănie”.³⁰ Directorul general Ion Panaitescu a citit raportul și a adnotat: „Domnului locotenent-colonel Nicoleanu [șeful Biroului Informații din Marele Stat Major-n.n.] spre a lua cunoștință. Se va întreba polițaiul din Câmpina asupra pozițiunii militare a lui Rădulescu”. Asta înseamnă că «bietul» avocat era pe cale să fie mobilizat și pus la instrucție, că să se mai răcorească...

Pe măsura trecerii timpului directorul Müller a devenit din ce în ce mai nervos. A început să viziteze din ce în ce mai des Consulatele austro-ungare și germane din Ploiești și București, avea discuții cu diplomați germani și „conciliabile cu străinii cei mai suspecți din oraș”.³¹ La 18 iunie 1916 a plecat cu trenul spre Cluj și Berlin, unde avea planificate mai multe întâlniri, dar a

²⁷ Ibidem, f. 157.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem, f. 158.

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem, f. 174.

promis că se va reîntoarce repede. A revenit, dar tot nervos a rămas. Împreună cu directorii Günther și Altenkirchen, cei trei au avut la 9 iulie 1916 „un conciliabul încuiați într-o cameră separată”.³² Încuiați și singuri, dar Poliția Câmpina tot a aflat că au discutat despre intrarea României în război – „pe care o cred foarte probabilă”³³ – și s-au arătat îngrijorați de eventualele măsuri represive ale autorităților.

Un cântec de lebadă are loc la 24 iulie 1916, când Robert Arendt, fratele directorului Uzinei Electrice, a fost numit director la Fabrica de tricotaje din Galați. Șeful Poliției menționează că postul i-a fost oferit prin intervenția fratelui și „numai pentru a face spionaj acolo”.³⁴

În ultima zi a lunii iulie 1916, Müller împreună cu soția, copilul și multe bagaje s-au urcat în trenul de Berlin. Bagajul a constat din 7-8 cufere cu haine, lucruri de valoare, dar și multe documente. Se pare că a primit informația că România va intra în război foarte curând și nu mai avea rost să-și pună în pericol integritatea fizică. La gară a fost condus de tot personalul străin al societății, unii împreună cu soțiile, care și-au luat un călduros rămas-bun. Culmea, Müller s-a întors singur după câteva zile și a reluat conducerea societății. La 9/10 august 1916 și-a chemat apropiații și le-a trasat ultimele sarcini, precum și indicații de acțiune în caz că situația se deteriora. După patru zile, în dimineața zilei de 14 august 1916, Poliția Câmpina a informat DPSG că directorul de la Steaua Română a părăsit țara cu trenul de Predeal.

Așa s-a încheiat unul din episoadele bătăliei de pe frontul nevăzut purtat în regiunea petroliferă românească. Fiecare parte a avut un arsenal redutabil, însă diferența a făcut-o inteligența și imaginația celor implicați. Dacă liderii societăților petroliere cu capital german și austro-ungar au utilizat pe scară largă componenta materială în atragerea și recompensarea celor utilizați pentru culegerea de informații, în special vorbitori de limba germană, comisarul Petrescu, coordonatorul acțiunilor informative/contrainformative în zonă, a utilizat la maximum calitățile agenților din subordine, analiza datelor și vulnerabilitățile celor atrași la colaborare, chiar dacă făceau parte dintre supușii străini.

Dr. ist. Alin Spânu

³² Ibidem, f. 176.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem, f. 180.

EVOLUȚII ÎN SISTEMUL NAȚIONAL DE INFORMAȚII CA URMARE A „RĂSCOALEI ȚĂRĂNEȘTI” DIN 1907

În anul 1907, România a fost zguduită de cea mai puternică „răscoală țărănească” din istoria sa modernă. Profesioniști din zona informațiilor, între care și Mihail Moruzov, erau de părere că *răscoala* a fost posibilă din cauză că statul român nu a avut un aparat de informații corespunzător.¹

În materialul de față, direct din surse primare de arhivă, prezint o serie de aspecte inedite cu privire la istoria organizării și activității *sistemului național de informații*² în perioada de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Ele oferă o altă perspectivă în înțelegerea evenimentelor din România anului 1907, mult diferită de cea prezentată de către istoriografia regimului comunist.

Organizarea și evoluția sistemului național de informații

Obținerea pe câmpul de luptă a Independenței noastre de stat, în anul 1878, a făcut ca România să ia măsuri pentru întărirea siguranței statului și apărarea integrității sale teritoriale, în condițiile în care Rusia, din fostă „protectoare”, devenise agresivă la adresa teritoriilor românești. La 30 octombrie 1883, România încheie *Tratatul secret de alianță militară* cu Austro-Ungaria și Germania, la care s-a adăugat Italia, în noiembrie 1892, formând *Alianța Puterilor Centrale*. Context în care era necesar ca țara noastră să-și dezvolte *sistemul național de informații*, atât pentru nevoile sale, cât și pentru nevoile statelor aliate ei.

¹ De exemplu, au scris despre domeniu: Vasile Bobocescu, *Momente din Istoria Ministerului de Interne*, Volumul I, 1821 – 1944, Editura Ministerului de Interne; Horia Brestoiu, Vasile Bobocescu, *Momente din activitatea organelor de ordine, informații și contrainformații românești în perioada 1878-1918*, Editura Ministerului de Interne, Serviciul Editorial și Cinematografic, București, 1979; Dimitrie Măntulescu, *Poliție Politică și Poliție de Siguranță de Stat*, tipografia ziarului „Universul”, București, 1930; Florin Șinca, *Din Istoria Poliției Române* (Vol. I, II, III) etc.

² Prin *sistemul național de informații* înțeleg ansamblul organelor Ministerului de Interne, Ministerului de Război, Ministerului de Justiție, altor instituții și al cetățenilor, care potrivit legii ori liber consimțit aveau asumate obligații sau manifestau preocupări și inițiative în legătură cu realizarea și protejarea ordinii interne, siguranței statului și apărarea națională, în speță, aveau și atribuții și sarcini cu caracter informativ, contrainformativ și contraspionaj.

În anul 1892, prin Legea de organizare a Ministerului de Interne, *Poliția de Siguranță Generală a Statului* devine organ central (național) de *informații, contrainformații și contraspionaj*. Instituția era continuatoarea vechiului *Birou de Urmărire și Informațiuni* de la Prefectura Poliției Capitalei, creat încă din anul 1874, și respectiv a Poliției/Serviciului Secret înființat încă din anul 1842.³

Astfel, pentru prima dată *poliția de siguranță*, sau mai bine zis *poliția informativă*, s-a unificat la nivel național și s-a delimitat clar în atribuții de *poliția administrativă* (preventivă) și de cea *judiciară* (represivă). Au apărut *agenții de poliție specializați în siguranța generală a statului*. Totuși, *poliția administrativă* nu a neglijat problema siguranței de stat, dat fiind că ea se afla tot timpul de veghe la menținerea ordinii publice generale. Pe linie informativă, Guvernul (Centrala) era reprezentat în teritoriu de către Prefectul de județ, ca „organul care veghează la menținerea ordinii și siguranței publice”, acesta fiind sprijinit de *subprefecți și ajutoarii de subprefectură*, ca agenți specializați ai Poliției de Siguranță Generală și ca agenți ai guvernului însărcinați cu menținerea ordinii și siguranței publice. Subprefectul avea obligația de a informa regulat prefectul și de a lua *toate măsurile de supraveghere asupra tuturor străinilor ambulanți și suspecți din circumscripția lui, urmărește acțiunile lor, cercetează și se asigură dacă posed certificatele regulate de liberă călătorie*.⁴ Așadar, prefectul de județ continua a fi și șeful local al aparatului informativ de stat.

La 30 august 1893 a fost adoptată și *Legea asupra Gendarmeriei Rurale*. Ea institua în toate comunele din țară câte un corp militarizat pentru a asigura ordinea și siguranța publică în locul Poliției Rurale, corp pus la dispoziția Ministerului de Interne. Totodată, *Gendarmeria* se afla și sub ordinele ministrului de Justiție, ale ministrului Public în ceea ce privea atribuțiile de poliție, și sub cel al ministrului de Război pentru tot ceea ce privea chestiunile militare.

Schimbările operate la Ministerul de Interne și-au găsit un anumit corespondent în materia informațiilor și la Ministerul de Război. În anul 1892, Secția a 2-a a Marelui Stat Major și-a schimbat denumirea în Secția de Statistică Militară, Studiul Armatelor Străine, Informații și Transporturi.

³ Pe larg în: Sorin Aparaschivei, *Sistemul național de informații: de la Regulamentul Organic și până după Războiul de Reîntregire Națională*, Editura Militară, București, 2018.

⁴ Arhivele Naționale Istorice Centrale ale României (ANR), Inv. 322, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 27/1893, fila 73.

Prevederi cu caracter informativ (de spionaj) au fost introduse și în *Legea asupra serviciului de Stat Major*, promulgată de regele Carol I la 6 mai 1895.⁵

Însă nu fusese atins scopul *legii de organizare a serviciilor administrației centrale a Ministerului de Interne* din anul 1892, care viza o „*Poliție Specială de Siguranță* organizată în mod practic și în spiritul de centralizare a științelor”. Scop pentru care conducerea *Serviciului Siguranței Generale* s-a adresat conducerii Ministerului de Interne motivând astfel: „*Direcția Siguranței Generale, înființată în acest scop, nu are la dispoziție mijloacele eficace de a putea funcționa cu folos. Controlul și viza pașapoartelor străinilor ce vor să intre în țară se face, la opt puncte de frontieră cele mai frecventate, de agenți speciali de poliție; la celelalte puncte de frontieră de funcționari vamali și de comandanții militari acolo unde nu există impiegați de vamă. Din cauza aceasta, poliția asupra străinilor, ce intră și ies din țară, se face foarte slab; organele de poliție și administrative și însăși Jandarmeria, în lipsă de instrucțiuni precise și un plan urmărit sistematic de la centru, nu sunt în stare să execute măsurile ce periodic se reclamă de la ele, față de această poliție. Toată activitatea lor este străină de această lucrare și, dacă pe alocuri se pune mâna pe vreun agitator străin, care cutreieră fără supărare țara, de timp îndelungat, se datorează aceasta mai mult deșeptării ce se face din afară, de la Statele interesate, a căror poliție de siguranță operează neîncetat, pe seama lor proprie și metodic. Paza de frontieră nu este mai puțin incompletă. Dintr-un număr de mai bine de 33 puncte principale de intrare pe toată periferia de uscat și de apă, Ministerul de Interne nu are decât opt poliții speciale, puse sub controlul său direct; restul sunt conduse de agenți vamali care scapă controlului și supravegherii directe a acestui Minister. Asemenea la cele peste 90 puncte sucursale vamale, pe unde iarăși se pot strecura străini în țară, nu avem nici un agent special de poliție, astfel că măsurile de control se îndeplinesc tot de agenți vamali și, pe unele locuri, de comandanții militari, care nu ascultă de ordinele directe ale acestui Minister. Fiecare din cele două ministere de Finanțe și de Război, fiind foarte geloase de autoritatea ce o au dreptul de a exercita direct asupra subalternilor lor de la vămi și puncte de pază a frontieră, nici nu pot îngădui acestui Departament să stea în rapoarte directe cu funcționarii lor de mai sus, astfel că dispozițiile de poliție ce se iau de la Interne ajung, prin organele Finanțelor și Războiului, foarte târziu, și, în al doilea rând, sunt lipsite*

⁵ANR, Inv. 2385, Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, 1860-1916, Vol. I, Dosar 8/1895, *passim*.

cu totul de controlul necesar oricărei bune executări. Așadar, la frontieră, poliția străinilor este insuficientă, din lipsa de organe proprii de executare a măsurilor eventual prescrise, și neputincioasă pentru centralizarea științelor (informațiilor, n.n.) și o eficace urmărire, înlăuntrul țării, față de străinii bănuți sau indicați ca anarhiști sau rău-făcători”.⁶

Ca urmare, la 1 aprilie 1897 s-a adoptat *Legea pentru modificarea legii pentru organizarea serviciilor Administrației Centrale a Ministerului de Interne din 18 aprilie 1892*, lege datorată ministrului Vasile Lascăr, care tocmai fusese înlocuit în funcție de Mihail Pherekyde/ Ferechide, la 26 martie. Noua lege centraliza și unifica mai eficient acțiunea informativă a statului, întrucât *agenții poliției de siguranță generală*, aflați în organismul administrației exterioare (locale), erau trecuți sub directa autoritate a Centrului și primeau sarcini numai de aici.

De asemenea, în fiecare oraș reședință de județ s-au creat (în secret) *Birouri de Siguranță Generală*, încadrate cu *agenți speciali de siguranță*, adică agenți secreți/ inclusiv acoperiți, care aveau „sarcina de a lucra continuu și metodic”. Ministerul de Interne – prin Direcția Administrațiunii Generale, Personalului și Poliției de Siguranță, Biroul II – a trimis, în martie, prefectilor o circulară „relativ la confirmările agenților speciali de Siguranță”, prin care li se ordona acestora să „ia cunoștință de organizarea *Jurnalului Poliției Administrative*, făcută prin Bugetul comunelor urbane de reședință pe anul 1897-1898”, prin care se creau funcții noi de *agent special de Siguranță*.

Un *ordin confidențial* al ministrul de Interne comunica prefectilor de județ că „pentru agentul special de Siguranță este suficientă confirmarea prefecturii” și cerea acestora să-i înainteze „numai numărul (indicativul) agentului (secret) spre a fi trecut în *tabloul confidențial* ce se păstrează la Direcțiunea Siguranței Generale”.⁷

Documentele păstrează primele indicative (conspirative) ale titularilor acestor birouri, astfel: Ialomița „590” și „567”; Covurlui „698” și „600”; Putna „602”; Argeș „607”; Iași „591”; Romanați „548”; Muscel „613”; Mehedinți „612”; Olt „623”; Bacău „624”; Roman „628”; Tutova „649”; Tecuci „648”; Vâlcea „647”; Suceava „646”; Fălciu „644”; Tulcea „643”; Vaslui „642”; Dolj „694”; Buzău „699”; Dâmbovița „821” și „658”; Constanța „815” și „784”;

⁶ANR, Direcția Generală a Poliției 1898-1916, Dosar 3/1898, filele 3-4.

⁷ANR, Inv. 325, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 20/1897, filele 27-36.

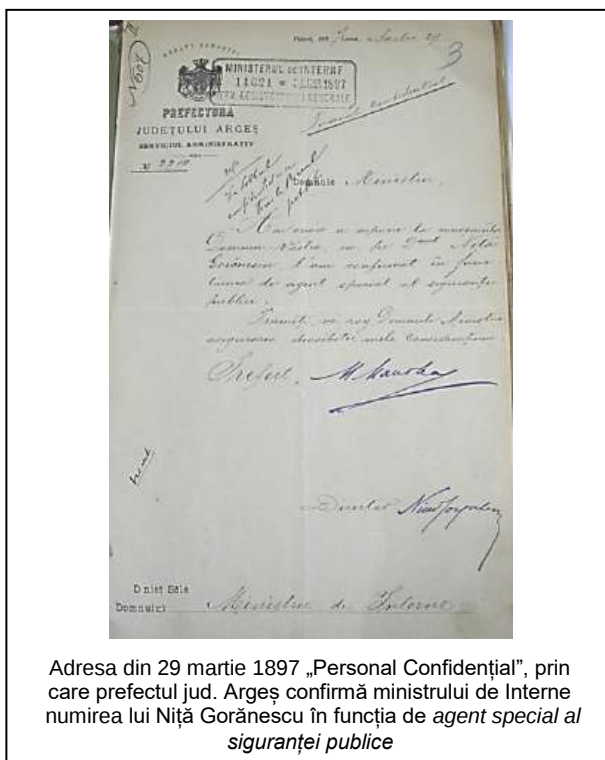
Botoșani „783”; Brăila „729”; Neamț „805”; Mehedinți „834”; Pol(i)ția Iași „853”; Vâlcea „925”; Dorohoi „930”.⁸

În perioada martie-aprilie 1897, sub indicativele (conspirativele) de mai sus, am putut identifica numele reale ale următorilor *agenți speciali de siguranță*: Ștefan Zamfirescu pentru orașul Călărași; Marinache Veleanu pentru orașul Caracal; Niță Gorănescu la Argeș; Ștefan Codescu la Câmpulung; Ghiță Ștefănescu la jud. Olt; Petre Balint la Roman; Alois

Cosner la Bacău; Haralambie Covanovici și Dumitru Iaconomi la Tecuci; Toma Stăncescu, Striboiu Mihail, Iancu Stoenescu, Alexandru Avrămescu și Emanoil Petrescu la Craiova etc.

Agentului special (secret) i se elibera o *legitimăție* specială („*Carnet de recunoaștere*”) de către Siguranța Generală, iar în Centrală acestuia i se întocmea un *Stat de serviciu* unde erau trecute principalele sale date biografice: data și locul nașterii, naționalitatea, serviciul militar, funcțiile ocupate în administrație (numiri, confirmări, transfer, înaintare etc.), gradul instrucției, limbi străine cunoscute, motivele pentru care a ieșit sau a intrat în altă funcțiune, funcții ocupate în afara administrației, salarii avute, diferite însemnări (comportament în public, față de superiori și inferiori, regularitatea la serviciu, aptitudini, starea de sănătate), note particulare, decorații, medalii.

Organizarea, funcționarea, atribuțiile și statutul agenților secreți ai acestor Birouri teritoriale de Siguranță Generală a Statului fac obiectul *Ordinului circular nr. 18231*, din 10 iulie 1897, emis de Direcțiunea Administrației Generale a Personalului și Poliției de Siguranță (semnat de

Adresa din 29 martie 1897 „Personal Confidențial”, prin care prefectul jud. Argeș confirmă ministrului de Interne numirea lui Niță Gorănescu în funcția de *agent special al siguranței publice*

⁸ ANR, Inv. 325, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 17/1897, fila 1.

ministrul de Interne Mihail Pherekyde). Întrucât documentul (olograf) este inedit și important, consider, pentru istoria **instituiției agentului secret (acoperit) din România**, îl redau aproape integral: „Dl. Prefect, cunoașteți că de la 1 aprilie expirat, odată cu intrarea în exercițiul noului an bugetar 1897-1898, s-au înființat pentru fiecare din comunele urbane reședințe de județ câte unul sau mai mulți *agenți speciali* în serviciul Poliției de Siguranță. Misiunea acestor agenți este de a sta în neîncetată urmărire a răufăcătorilor; de a cunoaște locurile lor de retragere, gazdele unde se adăpostesc; locurile publice unde își duc viața și își dau întâlnire, de a pune pe agenții Poliției Administrative: comisari, subcomisari, subprefecți, primari etc. pe drumul descoperirii crimelor și delictelor comise în diferitele localități ale țării; de a fi, în cele din urmă, ochiul veghetor și sincer a tot ce se petrece în circumscripția unde agentul funcționează - contrariu legilor și amenințărilor siguranței generale și locale.

Între mijloacele de reușită în acțiunea lui, agentul special al Siguranței trebuie să întrebuințeze mai cu seamă discrețiunea (subl. în original - n.n.). El nu are nevoie a fi prea mult în evidență; calitatea sa de *om* al Poliției (adică *acoperirea* – n.n.) trebuie să fie cunoscută foarte puțin și, dacă este chip, numai de șeful poliției respective și de prefectul județului.

Acești agenți nu au competență propice de poliție; ei nu dresază acte valabile înaintea instanțelor judecătorești (nu aveau atribuții de *poliție judiciară* tocmai pentru a nu se deconspira – n.n.), nici nu stau în raport oficial cu autoritățile administrative.

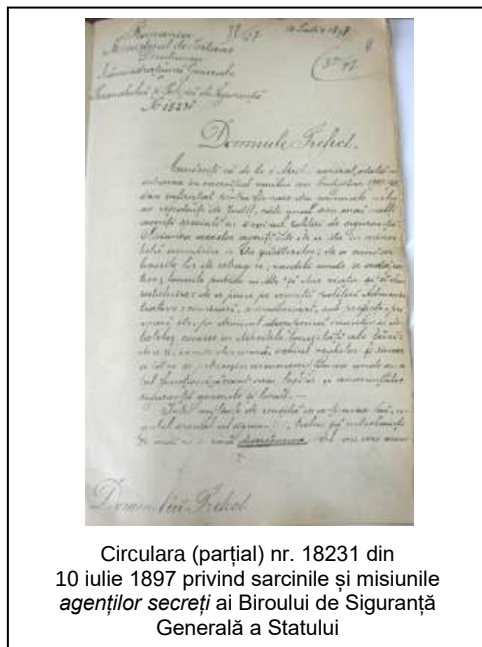
În descoperirile ce le fac, iau *note* de tot ce au văzut și auzit; culeg dovezi și documente convingătoare despre cele ce dânsii afirmă; la caz de absolută nevoie, cer concursul agenților de poliție și de administrație pentru urmări și arestări a răufăcătorilor ce descoperă.

În aceste din urmă cazuri, ei trebuind să se facă cunoscuți funcționarului a cărui asistență sau acțiune reclamă, Ministerul a crezut că cel mai sigur mijloc pentru a înlesni agentului special de siguranță contactul și relațiunile discrete cu personalul polițiilor și ceilalți agenți ai forței publice este de a-l pune în posesiunea unui carnet de recunoaștere (subl. în original). – *Vi se înaintează, alăturat, pe lângă aceasta ... carnet ... spre a fi încredințat agent ... de pe lângă Poliția orașului ...*

Carnetul poartă pe o parte, în interior, fotografia agentului, iar pe cealaltă parte *ordonanța* Ministerială cuprinzând recunoașterea și instrucțiunile ce trebuie păzite în relațiunile lor cu agenții administrativi de poliție. Tot în

interiorul carnetului s-a lăsat deschizătură pentru punerea notițelor și indicațiunea unde are să fie semnătura agentului. Ar fi bine ca asemenea agenți să fie aleși din persoanele cele mai... (ilizibil în original – n.n.) reputeate dintre funcționarii poliției sau de afară; să aibă o aptitudine specială; să nu fie schimbați - dacă dovedesc că sunt proprii acestui serviciu. Sper că cu bugetul anului viitor pozițiunea lor materială (salarizarea – n.n.) va fi cu mult îmbunătățită. În cazul când se întâmplă să înlocuiți vreun *agent*, odată cu raportul prin care înștiințați pe Minister, veți avea grijă să trimiteți și fotografia în dublu exemplar a noului *agent* pentru a i se pune la dispoziție *Carnetul de recunoaștere*. Pe lângă raport, veți alătura și *carnetul* cel vechi al agentului ce înlocuiți. Sub nici un pretext asemenea *carnețe* nu pot fi pierdute sau distruse; când lucrul se întâmplă, veți ancheta însuși cazul și ne veți raporta împrejurările. / (identificăm semnătura ministrului Mihail Pherekyde și indescifrabil/contrasemnătură Director -n.n.)”⁹

Pe scurt, conform *Ordinul circular nr. 18231* din 10 iulie 1897, sarcinile și misiunile *agenților secreți* ai Biroului de Siguranță Generală a Statului erau: activitatea secretă *neîntreruptă*, unitară și centralizată contra indivizilor ce acționau împotriva ordinii publice și a siguranței statului; culegerea de informații (indicii și probe) privind organizarea clandestină, planurile ostile, locurile de întâlnire și legăturile acestor indivizi în teritoriu; acordarea de sprijin în activitate organelor Poliției Administrative (preventivă). Birourile locale de Siguranță Generală acționau conspirat, identitatea *agenților secreți* fiind cunoscută doar de către șeful Poliției și Prefectul județului, motiv pentru care ei nu apăreau nici în fața instanțelor judecătorești și nu aveau relații oficiale cu autoritățile administrative. În cazuri deosebite

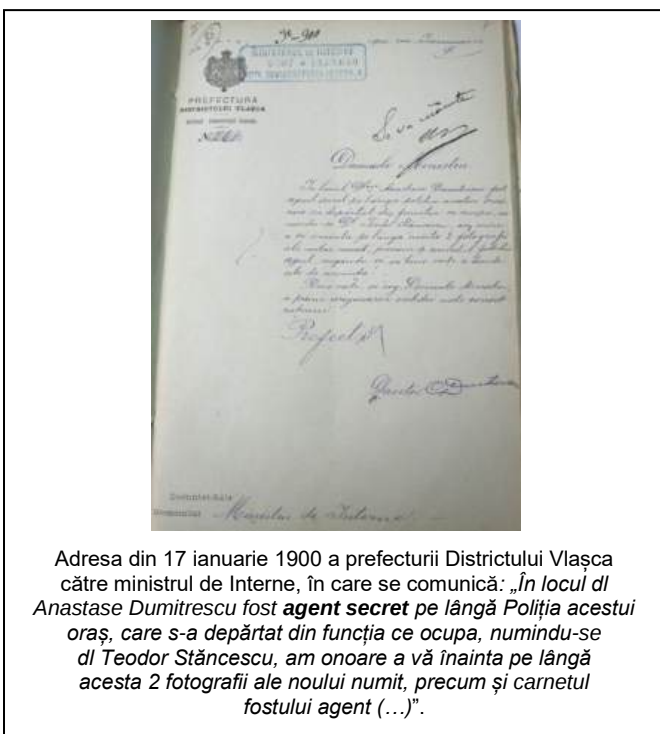
Circulara (parțial) nr. 18231 din 10 iulie 1897 privind sarcinile și misiunile *agenților secreți* ai Biroului de Siguranță Generală a Statului

⁹ANR, Inv. 325, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 33/1897, fila 18/23.

(flagrantul delict, acțiune iminentă, dispariția infractorului etc.), *agentul secret* de Siguranță solicita sprijinul agenților de poliție pentru a se trece la arestarea culpabililor, caz în care utiliza ca document *legitimația de serviciu* (care cuprindea doar *indicativul*, adică fără numele real al agentului), a cărei autoritate era recunoscută de către reprezentanții *forței publice* a statului. Agentul secret trebuia să prezinte certe calități morale și profesionale, i se garanta stabilitatea funcției și nu putea fi înlocuit decât prin înștiințarea ministrului de Interne, singurul în măsură să-i retragă *legitimația de serviciu*.

Observăm că în *Marele Dicționar Geografic al României*, ediția din anul 1899, se menționează că la acea dată Siguranța Publică în București se efectua de către organele oficiale, prefectul de poliție, comisarul director, comisarii inspeciori și de secții, și „osebit de aceștia sunt mai mulți *agenți secreți*”.¹⁰

De remarcat și noua Lege de organizare a Ministerului de Interne din anul 1903 („Legea Vasile Lascăr”), care la articolul 46, alineat 6, protejează *agentul special de siguranță* aflat în

Adresa din 17 ianuarie 1900 a prefecturii Districtului Vlașca către ministrul de Interne, în care se comunică: „*În locul dl Anastase Dumitrescu fost agent secret pe lângă Poliția acestui oraș, care s-a depărtat din funcția ce ocupa, numindu-se dl Teodor Stăncescu, am onoare a vă înainta pe lângă acesta 2 fotografii ale noului numit, precum și carnetul fostului agent (...)*”.

misiune sau *sub acoperire*, arătând că *ofițerul de poliție nu poate fi trimis înaintea autorității disciplinare dacă refuză destăinuirea măsurilor de poliție sau afacerilor în privința cărora s-a ordonat păstrarea secretului sau care, prin natura lor, nu pot fi comunicate*¹¹.

Nu cunoaștem când a fost numit în funcție, dar la 17 ianuarie 1901 Matei **Petrescu**, Director al Administrației Generale și Poliției de Siguranță din

¹⁰ *Marele Dicționar Geografic al României*, București, Vol. I, 1899, pp. 17-18.

¹¹ ANR, Inv. 327, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 11/1901, filele 1-5.

Ministerul de Interne, a demisionat pe motive medicale, fiind înlocuit în funcție de **Al. Sachelarie**, „doctor în drept la Facultatea din Bruxelles”, numire ce poartă semnătura personală a regelui Carol I.¹²

La 31 martie 1904, a fost înființată *Poliția de Frontieră, Gări și Porturi*, ca prim organ informativ și contrainformativ de semnalare. Aceasta funcționa „în gările de la fruntarie, în porturi sau alte puncte de trecere, precum și în oricare localitate care ar reclama o deosebită *priveghere* (adică *supraveghere informativă* - n.n.) sub raportul siguranței generale, serviciul se va executa de ofițeri de poliție și agenți speciali” (inclusiv acoperiți, n.n.)¹³. Măsura a fost luată în contextul în care au fost semnați „agitatori / instigatori” străini, care „au provocat” războaie ale țărănilor în mai multe județe din țara noastră, după „modul de operare” al țărănilor răsculați atunci în Rusia (Antanta).

Problema anarhismului - în atenția Siguranței Statului

„Anarhismul internațional” devenise o prelungire a serviciilor secrete ale statelor care formau cele două blocuri politico-militare rivale, *Antanta* și *Puterile Centrale*, fiind folosit ca instrument subversiv contra statelor țintă. Oficial însă aceleași servicii de informații colaborau și făceau schimb de informații în „Problema anarhismului internațional”. De exemplu, România a participat, la 10/22 octombrie 1898, la *conferința europeană* din Italia (Puterile Centrale), al cărui scop a fost „stabilirea unei înțelegeri practice și permanente în combaterea asociațiilor anarhiste și a adeptilor lor”. Prilej cu care ministrul afacerilor străine al Italiei a rugat Ministerul de Interne din România, *via* Ministerul Afacerilor Străine, ca partea română să-i trimită tot materialul nostru legislativ referitor la această chestiune.¹⁴

În decembrie 1898, *Direcțiunea Serviciului Siguranței Generale* a întocmit primul său *raport lunar* referitor la acțiunea anarhistă din România. Conținutul acestuia, bogat în informații și presărat cu diverse biografii ale unor anarhiști, dovedește că la *Direcțiune* exista deja un departament cu agenți specializați în problemă. Se preciza că „nu este cunoscută existența vreunui cuib anarhist în România, însă au fost cazuri de anarhiști străini, urmăriți sau izgoniți din state europene, care și-au găsit adăpostul în România, activitatea

¹²ANR, Inv. 327, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 15/1901.

¹³ANR, Inv. 328, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 7/1904, *passim*.

¹⁴ANR, Direcția Generală a Poliției 1898-1916, Dosar 3/1898, fila 7.

acestora fiind nulă din punct de vedere al tendințelor vrăjmașe societății românești (...). Poliția Română a avut mereu sânguința de a urmări și descoperi pe unii anarhiști semnalati ca periculoși de polițiile altor state și de a-i forța să părăsească teritoriul țării, când prezența lor dovedea că amenința siguranța noastră internă și externă, sau a fost o dorință exprimată de Statul interesat cu care România are convenții de poliție sau de reciprocitate”¹⁵. Se mai arată că, în urma asasinării împărătesei Elisabeta a Austro-Ungariei (mai cunoscută sub diminutivul „Sisi”¹⁶), guvernul român a luat, în septembrie 1898, „riguroase măsuri pentru a scuti teritoriul țării în a deveni adăpostul și refugiul anarhiștilor izgoniți din statele europene”.

La 1/14 martie 1904, la Sankt Petersburg, polițiile de siguranță din Rusia, România, Germania, Austro-Ungaria etc. au semnat *Convenția secretă privind măsurile internaționale contra anarhiștilor*¹⁷. Conform indicilor documentare, Siguranța Generală din România a semnat convenții similare și cu omologii săi Franța, Belgia, Danemarca, Elveția, Norvegia, Suedia, Bulgaria, Serbia, Turcia.

Atunci, printre anarhiștii periculoși siguranței statului român s-au aflat și frații Vasile și Ion Dașchievici, ei fiind arestați de agenții Siguranței în iulie 1903, pentru că s-ar fi aflat în siajul „Ohranei” (poliția secretă țaristă), de la care cei doi frați ar fi primit ca sarcină asasinarea membrilor familiei regale a României. Cazul respectiv, consider că este interesant pentru domeniul informațiilor și din următoarele aspecte: se relevă/prezintă modul de lucru al agenților secreți ai Siguranței; probează colaborarea și schimbul de informații în domeniu între organele noastre de stat și cele similare ale altor state; dezvăluie că Siguranța Statului își recruta agenți sau cadre chiar din *mediile de interes* aflate atenția instituției.

Astfel, Vasile Dașchievici (cunoscător și al limbilor franceză și germană), având calitatea de student la Bruxelles, cei din Siguranța Statului din România au făcut schimb de informații despre activitatea lui ilegală cu omologii lor din Direcția Siguranței (Secția Siguranței Publice) din ministerul de justiție din Belgia. La 26 ianuarie 1904, Prefectura Poliției Capitalei (București) răspunde Direcțiunii Siguranței din Bruxelles că „Vasile

¹⁵ ANR, Direcția Generală a Poliției 1898-1916, Dosar 3/1898, filele 15-18.

¹⁶ Elisabeth Amalie Eugenie de Bavaria a fost asasinată, la 10 septembrie 1898, prin înjunghiere în inimă, de anarhistul italian Luigi Lucheni.

¹⁷ ANR, Inv. 2349, DGP 1903-1936, Dosar nr. 2/1906, fila 1.

Dașchievici se bucură de o reputație din cele mai dubioase și este dominat de idei subversive”, „cei doi frați ar fi comis mai multe delictе”. Un raport al Poliției orașului Dorohoi arată că Ion și Vasile Dașchievici au fost arestați în septembrie 1903, fiind învinuiți că „au făcut planul să atenteze la viața capetelor încoronate ale României, pentru care fapt au fost ceruți de Poliția Capitalei, cărei i s-au înaintat”. Alte investigații în „opinia publică din Dorohoi” au stabilit că „Vasile Dașchievici a săvârșit acolo mai multe fapte reprobate de legi, însă n-a fost dat judecății *din lipsă de probe*”.¹⁸

La dosarul lui Vasile Dașchievici agenții de Siguranță au atașat o serie de probe „incriminatoare” (materiale olografe) privind doctrina, ideile și ideologii socialiști la care el a aderat, de exemplu, „Mișcarea socialistă inițiată de Bakunin”, „Doctrina anarhistă”, „Psihologia anarhistului” etc.

Notăm că Vasile Dașchievici a fost „achitat” la intervenția directă a inspectorului-șef Iancu Panaitescu, care, analizând dosarul și „calitățile” numitului și observând în acesta un „element strălucit și de viitor”, l-a recrutat și apoi angajat în serviciul Siguranței Statului ca element acoperit chiar în „Problema anarhistă”/ rusească. În martie 1908, la reorganizarea ministerului de Interne, când s-a creat *Direcția Poliției și Siguranței Generale a Statului*, Vasile Dașchievici se afla în schema de organizare la Brigada a X-a/ Mobilă¹⁹, cu gradul de subcomisar, el devenind una din figurile legendare ale contraspionajului român. După 23 august 1944, din cauza invaziei imperialilor sovietici, Vasile Dașchievici a fost silit să se ascundă sub numele „Vladimir” la mănăstirea Cernica, unde apoi a fost identificat de către agenții NKVD.

Răscoala țărănească din anul 1907 în rapoartele informative

Surse din arhive arată că în anii 1902, 1904 și 1907 s-au încheiat *convenții secrete* între Rusia și Bulgaria (autonomă) contra României, toate urmărind cesiuni teritoriale. Când rușii au intrat în război cu japonezii, în anul 1904, Rusia a fost cuprinsă, suspect, de mișcări sociale grave, care au contribuit la înfrângerea sa în acel război. Răscoale care, suspect, s-au extins și în România. În martie 1907 a fost asasinat pe stradă primul-ministru bulgar Dimitr Petcov (născut la Tulcea), iar Bulgaria, „agitată” de Rusia, își pregătea independența de stat față de Turcia. La fel și restul Balcanilor. Anglia s-a alăturat Antantei, crescând tensiunea cu Puterile Centrale.

¹⁸ ANR, Inv. 722, DPSG, Dosar 9/1905, *passim*.

¹⁹ ANR, Inv. 722, DPSG, Dosar 92/1908, filele 16-25.

România, în acea perioadă, am spune că „evolua” într-un mediu internațional „controlat”. Îi erau refuzate mai toate cererile de împrumut necesare dezvoltării economiei naționale și înzestrării Armatei. Nici „aliatele” ei, Germania și Austro-Ungaria, nu-i livrau armament, pe considerentul că Armata Română trebuia să fie doar o anexă la armatele lor. Exista și un conflict mai vechi româno-grec (ultimii, discret, sprijiniți de Anglia), cauzat de o societate secretă naționalistă care „lucra” pentru grecizarea Macedoniei, deci îndreptată și contra românilor de acolo. Siguranța română a identificat în țara noastră o filială a acesteia, *Etniki Eteria*, al cărei președinte era bancherul Chrissoveloni, acestuia fiindu-i confiscate o serie de materiale compromițătoare.²⁰ Alte investigații probau că grecii organizaseră în România o vastă conspirație spre a acapara tot comerțul cu cereale și mare parte a vieții economice (beneficiară fiind Anglia). Nu în ultimul rând, era cunoscut că marea proprietate funciară era o chestiune veche și complicată în țara noastră, unde țăranii alcătuiau 80% din populație.²¹

În februarie 1907, începe „urnirea țăranilor” în Moldova. În scurt timp, *structura administrativă a statului român s-a prăbușit, inclusiv sistemul național de informații*. A fost necesară intervenția brutală a Armatei.

Pe scurt, iată cum a fost posibil: Partidul Conservator se afla la guvernare, prim-ministru și ministru de Interne fiind Grigore Cantacuzino, șeful acestui partid. Cel puțin trei forțe doreau schimbarea guvernului conservator: liberalii, anarhiștii și... conservatorul Take Ionescu. Acesta din urmă, mare germanofil, ocupa funcția de ministru de finanțe și își propusese să preia șefia partidului și funcția de prim-ministru, aflându-se în conflict cu Grigore Cantacuzino și cu bătrânii Partidului Conservator. Sens în care el și-a atras o mulțime de susținători, în special în teritoriu, divizând astfel unitatea partidului său. Șanse existau, întrucât „*takiști*” erau majoritatea prefecților de județ, adică cei care controlau și aparatul național de informații. Numai că regele Carol I nu-l agreea pe Take Ionescu la șefia Partidului Conservator și nici la conducerea Guvernului.²²

Chiar pe 1 ianuarie 1907, Take Ionescu se afla la Berlin, fiind primit la dejun de către kaizerul Wilhelm al II-lea. Ziarul local *Vossische Zeitung* titra:

²⁰ Vezi pe larg contextul la: Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altădată, 1901-1910*, Vol. III, Editura „Universul”, București, 1930, p. 103.

²¹ Vezi Radu Rosetti, *Pentru ce s-au răsculat țăranii*, București, 1907, pp. 305-322 (www.dacoromanica.ro).

²² Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altădată, 1901-1910*, Vol. III, Editura „Universul”, București, 1930, pp. 152-155.

„Sub auspiciile lui Take Ionescu s-au dezvoltat întreprinderile germane de petrol din România care promet atât de mult”, iar în țară ziarul *Adevărul*, prin corespondentul său la Berlin, scria: „Take Ionescu este un fidel amic al Germaniei, pentru că înțelege că o strânsă amicitie a României cu *imperiul* este spre folosul amândurora”.²³ Era acesta un semnal puternic pe care împăratul german îl dădea și de care regele României trebuia să țină seama.

Doar că regele Carol I, deși devotat politicii germane (Puterilor Centrale), nu era în relații calde cu împăratul Wilhelm al II-lea, deoarece după vârstă regele României era șeful Casei de Hohenzollern, ceea ce Kaizerul nu voia să accepte. Mai era cunoscut că regele Carol I nu admitea ca miniștrii și guvernele să-i fie impuse nici de afară, nici de partide, nici de stradă.

Liberalii, concomitent, declanșează atacul pentru răsturnarea guvernului conservator, scop în care masiva lor infrastructură de partid provoacă și agită masa țărănească pe întreg teritoriul țării, promițând țăranilor că dacă ei vor ajunge la putere vor da o lege pentru spargerea trusturilor arendășești și învoieli mai bune.

Take Ionescu și „takiștii” își atacă și ei pe aceleași teme propriul guvern. În București, profesorii universitari intră în grevă. La Iași, profesorul A.C. Cuza îi agita naționalist pe studenți contra evreilor. La Botoșani era prefect Văsescu, un antisemit declarat care, deși răscoala se întinsese, nu a intervenit. Șeful său, George Cantacuzino, premier și ministru de Interne, îl cheamă la raport și-l muștră pentru că nu l-a ținut la curent cu mișcarea. Prefectul, ironic, îi răspunde că „românii nu sunt în pericol”. Primul-ministru a sesizat „nuanța” și îi spune: *nu e vorba numai de români, ci de viața și siguranța tuturor locuitorilor țării*. Prefectul a replicat: *eu nu dau un suflet de creștin pentru un milion de jidani*.²⁴ Văzând că prefectul nu avea de gând să mențină ordinea în județ, primul-ministru îi cere demisia. Prefectul răspunde că nu-și dă demisia și așteaptă să fie demis pe acest motiv.

Primul-ministru, cu scopul de a lipsi răscoalele de elemente cele mai viguroase și active, a ordonat concentrarea tuturor rezerviștilor din județele răscolate. La fel au fost mobilizați și milițienii. Evident, măsura a creat alte nemulțumiri în masa țăranilor, căci începeau muncile agricole de primăvară.

²³ Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altădată, 1901-1910*, Vol. III, Editura „Universul”, București, 1930, p. 144.

²⁴ Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altădată, 1901-1910*, Vol. III, Editura „Universul”, București, 1930, pp. 152-155.

Presă austriacă și cea germană se ocupau cu insistență de evenimente, arătându-și sprijinul pentru filogermanii din jurul lui Take Ionescu. Se zvonea că Austro-Ungaria a hotărât să treacă în România două divizii pentru a potoli răscaloarele.

La 2 martie 1907, planul „puciștilor” reușește și guvernul conservator demisionează. Regele Carol I acceptă un minister liberal sub președinția lui Dimitrie A. Sturdza. Deși „răscoala” trebuia să înceteze, din contră, se amplifică. Instalați la putere, liberalii și-au uitat promisiunile către țărani și nu mai voiau redistribuirea marii proprietăți funciare. Acceptau numai o slăbire a sistemului de impozitare și învoieli agricole mai bune pentru țărani.

Takiștii profită și-i acuză pe liberali de promisiuni mincinoase. Conservatorii, cu acordul tacit al regelui Carol I, s-au mobilizat pentru a reveni la putere și atacau guvernul liberal abia instalat. Anarhiști de toate felurile s-au „activat” și ei în țară, atacând cu înverșunare monarhia, marea proprietate funciară și relațiile capitaliste.

Grăbindu-se să ia locul și funcțiile conservatorilor în administrația statului, liberalii își pierd noțiunea realului și **decid prin lege suspendarea stabilității și inamovibilității funcționarilor polițienești și administrativi, a angajaților din consiliile județene** etc., de asemenea, decid „concedierea” rezerviștilor mobilizați de fostul prim-ministru. Dacă până atunci aceste măsuri erau normale („pe timp de pace”) ori de câte ori se făcea „rotația” la guvernare a celor două partide principale, Partidul Conservator și Partidul Liberal, în noua situație de criză („de război”) aceleași măsuri s-au dovedit a avea efect catastrofal, din cauză că acestea au prăbușit autoritatea de stat pe întreg teritoriul național. În plus, mulți din rezerviștii deconcentrați de noul guvern au refuzat predarea armamentului în unitățile lor militare și, instigați, au revenit înarmați în satele lor, „fortificând” astfel rândurile „răsculaților”.

Statul român era în colaps. Fiecare se răfuia cu fiecare, țăranii cu arendașii și marii proprietari, salariații cu patronii, funcționarii de stat înlocuiți cu cei nou-numiți, partidele între ele etc., iar subversiunea străină era și ea prezentă.

Parlamentul României a fost nevoit să considere *răscoala* țărănească drept *atentat* inițiat de o putere străină (Rusia, n.n.) la securitatea națională a țării²⁵, a fost declarată *starea de asediu* și, conform procedurilor legale, s-a solicitat intervenția Puterii Armate. Primul-ministru D.A. Sturza a încredințat portofoliul Războiului

²⁵ Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat din România*, Vol. 2, Editura RAO, București, 2011, p. 161.

generalului Averescu, care începe represiunea cu o vigoare extraordinară, cu o cruzime mai mare chiar decât faptele răsculaților.

Ciudățenia era că în capul „răscoalei țărănești” nu se aflau țărani, ci fruntași ai țăranilor – preoți, învățători, consilieri și primari – îmbrăcați în straie țărănești, având pe piept portretele regelui și reginei. În martie 1907, agenții Siguranței raportau că în județul Buzău „primarii comunelor rurale Baba-Ana, Cotu-Cioara, Scurtești, Mărăcineni și Zărnești s-au dovedit că fac instigațiuni printre locuitori și au fost complici la unele devastări făcute de săteni”.²⁶ Iar în Țara Românească, răscoala țărănească a izbucnit cumplit tocmai în județele cele mai bogate.

Dar în scurt timp, rapoartele informative încep a semnala prezența unor agenți străini care instigau țăranii să opereze „după modelul răscoalelor țăranilor ruși în anul 1904”. Într-adevăr, documente din anul 1904 ale Siguranței române confirmă că atunci în mai multe județe din România au avut loc revolte ale țăranilor ce erau conexe cu cele din Rusia. În județul Roman, de exemplu, prefectul și agenții (inclusiv secreți) din subordine au stabilit că instigarea la revoltă a țăranilor se executa prin jurnalele „Prietenii Poporului”, jurnale ce au fost confiscate de agenții Poliției de Siguranță. La 9 septembrie 1904 a fost surprins în județ și numitul Ion Enachi Popa, „condamnat de mai multe ori pentru furt, escrocherie și delict de presă”, distribuind „Manifestul Partidei Muncitoare”, publicație clandestină, și propovăduind idei „revoluționare” precum: „Programul politic al desființării Armatei permanente și înlocuirea ei prin națiunea înarmată, desființarea Senatului, întoarcerea la stat a domeniilor Coroanei, trecerea moșiilor statului la țărani” etc.²⁷ În aceeași toamnă, în județul Vaslui, în comunele Bodești, Codăești, Suhuleț, Tausa etc., pentru agitațiile țărănești, a fost găsit vinovat și Ioan Pescariu, condamnat pentru „rebeliune”.

Suspectă fusese și afacerea vasului „Zora” (sub pavilion rus), care în noaptea de 13/14 decembrie 1906 a naufragiat lângă Sulina (Periteasca). Încărcătura declarată consta în câteva tone de făină, însă avaria vasului a scos la iveală aproximativ 2000 de carabine „Mannlicher”, peste 650 000 de cartușe și o mare cantitate de literatură revoluționară. Până la intervenția autorităților noastre portuare, pescarii români din zonă au intrat în posesia a 748 de

²⁶ANR, Inv. 329, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 2382/1907, *passim*.

²⁷ANR, Inv. 2385, Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, 1860-1916, Vol. I, Dosar 28/1904, filele 48-50.

carabine. De cercetări s-a ocupat *Direcția Serviciului Siguranței Generale* a Statului, care a secretizat cazul.²⁸ Printre ipotezele luate în calcul de către agenții Direcției erau și următoarele: Rusia înarma clandestin Bulgaria pentru ca aceasta să-și obțină independența de stat, sens în care Dobrogea românească urma să fie anexată de Rusia pentru a-și crea legătură terestră cu Bulgaria; Austria și Germania (Puterile Centrale) înarmau anarhiști ruși pentru a destabiliza regimul țarist; naufragiul vasului a fost „provocat” pentru ca încărcătura să ajungă la anarhiștii (comitagi) din Dobrogea românească.

Radu Rosetti, în lucrarea „*Pentru ce s-au răsculat țăranii*” în anul 1907, admite că a avut loc o anumită contaminare ideologică a țăranului român venită din Rusia, unde, arată el, „excesele agrare din Imperiul Țarist se țineau lanț, propaganda revoluționară printre țăranii ruși fiind opera unor *societăți organizate* care lucrează în chip metodic cu scrisul și cu graiul. Numai cine nu a voit să vadă nu a văzut la noi cărțile tipărite în Basarabia, cu caractere chirilice, toate chemând țăranii la luptă pentru a cucerii pământ”.²⁹ Radu Rosetti confirmă că organele Siguranței Statului „au semnalat și chiar au prins pe unii agitatori care umblau călare din sat în sat propagând și distribuind manifeste”, unul dintre ele având următorul conținut: „Oameni buni, Regele a murit, Regina a hotărât să împartă toate moșiile pe la țărani. Pentru ca moșiile să fie împărțite, voi trebuie să vă răsculați, să omorâți pe proprietari și pe arendași și să dați foc caselor. Numai așa va rămâne pământul al nostru, căci arendașii și proprietarii nu se vor mai întoarce, sculați-vă chiar de azi, căci altfel veți rămâne fără pământ”.³⁰

În februarie 1907, agenții Siguranței Statului au identificat ca *instigatori* ai țăranilor o serie de „studenți români” veniți din Basarabia, patru dintre ei fiind arestați la Târgu Frumos.

La 27 februarie, Prefectura Districtului Teleorman a raportat ministrului de Interne că „în plasa Buzescu s-a găsit distribuită țăranilor o broșură intitulată *Istoricul cestiunilor țărănești*”, discurs rostit în anul 1906 de Vasile Kogălniceanu³¹, și un apel către săteni pentru a fi „împroprietăriți pe moșiile statului, desființarea embaticurilor³² de pe moșiile statului și particularilor,

²⁸ ANR, Inv. 2349, Direcția Generală a Poliției, 1893-1903, Dosar 1/1906, *passim*.

²⁹ Radu Rosetti, *Pentru ce s-au răsculat țăranii*, București, 1907, fără an de apariție (digi.buc.ro.).

³⁰ Radu Rosetti, *Pentru ce s-au răsculat țăranii*, București, 1907, pp. 618-619.

³¹ Arestat pe timpul răscăleii din anul 1907, acesta era fiul lui Mihail Kogălniceanu.

³² Formă de arendare a unei proprietăți pe termen foarte lung, în intervalul căruia arendașul beneficia de toate drepturile de proprietate.

înființarea de islazuri comunale, vot universal, egal, direct și secret” etc. Alți aproximativ 200 de săteni au fost adunați de Ion Florescu, *încasator* la „Gazeta țăranilor”, și de Alexandru Stroescu, *dirigintele școlii* din Orbeasca de Jos, unde au pus bazele unui *comitet* care să reprezinte **Partidul Țărănesc** (!?) din localitate. S-a semnalat că „respectivul diriginte face propagandă în comunele vecine și instigă sătenii a se răzvrăti contra arendașilor, iar administrația întâmpină enorme dificultăți din cauza *învățătorilor* de la sate care devin susținători aprigi ai celor mai revoluționare idei” etc. Prefectul județului Teleorman l-a asigurat pe ministru că „a dispus măsuri pentru a evita tulburări, a confiscat broșurile ca fiind ațăătoare spiritelor publice, oprindu-se chiar la Poșta expedierea lor, și de a se da judecății, ca instigatori, persoanele ce le vor împărți (...)”.³³

La 9 martie 1907, prefectul de Bacău informa că în comuna Blăgești, din plasa Siret, cel care i-a îndemnat pe locuitori să se răscoale a fost chiar primarul comunei, Nicolae Ionescu, împreună cu trei consilieri comunali. Locuitorii intrând în curtea arendașului moșiei de pe teritoriul acele comune, proprietatea Epitropiei Sf. Spiridon din Iași. La 15 martie 1907, ministrul de Interne Ion I. C. Brătianu a obținut, prin decret regal, dizolvarea consiliului comunei respective și numirea unei comisii interimare³⁴ (liberale?).

O *telegramă* din Galați, din 12 martie 1907, a procurorului general Tătaru, către primul-ministru și ministrul de Justiție, face referire și la Ion Antonescu (viitor Șef al Statului), implicat în acțiunea de represiune a țăranilor: „...au fost morți și răniți în mijlocul străzii (...), vreo 200 de mahalagii de la marginile orașului voiau să vie la Prefectură spre a parlamenta pentru pământ. La distanța de 100 de metri de Prefectură, pe strada principală Domnească, le-a ieșit înainte ofițerul de roșiori Ioan Antonescu cu 12 soldați. „Procurorul Daniepolo” (George Danielopol?), care se găsea la prefectură, l-a însoțit și i-a somat de mai multe ori pe oameni să se retragă. În cele din urmă, procurorul s-a retras, iar atunci, din proprie inițiativă, poate de frică, (Ion Antonescu – n.n.) a ordonat foc de carabină, focurile repetate s-au dat. Acum vin de la spitalul militar unde au fost transportați, sunt 10 morți pe care i-am văzut, trei răniți în agonie și opt răniți. Cei răniți mi-au declarat că nu veneau cu intenții ostile și nu

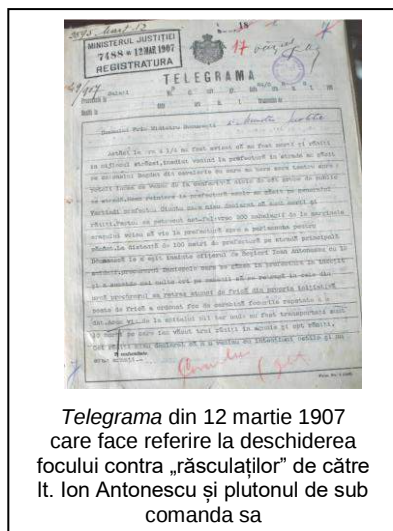
³³ ANR, Inv. 329, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 2023/1907, fila 2.

³⁴ ANR, Inv. 329, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 2382/1907, *passim*.

erau armați. (...) Am credință că această vărsare de sânge ar putea să dea loc la mai grave tulburări. (...) Generalul (Warthiadi³⁵, n.n.) mi-a spus că ofițerul (Ion Antonescu) a ordonat foc conform ordinelor ce le are de la Ministerul de Războiu, mi-a declarat că nici el și nici vreunul din soldații săi nu au fost atacați, dar că a dat foc văzându-se cu 12 soldați în fața unei mulțimi furioase și, deci, în legitimă apărare”.³⁶

La 20 martie 1907, confidențial/cifrat, ministrul de Interne a solicitat prefectului de Dâmbovița informații despre mișcările din județ, fiind îngrijorat că un „învățător” a fost prins pe când se deplasa prin mai multe comune „luând diferite informații asupra situației averilor arendașilor și proprietarilor”. La Mătăsari acesta a fost arestat, „în fiecare opincă având ascunși câte 100 de franci, iar la pulpa piciorului legate o numeroasă mulțime de manifeste revoluționare și numele a diverși proprietari și arendași care trebuiau distruși”. Prefectul preciza că în județ au fost arestați și „țăranii”: Emanoil Moldoveanu, învățător; Nicolae Stamatoiu, secretar la „Banca Poporului”; Pandele Scodrea, morar; un anume Tache Dumitrescu; și chiar primarul din Mătăsari, dovedit a fi „tovarăș de acțiune” cu cei de sus.³⁷

La 12 aprilie 1907, procurorul Curții de Apel din Galați a sintetizat ministrului de Justiție situația din circumscripția sa: „În județul Covurlui s-a deschis acțiune publică în contra 421 indivizi, dintre care 145 sunt arestați; în județul Tecuci sunt inculpați 278 indivizi, din care 107 arestați; în jud. Tutova sunt inculpați 272 indivizi, din care 36 sunt arestați; în județul Râmnicu Sărat sunt 1052 de inculpați, din care 585 arestați; în jud. Brăila sunt 49 indivizi dați în judecată (...). În județele din această circumscripție, cauza principală a revoltei a fost *contagiunea*, și această contagiune s-a datorat, pe lângă sgomotele răspândite despre întinderea revoltei

Telegrama din 12 martie 1907 care face referire la deschiderea focului contra „răsculaților” de către lt. Ion Antonescu și plutonul de sub comanda sa

³⁵ General de divizie Panait Warthiadi (16 martie 1846 – 7 februarie 1911), atunci comandant al Corpului 3 Armată Galați (1906-1910), șeful Statului Major Regal în anii 1900-1906.

³⁶ ANR, Inv. 2385, Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, 1860-1916, Vol. I, Dosar 7/1907, fila 17.

³⁷ ANR, Inv. 329, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 363/1907, fila 1.

în Moldova, mai cu seamă împrejurării că la început se concentrase un mare număr de *concediați*, care au fost apoi trimiși pe la vetrele lor; și aceștia au adus peste tot știrea de mișcările ce au avut loc aiurea și au îndemnat pe locuitori la revoltă. Pe lângă aceasta, mai sunt și fapte caracteristice din care rezultă că s-a profitat de starea de excitațiune a spiritelor, împingându-se locuitorii la acte de devastațiune și rebeliune”; pe lângă acestea, continua procurorul, „au fost identificați mai mulți învățători *instigatori* care au îndemnat la ocuparea și împărțirea pământurilor”, fiind dați ca exemplu „tânărul Petre Asan, țaran de origine, cu oarecare știință de carte, care umbla din vagon în vagon în trenul ce-i transporta pe concediații din jud. Covurlui îndemnându-i la revolte”, „învățătorul Cahu, din comuna Tuțcani”, „învățătorul Donca, din comuna Rânzești, jud. Tutova”, „călugărul Iftimie Gheorghe, zis Rusu, care instiga să se tragă asupra ofițerilor” etc. „Au fost interceptate mai multe scrisori trimise în Dobrogea pentru ca și cei de acolo să se revolte (în special comitagii bulgari – n.n.), fiind descrise metodele cum să fie bătuți și amenințați cu moartea proprietarii. Peste tot, *concediații* întorși la vetrele lor i-au împins pe locuitori la revoltă, spunând că toată Moldova e revoltată și că nu vor căpăta pământ fără revoltă; că de la Minister a venit ordin la Râmnicu Sărat ca soldații să nu tragă”.³⁸

La 16 mai 1907, prefectul din Craiova l-a informat pe ministrul Ion I. C. Brătianu că în comuna Velești din județ instigatorii răscoalei erau „Primarul, Ajutorul și Doi consilieri”, motiv pentru care prefectul solicita ministrului să-i aprobe „dizolvarea Consiliului Comunal”.³⁹

Prin vară, „răscoala” tindea să devină „revoluție”, „instigatorii” ținând și alte categorii socioprofesionale, după cum o arată și un raport, din 15 iunie 1907, în care ministrul de Interne (Ion I. C. Brătianu) îl informa pe omologul de la Justiție despre izbucnirea grevei lucrătorilor fabricii de lemne, fostă *Goetz și Comp*, din Covurlui, unde „au intrat în grevă peste opt sute de lucrători”. În aceeași problemă, prefectul de Galați (I. Atanasiu) i-a raportat lui Ion I. C. Brătianu următoarele: „În Port, la tramvaiul electric și în câteva fabrici, domnește o oarecare agitațiune. Azi, s-au prezentat la mine toți exportatorii și armatorii și mi-au declarat că dacă continuă această stare de nesiguranță vor

³⁸ ANR, Inv. 2385, Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, 1860-1916, Vol. I, Dosar 7/1907, filele 6-8.

³⁹ ANR, Inv. 329, Ministerul de Interne, Divizia Administrativă, 1880-1910, Dosar 507/1907, fila 3.

suspenda orice operațiune. Ei arată lucrul, ce de altfel cunoaștem și noi, că pricina acestei stări anarhice sunt sindicatele și cercul *România Muncitoare*. Față de aceste împrejurări, destul de grave, se impune a se lua măsuri energice, voi proceda deci cu cea mai mare severitate în limitele legilor spre a curma răul. Rog interveniți la domnii miniștri de Justiție și Război ca să ne dea concursul necesar, atunci când îl vom solicita”.⁴⁰

Despre implicarea unor „agenturi” străine în „răscoala” din anul 1907 face referire și raportul informativ, secret, din 19 septembrie 1908, al „Agentului 28”, adresat lui Iancu Panaitescu (directorul Direcției Poliției și Siguranței Generale), în care se avertiza cu privire la trecutul și activitatea viitoare a fostului avocat A. Brăescu, astfel: „Avocatul A. Brăescu are intențiunea ca luna viitoare să scoată o revistă filorusă, care se va numi *Vocea Ortodoxă*. Sunt de remarcat ideile politice ale acestui domn, în jurul cărora încearcă să atragă și tineret. Între altele, Brăescu susține că cei cu dragoste de țară și voință pentru propășirea ei să caute a lucra pentru fondarea de societăți secrete în toate centrele țării și cu filiațiuni la sate, mai ales în Moldova, unde sunt mulți străini (propagandiști evrei). Aceste societăți să lupte pentru a ridica țărănimea, pentru a i se acorda drepturi politice cât mai largi, apoi imediat să se facă propagandă pentru schimbarea actualului sistem de guvernământ monarhic, proclamându-se *Republica* cu un președinte ales pe 3 sau 7 ani. În aceste societăți secrete să nu intre decât acei ce au profesii libere și să se aplice pedeapsa cu moartea acelor ce ar divulga existența lor. (...) Ca antecedente, acest domn a fost unul din cei mai inimoși și fervenți colaboratori ai revistei *L'Orient Orthodoxe*, sau în rusește *Pravoslavoni Vostok*, care s-a tipărit în rusește și franțuzește și a apărut la București (în anul 1907 – n.n.). Această revistă s-a declarat filorusă și se ocupa în special cu discutarea și susținerea posibilității creării unei Federații Balcanice sub auspiciile Rusiei. În primul articol de fond se spunea, între altele, că Rusia va tolera și sprijini năzuințele statelor balcanice în ceea ce privește conaționalii lor din țările subjugate. Această revistă, care apărea săptămânal și se trimitea tuturor persoanelor marcante din țările balcanice, precum și la cele mai multe ambasade, legații sau consulat din Europa, nu a putut apărea decât un an, când în urma unei violente campanii ce s-a făcut de către majoritatea presei române și străine, și mai ales austriece, a anunțat abonaților săi că *își suspendă*

⁴⁰ ANR, Inv. 2385, Ministerul Justiției, Direcția Judiciară, 1860-1916, Vol. I, Dosar 7/1907, filele 9-16.

aparițiunea. Director al aceste reviste era dl Dragotin I. Ilitch (sau Hitch), care în timpul când a apărut revista a fost expulzat din țară. Măsura însă nu a putut fi pusă în aplicare din cauza intervențiilor făcute de dl. (Nicolae) de Fonton, Ministrul Plenipotențiar rus la București, care a susținut să se ridice această măsură sau să fie expulzați și corespondenții ziarelor austriece. Brăescu semna (sub pseudonimul) *de la Scourta* articolele pe care le publica în această revistă. Faptul că Brăescu caută să scoată o revistă rusofilă în aceste timpuri – sublinia *Agentul 28* –, bănuielile de **șpion rus** ce i se atribuie în prezent, precum și actualele lui idei politice, mă fac a-l crede suspect și deci opiniez pentru o mai strictă supraveghere asupra lui și din partea altor agenți ai Serviciului, mai ales că din această supraveghere s-ar putea stabili dacă viitoarea revistă *Vocea Ortodoxă* este o continuare a *Pravoslavoni Vostok*, motivele apariției ei, și fondurile care ar sluji în acest scop. Brăescu frecventează cafe-urile *Capșa* și *Boulevard*” (urmează semnalmentele individului). / *Agentul 28* încheie raportând că va continua cercetările.⁴¹

Adevărul despre cei „11 000 de țărani morți”

Încă din anul 1907, anarhiștii de stânga (legați de interesele Rusiei/ Antantei) au acuzat burghezia și regalitatea română că au ucis peste 11 000 de țărani. Lipseau însă dovezile. Le-a căutat regimul comunist din România, care voia să aniverseze propagandistic șase decenii de la răscoala țărănească. Scop în care o armată de cercetători și istorici („verificați”) a primit ordin să caute în arhivele din toată țara pentru a demonstra, cu documente, uciderea celor 11 000 de țărani. Unul dintre istoricii implicați în investigații a fost Marin Badea, care a consemnat și următoarele: „Pe timpul investigațiilor arhivistice pentru a aduce la lumina zilei cât mai multe mărturii documentare ni s-a cerut să inventariem și numărul celor care au murit în cursul desfășurării actelor de represiune. Operația aceasta n-a fost dificilă de realizat decât acolo unde nu existau fondurile arhivistice constituite ca urmare a răscoalei țăranilor, unele, de pildă, pieriseră în anii Primului Război Mondial. Astfel, a existat posibilitatea de a verifica numărul victimelor din două surse sau mai multe: înregistrarea celor decedați *prin împușcare* cum se găsește menționat în documente acest tip de mărturie, atât la Primării, cât și în registrele bisericilor din satele cuprinse de flăcările răscoalei. Și aceasta dincolo de raportările comandanților militari, ale unităților de jandarmi sau ale preoților ori ale autorităților judecătorești. Or,

⁴¹ANR, Inv. 722, DPSG, Dosar 116/1908, filele 1-2.

rezultatele la care am putut ajunge atunci nu indicau decât **un număr cuprins între 450 și 500 de morți**, ceea ce contrasta enorm, prin comparație, cu numărul propagandistic de 11 000 de victime. Aceste cifre au fost consemnate într-un material documentar solicitat de Secția Propagandă a Comitetului Central al Partidului Comunist Român condusă atunci de Paul Niculescu-Mizil și coordonată de Leonte Răutu”.⁴²

Concluzii

Criza românească din anul 1907 a fost o „afacere internă” provocată de către forțe politice locale, situație de care au profitat și intervenit subversiv „puteri statale ostile”, acțiuni care însumate au periclitat grav ordinea internă constituțională, siguranța statului și chiar integritatea teritorială a României. S-a demonstrat conducerii țării noastre că societatea românească și instituțiile statului român aveau nevoie de reforme structurale. În domeniul informațiilor trebuia continuat procesul de centralizare și unificare a acțiunii autorităților administrative centrale și exterioare dependente de Ministerul de Interne și armonizarea lor în acțiune cu cele ale altor ministere. Funcționarii de stat ai acestor instituții trebuiau să formeze un corp profesional de sine stătător, stabil pe funcții, protejat astfel contra ingerințele partinice ale partidelor politice.

Scop în care, în martie 1908, au fost adoptate *Legea Jandarmeriei Rurale* și, respectiv, *Legea pentru înființarea Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale a Statului* (Înaltul Decret Regal nr. 818 din 24 martie 1908). Prima permitea Jandarmeriei să aibă atât atribuții de poliție judiciară (represivă), cât și de poliție militară în zona rurală (inclusiv informații și contrainformații). Iar cea de a doua a dat Direcției Poliției și Siguranței Generale (DPSG) competența în zona urbană și în exteriorul țării, având ca atribuții principale: *prevenirea, descoperirea, descifrarea și împiedicarea de fapte sau stări de fapt contrare ordinii publice și siguranței statului*.

Birourile de Siguranță Generală, create încă din anul 1897, au fost reorganizate și transformate în Servicii Speciale de Siguranță și Brigăzi Speciale de Siguranță ale DPSG, care dispuneau de agenți sub acoperire, rezidenți, rețele de informatori cu ajutorul cărora se culegeau informații necesare apărării teritoriului, ordinii publice și siguranței statului.

⁴² Marin Badea, *Privindu-mi țara din STÂNGA. Opinii-atitudini*, Editura FEODORA, București, 2018, pp. 40-43.

Cu alte cuvinte, DPSG a devenit instituția de stat desemnată cu informațiile politice și militare în interesul statului atât pe teritoriul național, cât și în afara lui. Ea cerceta toate cazurile de spionaj descoperite de structurile din subordine și ținea evidența lor. În cazurile de spionaj militar era anunțat și Marele Stat Major care trimitea un delegat să participe la cercetări.

Poliția de Frontieră, Gări și Porturi, care până atunci a depins de prefecturile de județ, a fost și ea subordonată direct Direcției Poliției și Siguranței Generale, ținând-o zilnic la curent de toată mișcarea de la fruntarii. De asemenea, a luat o mare extindere Serviciul pentru Controlul Străinilor, iar așa-numita *Secția Politică* de la Prefectura Poliției Capitalei, care supraveghea și mișcarea anarhistă (considerată drept *agentură* a unor state ostile țării noastre), a fost trecută la Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale.⁴³

În plus, reforma Ministerului de Interne din anul 1908 a făcut ca polițiile de siguranță din întreaga țară, inclusiv Jandarmeria Rurală, să devină un corp profesionalizat, stabil pe funcții, fără a fi supus schimbărilor guvernelor. Alte avantaje au fost: instrumentarea continuă, sistematică și unitară a tentativelor și faptelor de orice natură care aduceau atingere ordinii și siguranței statului; centralizarea și controlul imediat al tuturor informațiilor din domeniu pentru a se răspunde prompt și uniform la nivelul întregii țări; uniformizarea și respectarea normelor și regulamentelor pentru rezolvarea și expedierea multiplelor atribuțiuni ale poliției de siguranță; stabilirea exactă a responsabilităților fiecărei structuri și fiecărui agent. Toți și toate împreună realizau ca principiu *unitatea în acțiune* a sistemului național de informații.

Iancu Panaitescu, fost șef al Poliției de Siguranță din Ministerul de Interne, a fost numit la conducerea DPSG, subordonații săi considerându-l „părintele” instituției.

Așadar, arhivele mai pot destăinui aspecte inedite cu privire la istoria noastră națională și, în special, despre organizarea și activitatea *sistemului național de informații*.

Col. (r) dr. Sorin Aparaschivei

⁴³ ANR, Inv. 722, DPSG, Dosar 92/1908, *Decizia 6457 S(ecret) din 26 iulie 1908*, semnată de Ion I. C. Brătianu (ministru) și Iancu Panaitescu (director), filele 55-58, respectiv *passim*.

MEMORIE PROFESIONALĂ

ÎNTÂMLĂRI PROFESIONALE (2)

În numărul anterior al revistei am lansat un nou proiect cu o componentă preponderent memorialistică, în care sunt abordate întâmplări și evenimente profesionale care m-au privit sau la care am fost martor, cu semnificație pentru statutul ofițerilor de informații și gestionarea activității informative în perioada în care am fost cadru activ în structurile naționale de informații – CCS, DSS, SRI (1968 - 2004).

Continuăm tot în ordine cronologică derularea întâmplărilor și evenimentelor de această factură.

NUNTA ADVENTISTĂ

În vara anului 1973, am fost invitați în comuna natală la nunta unei verișoare a soției, care provenea dintr-o familie de adventiști. În zonă existau mai multe asociații religioase disidente de la culte recunoscute legal. Bunicul meu după tată fusese stilist – ținea calendarul „pe vechi” și purta barbă, obicei pe care îl moștenise și tatăl meu, dar pe care l-a pierdut în 1936 când s-a căsătorit, mama reîntorcându-l la ortodoxism și lăsându-l și fără barbă! Tatăl soției mele, care provenea dintr-o familie de adventiști reformiști, disidenți de la Cultul Adventist de Ziua a 7-a, s-a căsătorit cu o ortodoxă și a ținut și el religia părinților câțiva ani, până prin 1959, când fiica mai mare, soția mea, intrând în ciclul gimnazial, nu mai putea lipsi sâmbăta de la școală.

În acest context se organizează nunta, familia verișoarei soției mele informând Sfatul Popular și Postul Comunal de Miliție că doresc să facă un eveniment deschis atât adventiștilor cât și ortodocșilor. Li s-a răspuns că totul este în regulă și li s-a eliberat o chitanță pentru plata unei sume de bani, care reprezenta taxa pentru organizarea unui eveniment public (nuntă, bal etc.). Totul părea în regulă!

Când ne-am prezentat însă la locul evenimentului (cantina unui șantier de pe malul Siretului), surpriză. La intrare, aștepta un dispozitiv de milițieni, care îi fotografiau și legitimau pe cei veniți. Se impune o succintă paranteză. Disidența Adventiști Reformiști, neînregistrată legal în perioada comunistă,

folosea prilejul unor asemenea evenimente familiale pentru a se întâlni, a comunica etc. Mai mult, aveam să aflăm mai târziu că participarea mea, a unui ofițer de securitate la nuntă, a încurajat venirea unor curieri, reprezentanți adventiști și din alte zone ale țării, aspect cu care foștii mei colegi de la Securitatea județului Galați, care au organizat măsurile de documentare și identificare a acestora, nu m-au atenționat și nu au informat despre operațiune nici unitatea informativă centrală de profil din care făceam parte.

Evident că evenimentul în sine a fost perturbat major, unii membri ai familiei miresei vociferând, invocând că au aprobările factorilor locali.

„Operațiunea specială” a Securității Galați nu și-a atins scopul, nereușind să documenteze foto decât rudele și invitații locali ai mirilor. Postarea la intrarea în cantină a unui milițian cu aparatul de fotografiat a fost sesizată de curierii comunităților adventist-reformiste din alte zone ale țării, care au făcut cale întoarsă spre cele două stații de cale ferată folosite - Cosmești și Eremia Grigorescu (Doaga), întorcându-i din drum și pe alții.

Șocat de derularea evenimentului, la întoarcerea la unitatea în care lucram, Direcția I - Informații Interne, am întocmit un raport detaliat pe care l-am înaintat ierarhic comandantului direcției, gl. mr. Dumitru Borșan. Au fost câteva zile tensionate pentru mine, în așteptarea verdictului. Abia după câteva zile, în cadrul unei ședințe pe unitate de analiză profesională, generalul Borșan a abordat problema cu înțelepciune și profesionalism. A informat că, în pofida orientărilor transmise la unitățile teritoriale ca organele de securitate să nu se mai implice în probleme religioase, Securitatea județului Galați a organizat o operațiune la o nuntă adventistă pentru identificarea curierilor/emisarilor din alte zone. Dacă tot a făcut acest lucru, măcar să-l fi realizat profesionist, dar organizând prost „nu l-a prins decât pe ofițerul nostru.”

Am respirat ușurat. În timp, însă, aveam să constat că începeau să apară file negre în dosarul meu de cadre, într-o perioadă în care acesta avea o importanță covârșitoare în evoluția profesională, aspect pe care urma să îl conștientizez, concret, în anii următori.

Pe lângă această reflecție de ordin personal, se impune și o concluzie de factură profesională: modificarea concepției de muncă intervenită în activitatea informativă a Securității produsă în anii 1967-1968 a fost un demers anevoios, de durată, pentru că au mai persistat reflexe din perioada anterioară și era mai

facil, pentru unii, să se ocupe de probleme religioase, decât să identifice și documenteze activitățile subversive desfășurate sub acoperire cultică împotriva valorilor constituționale fundamentale ale poporului român.

SELECȚIE RATATĂ

Unitățile informative ale Securității cu competențe în străinătate nu prea selecționau cadre direct din rândul absolvenților Școlii de ofițeri de informații de la Băneasa, ci abia după ce făceau un stagiul de cinci sau mai mulți ani în activitatea informativă la unitățile centrale sau teritoriale.

O asemenea rundă de selecție, care a vizat și mulți ofițeri din Promoția 1968, a avut loc în anul 1973. Printre cei selecționați și supuși unui test complex – psihologic și de cunoștințe – m-am numărat și eu. După ceva timp, presupun că urmare acestui test, am fost chemat de șeful Direcției I, gl. mr. Dumitru Borșan, și pus în contact cu un ofițer din conducerea unei unități cu competențe în exterior, care s-a recomandat col. Andronic. Din discuții a rezultat că erau interesați de un ofițer cunosător al problematicii și foștilor lideri, din țară și străinătate, ai partidelor „burghezo-moșierești”, PNT și PNL, iar eu lucram tocmai pe această problemă. Având în vedere faptul că eram cunosător, la un anumit nivel, al limbii franceze, mi-a comunicat că ar preconiza să mă trimită la Paris, pentru monitorizarea informativă a vârfurilor țărăniști și liberale din Franța. Propunerea părea tentantă, în condițiile în care, ca majoritatea tinerilor ofițeri de informații, aveam în vedere posibilitatea de a lucra în aparatul de informații externe. În același timp, propunerea părea fezabilă în condițiile în care Andronic a lăsat să se înțeleagă că în două săptămâni se va perfecta transferul.

Au trecut însă, două, trei și chiar mai multe săptămâni și nimeni nu a mai spus nimic!

Mai mult, am avut surpriza să fiu chemat la o nouă testare, fără nicio legătură cu prima, aspect posibil deoarece fiecare unitate informativă cu competențe în exterior organiza runde de selecție și testare în funcție de nevoile proprii de cadre, însă, din rațiuni de economisire a forțelor, nu efectuau verificările aprofundate privind familia, conduita socială ș.a. pentru identificarea unor contraindicații sau vulnerabilități, hotărâtoare în luarea deciziei finale, decât în cazul celor cu rezultate bune la testare. Conform uzanțelor de atunci, ofițerii selecționați pentru testare care, din diverse motive, nu erau transferați, nu primeau nicio explicație.

Cu timpul aveam să conștientizez faptul că problemele mele de dosar, în mentalitatea cadristică din perioada comunistă, începuseră să producă efecte. În „portofoliul” meu cadristic negativ nu se regăseau probleme legate de activitatea și conduita mea sau a părinților, socrilor, fraților ori cumnaților, ci privind unchi de-ai mei (doi frați ai tatălui care făcuseră parte din Mișcarea Legionară, unul fost șef de cuib, iar altul șef de garnizoană, fără activitate extremistă, elocvent în acest sens fiind faptul că nu au fost arestați, anchetați, condamnați nici în perioada comunistă, nici anterior) și de-ai soției (doi frați ai tatălui ei, care fiind adventiști reformiști au refuzat să facă armata - religia interzicându-le să pună mâna pe armă - fiind condamnați la câte doi ani de închisoare, perioadă în care au făcut tâmplărie la Aiud).

Aceasta îmi era soarta, am luat-o ca atare! Nu eram propozabil pentru informațiile externe, domeniu specific năzuit de mulți ofițeri și în care aveau să-și desfășoare activitatea numeroși colegi de promoție. N-a fost să fie atunci Parisul! M-am „răzbunat” pe soartă, după trecerea în rezervă efectuând mai multe călătorii la „Orașul Luminilor”, unde am vizitat repetat principalele obiective istorice, culturale, artistice de interes, parcurgând pe jos Cité-ul, multe cartiere de pe ambele maluri ale Senei.

Așa se face că toată activitatea mea profesională s-a desfășurat pe profilul Antisubversiune – Informații Interne în Securitate și Apărarea Constituției în Serviciul Român de Informații, caz destul de rar. Nu am regretat însă niciodată acest lucru. Soarta a făcut să am multe satisfacții profesionale și pe acest profil!

PLASA INFORMATIVĂ

Generalul Nicolae Pleșiță, personaj controversat în istoriografia Securității prin unele inițiative profesionale, este cel care a lansat, la începutul anului 1974, în bilanțul de analiză a activității Direcției I – Informații Interne pe anul 1973, ideea necesității extinderii activității informative a Securității.

Până a detalia acest moment, la care am participat, câteva repere privind traiectul profesional al generalului Pleșiță. În anul 1948, de profesie muncitor, s-a încadrat în Ministerul Afacerilor Interne, la Direcția Regională Pitești, în cadrul căreia a ajuns șef al Securității Regiunii Argeș. În anul 1962 este mutat pe aceeași poziție la Direcția Regională Cluj. În contextul reorganizărilor produse de către Consiliul Securității Statului în anul 1967, este numit șeful Direcției de Securitate și Gardă, postură din care ajunge și aghiotantului lui

Nicolae Ceaușescu și primește gradul de general. În plină perioadă de glorie personală, în anul 1972 se produce sinuciderea dr. Abraham Schächter, medicul curant al familiei Ceaușescu, monitorizat informativ de Direcția a V-a – Pază Demnitară pentru indicii de colaborare cu serviciile de informații israeliene. Intrigat de incident, Nicolae Ceaușescu solicită dosarul de urmărire informativă al doctorului Schächter și constată că acestuia îi fuseseră interceptate convorbirile telefonice și discuțiile fuseseră consemnate pe hârtie. Concluzionând că măsurile întreprinse de Securitate puteau releva informații și despre el, Ceaușescu a dispus măsuri severe de sancționare, între care: destituirea generalului Pleșiță și mutarea pe o funcție inferioară, întâi locțiitor șef al Direcției I și apoi mai jos, șef al Serviciului Logistică la Securitatea Județului Ilfov; desființarea Serviciului Informativ al Direcției a V-a; înlocuirea din funcția de președinte al Consiliului Securității Statului a lui Ion Stănescu.

După câteva luni, lui Ceaușescu i-a mai trecut supărarea iar generalul Pleșiță a fost numit în conducerea Direcției I – Informații Interne.

Între timp, în 1973 a fost desființat Consiliul Securității Statului – o formulă organizatorică ce se dovedise benefică pentru reformarea activității informative – organele de securitate fiind încorporate în Ministerul Afacerilor Interne, fără a avea o structură organizatorică identitară (departament distinct). În plus, ca ministru al Afacerilor Interne a fost numit Emil Bobu, un politruc de mare încredere pentru Nicolae Ceaușescu, care va patrona întărirea controlului PCR asupra Securității și Miliției.

După această prezentare contextuală, cam lungă dar absolut necesară pentru buna înțelegere a situației, revenim la momentul ședinței de bilanț al activității Direcției I – Informații Interne pe anul 1973.

Noul ministru Emil Bobu, pentru a lua pulsul realităților existente și a transmite noile orientări, a participat la analizele de bilanț ale principalelor unități centrale de securitate coordonatoare de profil, inclusiv la Direcția I – Informații Interne.

La această ședință de bilanț au participat cadrele Direcției I, șefii structurilor de profil de la unitățile teritoriale, dar și șefii securităților județene.

Pentru început, șeful Direcției I, gl. mr. Dumitru Borșan, a prezentat Raportul anual de activitate al unității și profilului, care releva, conform obiceiului, realizările, neîmplinirile, proiecțiile de viitor. În continuare, au prezentat rapoarte de activitate profesională coordonatori de probleme din unitatea centrală și reprezentanți ai unităților teritoriale. Între raportori am fost inclus și eu, ca tânăr ofițer și secretar al organizației UTC pe unitatea centrală.

Dintr-un elan tineresc, pentru a releva abnegația implicării în activitatea profesională a ofițerilor tineri, am invocat necesitatea asigurării schimbului de generații profesionale, în condițiile în care multe cadre ale unității centrale se apropiau de vârsta de pensionare, pe atunci 52 de ani. Când a auzit acest lucru, ministrul Emil Bobu a reacționat: vom revedea și vârsta de pensionare... Făcusem o mare greșeală, supărând mulți colegi mai vârstnici, pe care îi stimam, apreciam și învățam meserie de la ei.

Pe la mijlocul ședinței de bilanț, s-a produs neprevăzutul. Emil Bobu i-a dat cuvântul generalului Nicolae Pleșiță, locțiitor al șefului Direcției I, care participase, prin poziția deținută, la redactarea Raportului de bilanț, dar a dorit să prezinte o perspectivă distinctă asupra realităților informative. Personal, consider că a fost un moment convenit cu Bobu.

Pe scurt, generalul Pleșiță a răsturnat proiecția Raportului de bilanț, conform căreia se controla în general situația operativă de securitate din problemele date în competență ș.a. El a susținut că, din contră, există multe categorii de persoane care acționează/pot acționa împotriva securității statului și zone în care se pot iniția asemenea acțiuni care nu erau vizate de sistemele informative de cunoaștere preventivă. Apelând la o figură de stil, Pleșiță a spus că sistemul informativ al Securității trebuie să fie ca o plasă, prin care să nu treacă nicio persoană considerată a prezenta riscuri și amenințări pentru securitatea statului.

După intervenția generalului Pleșiță, s-a dat pauză, timp în care raportorii de pe listă și-au reconsiderat pozițiile.

Acesta a fost, în opinia mea, momentul declanșării operațiunii de extindere a activității informative a Securității, al cărei rezultat a fost ceea ce unii detractori ai Securității au denumit în mod exagerat „controlul informativ total” asupra societății românești.

Excese conceptuale și operaționale au existat în anii următori, mai ales după 1980, în selecția excesivă a locurilor și mediilor în care se considera că se puteau produce activități împotriva securității statului și unde trebuiau create surse umane de informații. Acestea, însă, nu au putut fi puse în practică decât în mică măsură, datorită numărului limitat de cadre cu responsabilități informative. Mai mult, această concepție de muncă, în loc să consolideze sistemul informativ al Securității, l-a subminat prin supraîncărcare și disipare.¹

¹ Detalii în Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu: *Extinderea supravegherii și urmăririi informative în anii 1970 – 1980*, în *Vitralii – Lumini și umbre* nr. 23/2015, pp.11-24 și *Apărarea Ordinii Constituționale. Perspectiva unui ofițer de informații*, Ed. PACO, 2016, pp. 103-116.

O GREȘEALĂ ... POLITICĂ

Prin anii 1974-1975, am desființat organizația de UTC din cadrul Direcției I, al cărei secretar eram, pe considerentul că toți componenții ei deveniseră membri ai PCR și, în opinia mea, nu-și mai avea rostul să dublăm activitățile politice în cazul ofițerilor tineri. Decizia părea justificată, însă a fost luată și pusă în aplicare fără informarea și consultarea Consiliului Politic pe Ministerul de Interne, în condițiile în care, conform normativelor vremii, membri ai UTC puteau fi tinerii până la vârsta de 30 de ani. În plus, „isprava” mea se producea într-o perioadă în care se întărise controlul PCR asupra activității organelor de securitate și miliție, se crease Consiliul Politic pe Ministerul de Interne, iar la nivelul structurilor teritoriale se înființase funcția de locțiitor politic al șefului inspectoratului județean și al municipiului București.

Ajungerea mea în funcția de secretar al organizației UTC s-a produs, în anul 1971, oarecum întâmplător. Atunci organizația UTC era pe Direcția Generală de Informații Interne, care includea Direcția I și Direcția a II-a – Contrainformații în sectoarele economice. Venit în Direcția I doar de câteva luni, nu avusesem vreme să mă fac remarcat între ceilalți ofițeri tineri. Așezat în sală lângă colegul meu de bancă din școala de ofițeri, Ion Constantinescu, de la Direcția a II-a, ambii rapidiști, am avut surpriza să mă propună pentru funcția de secretar, propunere profund subiectivă, dar validată de adunarea generală a uteciștilor din cele două unități, între care mulți colegi din Promoția 1968.

Încetarea activității organizației pe Direcția I, în circumstanțele prezentate, nu avea cum să treacă neobservată. A trebuit să dau explicații la Consiliul Politic pe minister cu privire la considerentele avute în vedere la luarea deciziei respective, care la prima vedere părea un act grav. Explicațiile date, conduita mea profesională și, nu în ultimul rând, referințele șefilor și colegilor mei m-au scăpat de suspiciuni și sancțiuni. Dovadă că raționamentul meu nu a fost chiar greșit, organizația UTC de la Direcția I-a nu a mai fost reactivată.

O RECRUTARE APROAPE RATATĂ

La începutul anului 1975 am fost mutat la „un serviciu de elită” din cadrul Direcției I, respectiv cel cu atribuții informative în domeniile artă-cultură, presă-radioteleviziune, poligrafie, sănătate și justiție, fiind repartizat la colectivul artă-cultură, cu responsabilitate directă pe „activitatea subversivă” în sectoarele arte plastice și protecția patrimoniului cultural național.

Profesional, mutarea părea un pas înainte și o deschidere de perspectivă. Realitatea, cel puțin la început, avea să fie incertă. Intrasem într-un colectiv „special”, dar primeam un fișet gol, deoarece ofițerul care coordonase problematicile respective – un ofițer deosebit, pictor amator, Ștefan Budecă – fusese mutat la Securitatea Municipiului București, cu tot ce avea în gestiune – informații în lucru, surse umane, relații operative – pe considerentul că avea probleme de sănătate și nu putea face deplasări în teritoriu.

Să pleci cu totul de la zero, era o mare provocare! În plus, exista o anume presiune pentru o integrare rapidă în noua problematică informativ-operativă, care era cu totul specială.

Am început cu documentarea asupra domeniului artelor plastice și a activităților cu caracter subversiv specifice acestui domeniu. Pentru obținerea informațiilor de această factură, am trecut repede la crearea de relații operative și surse umane de informații. La acest capitol, esențial pentru activitatea informativă, m-am lovit însă de un impediment cu care se confruntă adesea tinerii ofițeri – controlul excesiv al coordonatorului de colectiv, care uneori bloca sau înfrâna inițiative sau demersuri.

Colectivul pe artă-cultură era format din ofițeri cu disponibilități profesionale, unii cu mare expertiză pe domeniu, de la care am învățat multe lucruri utile. O problemă exista, însă, la nivelul șefului colectivului, care avea o capacitate deosebită de efort, dar abordarea de către el a domeniului era limitată de faptul că era doar absolvent de liceu. În plus, avea dificultăți în depășirea conceptuală a activității informativ-operative a anilor 1960.

Concret, în momentul în care am propus recrutarea unei surse umane de informații în domeniu, a dorit să participe la finalizarea demersului în condițiile în care aveam deja șapte ani de experiență informativă. Mai mult, chiar în momentul în care procedura era îndeplinită, a ținut să accentueze, obsesiv, asupra pasajului din angajamentul de colaborare care menționa că divulgarea acestuia reprezenta infracțiune ce se pedepsea conform legii.

„Angajamentul” era o reminiscență de tip sovietic care ne crea mari dificultăți în finalizarea demersurilor de colaborare cu personalități culturale, artistice, științifice etc. Artistul plastic în cauză a semnat angajamentul, dar ulterior mi-a mărturisit că, dacă nu eram eu în cauză – devenisem deja prieteni – îl înjura pe colonel și pleca!

Pentru a diminua efectul negativ al textului angajamentului de colaborare, am procedat la simplificarea textului sau chiar am mers pe înlăturarea lui în cazul

unor personalități. În timp, pe măsură ce a crescut numărul membrilor de partid, care erau „scutiți” de angajament, am mai scăpat de caracterul inhibitor al acestora.

În ce privește obstrucțiile șefului meu de colectiv, cu care a trebuit să coabitez timp de 7 ani, voi mai scrie în episoadele următoare.

„AI VRUT SA FACI O TREABĂ BUNĂ, VASILE. SĂ NU MAI FACI!”

Escaladarea cenzurii ideologice la nivelul instituțiilor de presă și cultură de la începutul anilor ‘970 a împins și Securitatea la o „vigilență” crescută, dar doar atât. În baza atribuțiilor profesionale pe profilul Antisubversiune, ofițerii cu responsabilități informative în domeniile de artă și cultură au avut destule experiențe pe tema lucrărilor literar-artistice „cu conținut necorespunzător sau interpretabil”.

Personal, ca tânăr ofițer cu competențe informative în domeniul creației plastice, m-am văzut pus în situația de a verifica, documenta și evalua semnalări privind transmiterea unor mesaje de acest gen, inclusiv din punct de vedere ideologic, prin lucrări de artă plastică. Aceasta pe fondul unor aprigi dispute în domeniu între promotorii artei figurative și nonfigurative, al unei atitudini de rezervă, chiar de respingere din partea forurilor ideologice față de arta abstractă și alte modalități moderne de expresie.

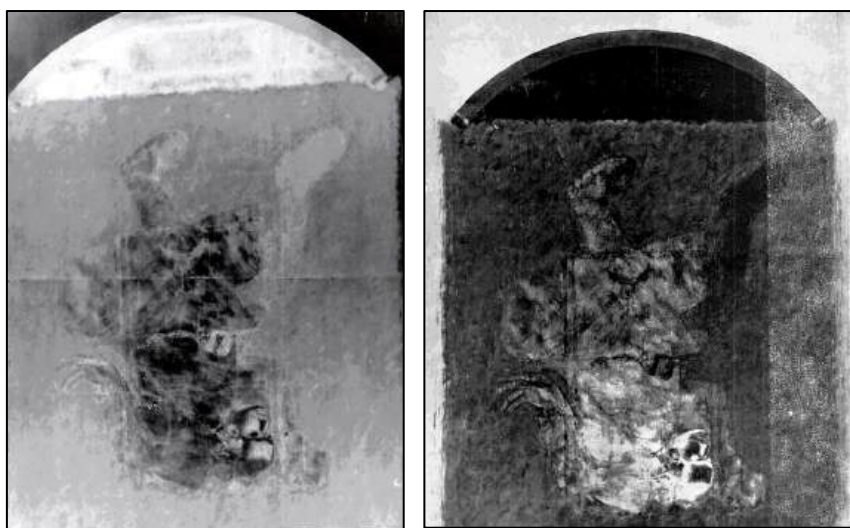
Tânăr și nou în această problematică, fără a avea timpul necesar unei instruiți specifice adecvate și pentru a mă orienta în mediu, m-am trezit sub avalanșa unor sesizări, pe diferite canale (de la surse de informare ale șefilor ierarhici și de la alte unități), conform cărora multe din lucrările incluse în expoziția tematică „*Imagini ale Istoriei, de la document la operă*”, deschisă la „Galeria Nouă” a Uniunii Artiștilor Plastici (UAP) în mai-iunie 1975, ar fi conținut mesaje ascunse, disimulate prin folosirea unor tehnici specifice anamorfozei (o metodă folosită de artiști plastici încă din perioada Evului Mediu pentru ascunderea unor mesaje de ochii vigilenți ai cenzurii Inchiziției sau a curților monarhice). Alte semnalări se refereau la faptul că unele lucrări prezentau eroi ai istoriei neamului românesc într-o manieră dezagreabilă, chiar grotescă, invocându-se independența creatorului, fiind vorba de viziuni care puteau conduce la demitizarea eroilor.

Paralel cu activitățile informative de verificare și documentare a acestor semnalări, am început o laborioasă activitate de documentare artistică. Între lucrările la îndemână s-a numărat și cartea *Anamorfoze*, scrisă de Jurgis Baltrušaitis, apărută în limba română la editura Meridiane în 1975. Interesante

elemente de context au fost: apariția acestei lucrări tocmai în anul când a fost organizată expoziția de la „Galeria Nouă” și, respectiv, lansarea în publicația „Secolul 20” a proiectului tapiseriei lui Șerban Gabrea și Florin Ciubotaru de la Teatrul Național, suspectată și ea de mesaje ascunse. Era evident că între cele trei momente exista o legătură de program aparținând lui Dan Hăulică, directorul de la „Secolul 20”, acesta asigurând fundamentul teoretic al grupului de artiști plastici din care făceau parte atât expozanții de la „Galeria Nouă” cât și autorii tapiseriilor de la Teatrul Național. Dan Hăulică se afla într-o relație spirituală apropiată și cu Modest Morariu, directorul Editurii Meridiane. Cartea *Anamorfoze* a apărut tocmai când era nevoie de ea ca un veritabil ghid pentru „lecturarea” lucrărilor „cu cheie”.

În expoziția „*Imagini ale istoriei*” au fost incluse lucrări de pictură și sculptură dedicate unor eroi ai istoriei naționale semnate de Ion Nicodim, Virgil Almășanu, Octav Grigorescu, Ion Grigorescu, Paul Vasilescu și Mircea Spătaru.

Semnălările privind transmiterea unor mesaje ascunse folosind tehnici anamorfotice, care nu puteau fi receptate decât de persoane inițiate și utilizând tehnici adecvate, vizau, în primul rând, tabloul intitulat „*În memoria Eroului Necunoscut*” realizat de pictorul Ion Nicodim (v. foto), prezentat în expoziție în două variante. Lucrarea, pictură în ulei, intriga din capul locului prin maniera de realizare. În loc de o imagine „clasică” a Eroului necunoscut, tabloul prezenta „un simbol antropomorf”, respectiv imaginea răsturnată a unei figuri macabre, care,

Ion Nicodim: *În memoria Eroului Necunoscut*

prin îmbrăcămintă, poziție și fundal, trimitea mai degrabă la un cadavru aflat pe fundul unei gropi.

Lucrarea putea fi „citită” mai bine pe negativul unei fotografe care releva de data aceasta chipul uman, iar amalgamul de forme pe care îl conținea compoziția sugera diverse lucruri, între care și conturul teritoriului României.

Specialiștii din domeniu care semnalau Securității că Ion Nicodim – pe atunci președinte al Cenaclului tineretului al UAP – folosisese metode specifice anamorfozei, ofereau drept indiciu și cartușiera de la brâul „Eroului”, care putea conține mesaje ascunse, cunoscut fiind procedeul folosit de clasici ai anamorfozei care, pentru disimulare, pictau imagini extrem de mici și răsturnate pe un inel sau o medalie reprezentate într-un tablou, astfel ca ele să rămână imperceptibile la o privire normală. Imaginile disimulate puteau fi văzute doar folosind un instrument de mărit sau de modificare a imaginii.

De asemenea, se invoca faptul că, în sala de expoziție, în dreptul variantelor lucrării „*În memoria Eroului necunoscut*” era amplasat un citat al lui Leonardo da Vinci, care este autorul celor mai vechi anamorfoze cunoscute astăzi, iar în tratatul său de pictură a descris unele tehnici de realizare a acestora.

Un alt argument invocat era cel al gri-urilor, culori preponderente în lucrările lui Nicodim și ale altor artiști plastici din „grupul Dan Hăulică”, sprijiniți și promovați de cel mai important critic de artă român al acelei perioade.

Evident că Anca Arghir, director la „Galeria Nouă”, nu putea devoala sistemul în prezentarea făcută lui Ion Nicodim în catalogul expoziției. Făcea însă, în final, o afirmație de natură să incite și să atragă atenția: „*Dacă, în crescendo al dramaticului, imaginile celor două variante pe tema de recviem «În memoria Eroului necunoscut» declanșează o concatenație de sensuri ce pot să conducă lectura operelor dincolo de litera picturii, faptul se datorează actualizării izbutite a unui tipar cu state antropologice vechi și omologate de artă – condiția omului între istorie și cosmic*”.

O altă lucrare semnalată că ar conține posibile mesaje ascunse, fără a fi indicate ca atare, o reprezenta „*Constantin Brâncoveanu*” (ulei pe pânză), expusă de pictorul Octav Grigorescu, sugerându-se că acestea ar putea fi disimulate în faldurile mantiei voevodului martir. Supoziția pornea de la faptul că pictorii adepți ai anamorfozei ascundeau anumite imagini cu mesaj (miniaturale sau deformate) în elemente de detaliu ale unei compoziții (nasturi, medalii, podoaba capilară, barba, precum și în cutele îmbrăcămintei personajelor), care nu puteau fi receptate de privitor decât folosind sisteme optice.

Aceeași expoziție de la „Galeria Nouă” cuprindea și lucrări de sculptură aparținând lui Paul Vasilescu și Mircea Spătaru, care prezentau personalități ale istoriei naționale într-o manieră ce a intrigat. Personaje emblematice pentru neamul românesc – intrate în conștiința colectivă cu imagini ușor de recunoscut, posibil înfrumusețate – erau prezentate într-o modalitate considerată grotescă. Era vorba, mai ales, de lucrările „*Nicolae Bălcescu*” (Paul Vasilescu) și „*Horia, Cloșca și Crișan*” (Mircea Spătaru). Modul de abordare era justificat prin ideea demitizării eroilor și a dreptului artistului la subiectivitate în prezentarea istoriei.

În condițiile în care era bombardată cu informații pe tema unor posibile modalități de transmitere de mesaje ascunse prin lucrări de artă plastică și fără a avea cunoștințele și posibilitățile efective de a-și crea propriile convingeri, Securitatea s-a rezumat la a semnală aspectul respectiv conducerii superioare a statului. Într-o notă de informare promovată în august 1975, care se referea la tensiunile generate în rândul artiștilor plastici de orientările artistice pe care încercau să le impună Dan Hăulică și artiștii plastici din jurul său, au fost prezentate, pe scurt, și comentariile pe care le-a suscitât în mediu expoziția „*Imagini ale istoriei*”: „*numeroși artiști plastici reproșând inadvertențe între tematica propusă și lucrările expuse care, deși erau dedicate unor eroi naționali, inspirau un sentiment de demobilizare și grotesc... Se comentează că, în realizarea lucrărilor expuse, au fost folosite unele procedee ale anamorfozei cu scopul de a se reliefa în tablourile respective și alte imagini decât cele care pot fi văzute de către persoanele neavizate. Lucrările astfel realizate pot fi interpretate diferit, dându-li-se chiar semnificații tendențioase*” (Cartea Albă a Securității, vol. IV, p. 337).²

Nu am reușit să mă dezmeticesc prea bine, că apariția în revista „Secolul 20”, numerele 11-12/1974 (lansate pe piață în acel moment cu o întârziere de mai multe luni) a unor reproduceri ale proiectului tapiseriei de mari dimensiuni a pictorilor Șerban Gabrea și Florin Ciubotaru, aflată în lucru la Teatrul Național „I.L. Caragiale”³, a declanșat un nou flux de sesizări și semnalări către Securitate, conform cărora lucrarea în cauză ar conține multe mesaje ascunse, disimulate prin folosirea unor simboluri și tehnici destinate doar cunoscătorilor.

² A se vedea și Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu, *Securitatea în capcanele cenzurii ideologice – Mesaje anticomuniste ascunse în lucrări de pictură și sculptură, la mijlocul anilor '970*, în *Evenimentul Istoric* nr. 33, 27 noiembrie-11 decembrie 2020, pag 6-8

³ Tapiseria intitulată „*Teatru*”, care prin dimensiunile ei, 740x2250 cm, era considerată, la momentul respectiv, cea mai mare din lume, cuprindea o multitudine de idei și simboluri menite să configureze dimensiunile istorice ale fenomenului teatral.

Într-unul din numerele următoare ale aceleiași reviste a apărut și reproducerea tapiseriei intitulată „*Omul și cosmosul*”, realizată de pictorul Ion Nicodim, care, având în vedere și antecedentele cu lucrările expuse de autor la „Galeria Nouă”, a stimulat și mai mult imaginația unor persoane din mediul artistic și a tensionat atmosfera din rândul artiștilor plastici.

În ce privește proiectul tapiseriei „*Teatru*”, semnalările venite spre Securitate pe diverse canale, la capătul cărora erau critici de artă și artiști plastici de renume în epocă, indicau că ar conține mesaje disimulate în diferite simboluri, susceptibile de diverse interpretări. Concret, se invoca faptul că tapiseria ar avea o viziune mistică, indicată de anumite simboluri: ochiul, crucea, vârtejul, cuprinse în compoziția din stânga a lucrării monumentale. Ochiul era interpretat de alții, mai „inițiați”, ca fiind și simbol masonic.

Șerban Gabrea, Florin Ciubotaru: *Teatru*

Din compoziția din partea dreaptă era decupată imaginea cu cele două palme orientate în jos, în formă de unghi, care, văzute inversat, ar fi reprezentat un simbol iudaic.

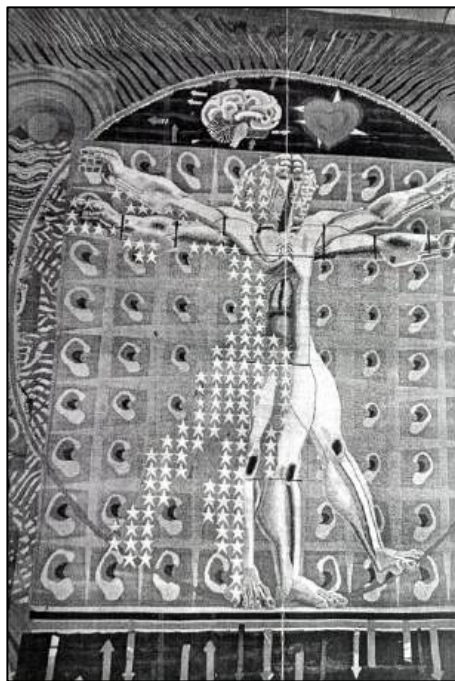
Elementul central al tapiseriei, cupola casetată în care sunt reprezentate sugestiv diverse personaje din teatrul universal, datorită prezentării alungite și difuze a unor imagini era suspectată că disimulează mesaje ascunse. Se invoca, în acest sens, și comentariul privind „circularitatea” din textul lui Dan Hăulică, care însoțea reproducerea de pe proiect. Observația era valabilă și pentru compozițiile laterale, prezentate succint mai sus.⁴

⁴ A se vedea și Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu, *Securitatea în capcanele cenzurii ideologice – Suspiciuni că tapiseriile de la Teatrul Național ar conține mesaje ascunse*, în *Evenimentul Istoric* nr. 34, 11 decembrie 2020-22 ianuarie 2021, pag 6-8

În susținerea ideii că proiectul tapiseriei era realizat utilizând tehnici specifice anamorfozei erau invocate și alte trimiteri din textul lui Dan Hăulică (ex. cele la adresa călugărului Du Breuil, autorul lucrării *La Perspective pratique*, Paris, 1649, și a magicianului Cornelius Agrippa). Se mergea până acolo încât se susținea că tema tapiseriei era preluată din lucrarea lui Agrippa intitulată *La Déclaration sur l'incertitude, vanité et abus des Sciences et des Arts*, Anvers, 1530 („nu este nimic mai primejdios decât ca, prin rațiune, să frizezi nebunia...”). Viziunea mistică a tapiseriei era pusă în legătură cu convingerile aceluiași Cornelius Agrippa („În cuvântul lui Dumnezeu se află calea, regula, țința și scopul spre care trebuie să tindă cine nu vrea să răătăcească, ci dorește să ajungă la adevăr. Toate celelalte științe sunt supuse timpului, uitării și sunt deci trecătoare...”).

Despre Tapiseria „Omul și cosmosul” a pictorului Ion Nicodim, se invoca faptul că lucrarea, în ansamblul ei, prelua o temă abordată de Leonardo da Vinci și Albrecht Dürer, reprezentanți de referință pentru tehnicile anamorfozei. Apoi, multor detalii se încerca să li se dea semnificații oculte. Ca urmare, se sugera ca acestea să fie verificate prin lentilă circulară și proiecții laterale sau prin orificii ori prin oglindă cilindrică, conică, în formă de prismă, prin lunetă cu fațete poliedrice etc.⁵

Evaluarea sesizărilor primite pe diferite canale depășea clar disponibilitățile mele și ale șefilor ierarhici în domeniu. Era totuși o situație

Ion Nicodim: Omul și Cosmosul

⁵ Cu prilejul unei călătorii turistice în Spania, am văzut o lucrare de pictură realizată într-o asemenea tehnică, în muzeul unei biserici catolice din Bilbao. Privit din față tabloul înfățișa un peisaj, iar din lateral, printr-un orificiu cu lentilă postat între pânză și geam, se vedea chipul unui personaj!

care putea fi de interes, oricum trebuia semnalată. „Zumzetul” din mediul artistic era din ce în ce mai puternic și ar fi ajuns oricum la urechile diriguitorilor ideologici. Dar, în cazul tăcerii noastre, puteam fi întrebați/acuzați de ce nu ne-am sesizat asupra unui posibil nou factor de risc. Trebuia să facem ceva, dar ce și cum? Recunoscând din capul locului că este o problemă de maximă specialitate, am ales varianta de a o semnala ca atare, precizând că este vorba de opinii ale unor specialiști din domeniu (în ipostaza de proaspăt desemnat cu responsabilități în domeniul artelor plastice, nu aveam încă reprezentarea faptului că opiniile respective puteau fi marcate puternic de subiectivism). Pentru a fi mai „convingători”, am realizat și un „documentar” cuprinzând reproduceri foto de pe detalii ale proiectului tapiseriei picturilor Șerban Gabrea și Florin Ciubotaru reprodus în revista „Secolul 20” și „probe martor” privind diverse simboluri, preluate din diverse lucrări de specialitate.

Informarea și „documentarul” astfel pregătite au fost promovate de ministrul de interne Teodor Coman conducerii superioare a statului.

După câțva timp, mai mulți factori de conducere din cadrul Securității au fost convocați de secretarul cu propaganda al CC al PCR Dumitru Popescu zis „Dumnezeu” la o analiză pe marginea informării făcute. Din „delegație” au făcut parte ministrul Teodor Coman, primul adjunct care coordona activitatea de securitate, Nicolae Pleșiță, șeful Direcției I, gl. mr. Dumitru Borșan și alți factori responsabili de realizarea și promovarea semnalării.

„Discuția” nu a avut loc la Comitetul Central, ci la Ministerul Culturii, în prezența și a altor membri ai Comitetului Politic Executiv al CC al PCR. Inițial, Dumitru Popescu preconizase ca analiza să se desfășoare în fața lucrării „incriminate”, dar tapiseria lui Gabrea și Ciubotaru era încă în lucru, iar partea deja țesută era pe război, neputând fi desfășurată datorită dimensiunilor monumentale.

În consecință, momentul s-a consumat în fața proiectelor tapiseriei, ansamblu și detalii, Dumitru Popescu întrebându-i pe reprezentanții Securității, brusc și în fața unei asistențe „ideologice” consistente, care sunt „acuzațiile”. Ministrul Teodor Coman, cum se întâmpla de obicei în asemenea situații, s-a dat la o parte, lăsându-și subordonații să răspundă. Șeful Direcției, generalul Dumitru Borșan, un ofițer cu experiență și trecut prin multe (lucrasede și în informații externe), a raportat că nu este vorba de acuzații, ci doar de opinii preluate de la specialiști din domeniul artelor plastice. Răspunsul nu a fost suficient, întâlnirea și discuția pe tema respectivă rămânând un moment de punere la punct de către Dumitru Popescu a conducătorilor Securității care și-au

permis să facă un asemenea demers la conducerea superioară pe o problemă care intra în competența sa, el coordonând pe linie de partid activitatea culturală. În mod evident, a fost o răfuială la nivel înalt, întâlnirea fiind organizată în prezența unei „galerii selecte” și într-un moment când nu exista instanță de recurs (Nicolae Ceaușescu se afla într-un lung turneu de vizite oficiale în străinătate).

Eu, care realizasem în bună măsură documentul de informare, pusesem într-o postură delicată, jenantă chiar, întreaga ierarhie profesională, până la ministrul de Interne! Evident, fără voie. Cu tact pedagogic, generalul Borșan mi-a spus: „*Tu ai vrut să faci un lucru bun, Vasile. Să nu mai faci!*”. În acel moment, m-am maturizat brusc! Această experiență a fost utilă și Securității în anii care au urmat, când a lăsat ca problema „mesajelor” transmise prin arta plastică să fie rezolvată la nivelul specialiștilor, menținându-se în afara disputelor care antrenau curente artistice și grupări de interese.

În ceea ce privește lucrările în cauză, cele trei tapiserii au reprezentat atunci și sunt și în prezent elemente de forță ale artei decorative contemporane naționale și universale. Au fost expuse pe pereții foaierei central al Teatrului Național „I.L. Caragiale” și sunt admirate mai ales pentru monumentalitatea lor, mesajele pe care le conțin fiind receptate în funcție de nivelul de cultură al privitorilor. Oricum, impactul negativ al acestora la adresa comunismului nu a fost cuantificat nici până azi, iar în prezent românii nu mai sunt interesați de mesajele ascunse.

În finalul acestei relatări, un scurt comentariu în ceea ce privește atitudinea lui Dumitru Popescu față de informarea Securității privind suspiciuni de folosire a unor tehnici anamorfotice pentru transmiterea unor mesaje ascunse. O atitudine subiectivă și, deopotrivă, interesată. Dovadă, în acest sens, sunt consemnările memorialistice făcute de Dumitru Popescu cu privire la acest episod – cu multe inexactități, exagerări și o deosebită desconsiderare la adresa Securității – în cartea sa *Cronos autodevorându-se. Artele în mecenatul etatist. Memorii III*, Editura Curtea Veche, București, 2006, pp. 65-67. Dumitru Popescu centrează evocarea memorialistică pe tapiseria lui Ion Nicodim și pe lucrarea sa de pictură dedicată eroului necunoscut. Totodată, localizează analiza informării Securității în atelierul lui Ion Nicodim, cu participarea, pe lângă cea a reprezentanților Ministerului de Interne, a autorului lucrărilor menționate și a altor artiști plastici, deși în realitate discuția a avut loc la sediul Ministerului Culturii, în prezența doar a unor membri ai Comitetului Politic Executiv.

Pentru a da o notă suplimentară, Dumitru Popescu invocă faptul că, în compoziția lucrării de pictură „*Eroul Necunoscut*” a lui Ion Nicodim, închinat soldatului erou de la Mărășești, Securitatea descoperise în negativul fotografiei chipul lui Nicolae Ceaușescu sub forma unui cap de mort, ipoteză care nu fusese luată în considerare sub nici o formă. Finalul consemnării memorialistice pe această temă este relevant în ce privește motivația abordării lui Dumitru Popescu: „*poate cineva din preajmă îmi purta sâmbetele și se folosea cu abilitate de prietenii mei, conștienți sau nu că au devenit pionii într-un joc al ambițiilor futele*”.

ROLUL ȘANSEI ÎN ACTIVITATEA DE INFORMAȚII

În prima parte a anului 1976, Securitatea a primit ordinul președintelui țării, Nicolae Ceaușescu, de a stabili unde se află „*Tapiseria cu vaca*”, al cărei proprietar declara că a vândut-o unei persoane necunoscute.

„*Scenă de gen în peisaj*” - tapiserie flamandă

Lucrarea, cu titlul exact *Scenă de gen în peisaj*, este o tapiserie flamandă de mari dimensiuni (3,055 x 4,097 m), realizată în celebrele ateliere flamande la mijlocul secolului XVII (autor Jacob Jordaens, meșter tapisier Baudouin van Beveren). Pe bordura superioară, într-un cartuș ornamental, are următoarea inscripție în limba latină: *EX PUTEO VACCAM CAVDA TRAHIT, ECCE MAGISTER* (*Mare meșter este cel ce*

scoate de coadă vaca din șîștar). Tapiseria este semnată în dreapta jos: B. van Beveren și marcată în stînga jos cu marca orașului Bruxelles. Valoarea lucrării este sporită de faptul că face parte dintr-o serie de șapte tapiserii pe teme zoomorfe realizate de aceiași autori.

Tapiseria respectivă fusese achiziționată de la Viena, între cele două războaie mondiale, de arhitectul șef al Capitalei Duiliu Marcu.

În februarie 1974, fiica arhitectului, care moștenise tapiseria, a oferit-o spre achiziție Muzeului Național de Artă contra sumei de 200.000 lei. Întrucât demersurile conducerii muzeului pentru a obține alocarea sumei respective au rămas fără rezultat, tapiseria a fost restituită proprietarului.

În cursul anului 1976, Nicolae Ceaușescu, reamintindu-și de tapiserie, a solicitat Consiliului Culturii să reia problema achiziționării acestei lucrări. Dar, stupoare! Când fiica arhitectului Marcu a fost contactată de reprezentanții Muzeului Național de Artă, aceasta a afirmat că nu mai deține tapiseria, deoarece o vînduse unei persoane a cărei identitate nu a reținut-o. De menționat că Legea patrimoniului cultural național nr. 63 din 1976 obliga persoanele fizice care dețineau lucrări de patrimoniu înregistrate să comunice oficiilor patrimoniului cultural național, în cazul înstrăinării, identitatea cumpărătorilor cetățeni români, înstrăinarea către străini fiind interzisă.

În această situație, șeful statului a ordonat Inspectoratului General al Miliției (I.G.M.) clarificarea situației tapiseriei. După 6 luni de eforturi fără rezultat din partea I.G.M., Nicolae Ceaușescu a transferat problema Securității, cu precizarea că recuperarea tapiseriei reprezenta o prioritate a momentului.

Soluționarea cazului revenea astfel, conform competențelor, Direcției I – Informații Interne, respectiv serviciului cu atribuții pe linia apărării patrimoniului cultural național. Având în vedere nivelul de la care provenea ordinul, pentru executarea sa a fost constituit un colectiv de ofițeri condus de generalul Pleșiță, prim-adjunctul ministrului de Interne care coordona activitatea de informații în interior, din care am făcut parte și eu – care eram coordonatorul problemei Protecției patrimoniului cultural național.

Timp de câteva săptămâni s-a lucrat aproape exclusiv în acest caz, depunându-se un volum mare de muncă pentru identificarea și verificarea persoanelor care puteau avea conexiuni cu tranzacția efectuată. Întrucât declarația moștenitoareii tapiseriei privind înstrăinarea acesteia către o persoană necunoscută nu era credibilă, s-a procedat la monitorizarea comunicațiilor respectivei. Când se părea că Securitatea va avea aceeași soartă cu colegii de la

I.G.M., s-a reușit înregistrarea unei convorbiri în care ex-proprietara făcea referiri la un cetățean cu nume având rezonanță străină – Amos, Hamos, Ramos... Am ascultat de zeci, sute de ori, fragmentul de discuție respectiv, care era aproape ininteligibil, până am concluzionat că numele străinului ar putea fi Amos sau Hamos.

A fost început un demers aproape imposibil: căutarea unui cetățean străin doar după prenume, și acela incert. Evidențele nu erau operaționale în această situație. Nu exista decât o singură soluție: să consult ofițerii care aveau responsabilități informative în rândul străinilor (contraspionaj, comerț exterior, străini la studii în România, antiterorism).

Șansă! Mare șansă! Un fost coleg de clasă din Școala de ofițeri de informații, Dimitrie Sătmărean, pe atunci ofițer cu sarcini informative în domeniul comerțului exterior, deținea date despre un cetățean italian pe nume Amos, care, pentru perfectarea unor afaceri avantajoase în țara noastră, obișnuia să mituiască cu diverse cadouri de valoare funcționari români din domeniul comerțului exterior. Tocmai era așteptat pentru noi negocieri!

Sub control profesional, a fost elaborată o strategie care să permită clarificarea suspiciunii că omul de afaceri era implicat în scoaterea ilegală din țară a lucrării de artă.

Conform planului aprobat, au fost organizate măsuri informativ-operative de control atent al activităților întreprinse și contactelor realizate de către străin, care au permis trecerea la reținerea și cercetarea sa pentru mituirea unor funcționari de la întreprinderea de comerț exterior cu care avea afaceri.

Intuind, după vreo două zile de anchetă, că miza reținerii sale este alta, a întrebat ce se dorește în fapt de la el. Era momentul abordării directe. Ofițerul de cercetare penală l-a întrebat ce știe despre „Tapiseria cu vaca”. Inițial, străinul a spus că nu are cunoștință de o asemenea lucrare, însă ulterior, când a văzut că afacerile sale în România pot fi compromise, riscând chiar și o pedeapsă privativă de libertate, a acceptat că ar putea fi vorba de „covorul” care se afla depozitat în podul casei mamei sale, într-o localitate de lângă Milano.

În momentul când i s-a lăsat să înțeleagă că ar putea ieși din încurcătură în care intrase în schimbul tapiseriei, a devenit cooperant, manifestându-și disponibilitatea de a aduce lucrarea în țară. Pentru clarificarea cât mai urgent posibil a situației în care se afla, Amos i-a comunicat telefonic mamei sale să predea persoanelor care se vor prezenta la ea „coletul” din pod. La sugestia străinului, pentru a întări mesajul telefonic, a fost condus la un hotel, unde a

rugat doi concetățeni care plecau în Italia să o contacteze urgent pe mama sa și să-i comunice verbal să dea curs solicitării formulate telefonic.

După două zile, doi funcționari de la Reprezentanța economică din Milano au preluat tapiseria de la mama lui Amos și, cu prima cursă TAROM, aceasta a fost adusă în țară.

Conducerea statului a transmis felicitări cadrelor implicate în caz pentru îndeplinirea în bune condițiuni a misiunii.

În prezent, lucrarea se află în patrimoniul și circuitul expozițional al Muzeului Național de Artă al României.

Va urma

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

INSIDE OUT

CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ, FENOMEN ȘI NOȚIUNE LA NIVELUL MENTALULUI COLECTIV

Despre criminalitatea organizată¹ s-au scris numeroase lucrări, acest fenomen fiind prezentat de cele multe ori ca un virus al societății omenești, ca o fatalitate apărută și dezvoltată odată cu evoluția civilizației umane. În esență, marea majoritate a analizelor privind criminalitatea organizată se referă la grupurile transfrontaliere sau locale implicate în activități criminale care au ca principal scop beneficiile financiare. De obicei, rețelele de criminalitate organizată sunt percepute doar din perspectiva infracțiunilor comise cu continuitate pe anumite domenii și spații unde își desfășoară activitățile și își dispută controlul *piețelor*.

Consider îndreptățită folosirea termenului de *pieță* pentru astfel de activități, deoarece aceste rețele oferă unor membri ai societății, consumatori, „mărfurile” pe care le gestionează în mod ilegal: droguri, arme, prostituate, „sclavi”, ca forță de muncă nereglementată și supusă abuzurilor, produse de contrabandă, dintre care tutunul și alcoolul sunt cele mai cunoscute și răspândite, dar varietatea „produselor” este foarte largă, acoperind orice are căutare mai mare decât oferta pieței legal reglementate. În spatele desfășurării acestui fenomen se află acțiunea deliberată de *a crea o cerere*, fie prin natura dependențelor, fie prin specularea deficiențelor organizatorice ale economiei legale. Nu în ultimul rând, rețelele de criminalitate organizată oferă, în special clienților cu putere financiară semnificativă, „servicii” precum spălarea banilor obținuți prin mijloace ilegale, eliminarea unor persoane incomode sau obținerea și vânzarea de informații și dovezi compromițătoare pentru concurența economică și adversari politici. Tot mai mult, serviciile de informații ale Puterilor care își dispută autoritatea regională sau globală – sub acoperirea intereselor de apărare – au anumite obiective pentru atingerea cărora recurg la *controlarea și utilizarea* unor rețele de criminalitate organizată. Astfel, într-o lume imperfectă, ele pot rezolva o serie de acțiuni din categoria celor „murdare”, care este preferabil să fie externalizate, astfel încât riscurile unor

¹ Articol adaptat din volumul *Originele Statului Paralel din România*, Ed. Ghepard, 2022

implicații politico-diplomatice să fie reduse la minim. Procedul nu este nou, a fost folosit în perioadele colonizărilor, interbelică și a Războiului Rece. Se pare că accelerarea fenomenului de globalizare la nivel mondial a dus la creșterea tendinței ca principalii actori să acționeze pentru preluarea și menținerea controlului puterii și influenței în zonele țintă, *piețe*, prin metode și mijloace mai agresive decât cele constând în penetrări informative, specifice spionajului clasic. Din această perspectivă, în lumea postmodernă, rețelele de criminalitate organizată au devenit și mai interesante, nu doar pentru entitățile statale, ci și pentru grupurile de putere transnaționale care utilizează serviciile criminalității organizate pentru a prelua și controla piețele de desfacere la nivel statal, regional sau global. Li se spune în mod curent *mafie*.

Istoricul Paolo Pezzino semnală că „*Mafia este o organizație care nu se mulțumește doar să activeze în anumite domenii de interes criminal, ci vrea și să își impună controlul asupra anumitor autorități publice în teritoriile pe care vor să le controleze*” (Istoria Mafiei).

De asemenea, în cartea *Consilier de taină al puterii*, Christine Ockrent și Conte de Marenches² subliniază faptul că deasupra principiilor privind moralitatea și legalitatea unor stări de fapt, există alte interese prioritare ale celor care iau deciziile importante în combaterea criminalității organizate: „*Când ai de-a face cu o formă de război atât de periculoasă ca terorismul, drogurile sau marele banditism, precum și cu diverse forme de trafic despre care nimeni nu îndrăznește să vorbească, ca, bunăoară, traficul cu femei și copii, trebuie să iei măsurile care se impun. Nu se face aproape nimic împotriva acestor flageluri, pentru că există interese atât de puternice, încât nimeni nu dorește să le atace. S-ar putea face ceva doar dacă responsabilii politici ar avea curajul să ia taurul de coarne la nivel european, de exemplu, sau la nivel atlantic*”. Și continuă: „***Deseori, serviciile speciale au fost tentate să organizeze operațiuni pe care morala le dezaprobă, iar legea le interzice, căci de aceea sunt făcute. Atunci ele au apelat la ucigași de profesie, dispuși să comită tot soiul de fărâdelegi. Chiar și acum se mai angajează oameni din mediile interlope, membri ai crimei organizate. Acești gangsteri, acești bandiți, acești proxeneți sunt folosiți pentru a executa anumite misiuni. (...) Asasinii***

² fost șef al cunoscutului serviciu de spionaj francez SDECE, în anii ‘70

*plătiți sunt tot ce poate fi mai rău. Și, de multe ori, din punct de vedere profesional nu sunt atât de valoroși precum apar în filme la cinematograf”.*³

Raporturile rețelelor de criminalitate transfrontalieră cu lumea modernă au suferit schimbări în mod fundamental, mai ales după mutațiile geo-strategice de la sfârșitul secolului trecut, libera circulație în străinătate a cetățenilor din fostele state socialiste europene și accesul facil al celor din afară în aceste state, deschise ca piețe și nepregătite, amplificând nu numai dimensiunile criminalității organizate transfrontaliere, dar și interesul puterilor dominante în plan global sau regional de a exploata din perspective geo-strategice acest fenomen în interes propriu, considerat a fi de apărare. Ceea ce se simte mai întâi în munca de informații a statelor-piețe este că Serviciile de informații ale puterilor cu doctrine ofensive, de „apărare pe alte teritorii”, folosesc rețele de crimă organizată pentru a-și duce la îndeplinire cele mai sensibile obiective, astfel că lupta împotriva criminalității organizate vizează mai curând preluarea controlului asupra acesteia decât eradicarea ei. Într-un articol publicat în revista *Intelligence*⁴ afirmam că „...în prezent, rețelele de crimă organizată nu mai parazitează și exploatează societatea doar în țările unde s-au constituit și dezvoltat, ci au devenit chiar prelungiri ale unor servicii de informații, preluând sarcini ofensiv-strategice ale acestora. În concluzie, crima organizată nu este doar un fenomen antisocial cu efecte negative în domeniile economico-financiare și ale echilibrului social, ci reprezintă și o serioasă amenințare la adresa securității naționale și a valorilor fundamentale de independență și integritate ale statului, amenințare care trebuie să fie tratată ca atare de către instituțiile menite să le apere în baza principiilor de existență națională și statală a României “

În mentalul colectiv, bazat pe acumulările de informații din surse oficiale, cărți, documentare, apariții în mass-media, despre investigarea unor cazuri cu notorietate, filme sau alte forme de preluare a informațiilor, s-a consolidat imaginea luptei duse de polițiști, procurori, judecători, ofițeri din servicii secrete sau alt gen de personaje-eroi cu bande infracționale de diverse sorginți. Cel mai mult s-a înrădăcinat imaginea organizațiilor mafiotice italiene,

³ Christine Ockrent, Contele de Marenches, *Consilier de taină al puterii*, Ed. Humanitas, București, 1992, p.120 (subl.n.).

⁴ *Crima organizată și securitatea națională*, în *Intelligence*, 30 octombrie 2016,

americane, bande criminale cu origini sudamericane, rusești sau asiatice, imagine produsă de același scop de apărare în care este inclusă din ce în ce mai mult corupția funcționarilor statului respectiv, felul în care aceștia favorizează fenomenul crimei organizate. Fenomenul corupției este, nu întâmplător, prezent în permanență și chiar asociat imagologic acestor rețele, astfel încât o contraimagie pozitivă, de încredere, să funcționeze: instituțiile care apără societatea și asigură impunerea legii duc o permanentă luptă de autocurățire prin depistarea și înlăturarea indivizilor care se abat de la rolul și atribuțiile pe care le-au primit în mod oficial de la societate.

Dincolo de percepția generală a fenomenului criminalității organizate, pe plan concret, bazându-ne pe evaluarea celor mai relevante cazuri cu notorietate ridicată, putem observa că un stat stabil cu instituții puternice are capacitatea de a păstra funcțională și eficientă funcția de autoreglare, astfel că societatea în ansamblul său, dar mai ales economia evoluează ascendent și nu devine captivă grupărilor infracționale. Un stat cu democrație matură și economie de piață dezvoltată gestionează astfel de fenomene înainte ca efectele activităților crimei organizate să ajungă a-l afecta pe cetățean. La polul opus, statele slabe, neconsolidate instituțional, au o capacitate redusă de contracarare a grupărilor de criminalitate organizată, care deturneză o mare parte a puterii de stat în favoarea intereselor lor private și evident în detrimentul societății în ansamblu.

Contextul intern al apariției și dezvoltării fenomenului criminalității organizate în România postdecembristă

Marea majoritate a autorilor de cărți, analize, articole care fac referire la crima organizată din România postdecembristă descriu fenomenul conform tipologiei consacrate în mentalul colectiv, nu doar la noi, ci și în întreaga lume, având în fond la bază ideea transfrontalieră. Rețelele se constituie și se dezvoltă în jurul unor nuclee formate din indivizi aflați la periferia societății din punct de vedere moral, de cele mai multe ori antisociali și recidiviști, care concep metode infracționale eficiente pentru a obține bani. Forța acestor rețele crește pe măsură ce reușesc să își dezvolte palierul de protecție, atrăgând ca elemente de sprijin persoane cât mai bine poziționate în instituțiile statului, cu precădere în cele de impunere a legii.

Pe baza experienței acumulate în cadrul unității specializate în combaterea amenințarilor transfrontaliere a Serviciului Român de Informații și din radiografierea unora dintre cele mai semnificative cazuri mediatizate din perioada postdecembristă, pot afirma că fenomenul criminalității organizate din România trebuie privit și dintr-o altă perspectivă, fiind diferit din punct de vedere al genezei:

În România, unele dintre nucleele sau palierele de comandă ale principalelor rețele de crimă organizată nu s-au constituit în mediul social din afara instituțiilor statului, parazitându-le ulterior în mod treptat, ci au fost înființate chiar de către personaje și grupuri cu putere decizională sau cu posibilitatea de a influența decizii importante. Practic, a luat ființă un Sistem nelegitim de control care a căpușat instituțiile în transformare. Încercarea Puterii politice interne, indiferent de semn partinic, de a constitui capitaliști și capitalism românesc a însemnat, pe rând: preluări abuzive și imorale de valori, nereglementarea sau întârzierea voită a reglementării pieței, capitalizarea falsă, interpunerea membrilor unor grupuri străine în procesele de privatizare care în mare parte au însemnat vânzări haotice de capacități de producție, distruse ulterior și vândute ca fier vechi etc.

În România postdecembristă au existat cazuri de acumulare rapidă de averi bazate pe rapt, dar și de ilegalități și abuzuri necombătute eficient și la nivelul anvergurii căpătate de fenomen de către instituțiile menite să apere și să impună legea. Legea în sine nu a existat în primii ani post-decembriști, iar atunci când a apărut a fost concepută cu „portițe” sau cu aplicabilitate preferențială. Putem vorbi de o tolerare tacită și premeditată a decapitalizării statului într-un mod arbitrar, prin acea trecere a averii naționale comune în domeniul privat. Dincolo de încălcările flagrante ale legilor în vigoare (legi economice universale, dar considerate la noi „comuniste”), fenomenul a fost sprijinit și prin mecanisme legislative sau alte norme care reglementează funcționarea instituțiilor.

Am folosit termenul de *averi*, și nu de *capital* pentru a face o distincție clară, explicită, între cele două noțiuni, amestecate frecvent, fie din ignoranță, fie intenționat de către cei interesați să justifice modul în care au selecționat, sprijinit sau tolerat așa zisa categorie a „miliardarilor de carton” pentru a crea capitaliștii autohtoni. Unii dintre cei plasați în poziții importante în conjunctura

evenimentelor din decembrie 1989 și în perioada care a urmat au avut un rol determinant în acest „proces de selecție”. Fără a exclude bunele intenții, de trecere la democrație și economie de piață, rezultatul a fost unul dezastruos. Simpla inversare a principiului „revoluției populare” din estul Europei de după cel de-al Doilea Război Mondial, *deposedarea de proprietăți a celor puțini*, etichetați ca fiind „burghezia exploatatoare”, *în favoarea celor mulți*, cu principiul *deposedării de proprietăți ale statului în favoarea „capitaliștilor selecționați”* pe bază de „cumentrie” politică și economică nu a dat rezultate benefice din punct de vedere economico-social. S-a luat de la cei mulți și s-a dat celor puțini, însă speranțele și așteptările societății, adică democrația și belșugul celor mulți, au rămas himere dintr-o puzderie de motive, nu toate imputabile doar românilor. Capitalismul nu este un sistem economic românesc; este un sistem occidental la care România a aderat, nu l-a constituit. În „capitalismul de cumetrie”, cum sintetic și sugestiv l-a catalogat primul președinte postdecembrist, s-au pus bazele unor grupuri de interese economice, ancorate în domeniul politic, din care au apărut așa-zișii „miliardari de carton”. Așa cum subliniam mai sus, aceștia au acumulat averi și nu capital, pentru că valorile acaparate cu concursul direct al reprezentanților statului – aflat în descompunere la propriu în ceea ce privește patrimoniul industrial-economic, dar și în privința exercitării autorității – nu au fost folosite pentru a crea plusvaloare și a se multiplica prin procese economice. Avuțiile însușite au fost destinate în cea mai mare parte pentru propriul confort, chiar destrăbălat, pentru controlul partidelor, al legiferării, și, mai grav, pentru acapararea puterii statului prin aservirea instituțiilor fundamentale ale acestuia. Grupurile de interese ale căror acțiuni au avut ca vectori rezultanți „miliardarii de carton”, dincolo de asaltul dat asupra proprietăților statului au vizat concomitent cu rapturile economic-financiare și dezvoltarea unor sisteme de protecție în interiorul instituțiilor de forță: Justiție, Poliție și chiar Serviciile de informații. De asemenea, poziționarea activă în mediile de informare în masă și ale formatorilor de opinie în general a reprezentat un obiectiv important al acestor grupuri încă din faza incipientă a coagulării lor.

Deși arhicunoscută și comentată public, este necesar să readucem în atenție această radiografie pentru cei care vor să înțeleagă mai complex și în

ansamblu etapele parcurse de criminalitatea organizată și rolul acesteia în mecanismele de funcționare a statului până la a se ajunge în situația actuală.

Ca urmare, combaterea fenomenului nu a fost și nu este posibilă fără o astfel de conștientizare și abordare în consecință, însă interesele complexe din jurul unor astfel de rețele au devenit transnaționale. Pentru mascarea realității, cercurile interesate de manipularea mentalului public prezintă în termeni laudativi „victoriile împotriva corupției și criminalității organizate”, pe baza unor cazuri cu relevanță scăzută, având ca subiecte grupuri infracționale periferice sau reglarea unor conturi cu evidentă conotație politică, care nu fac decât să acopere fondul problemei cu aspecte și elemente de formă.

Fără a fi expuse public de către susținătorii lor din umbră, în domeniul criminalității organizate există abordări similare cu cele din zone de conflict armat. Astfel, anumite grupări paramilitare care luptă împotriva forțelor guvernamentale în anumite state sunt etichetate conform intereselor politico-strategice ale diverselor puteri, fie ca organizații teroriste, fie ca forțe legitime de opoziție sau de eliberare față de puterea oficială din statul respectiv. Ce constatăm azi este că încurajarea unor astfel de grupări, începând chiar de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, a condus la războaie, unele de mare amploare. Același fenomen se întâmplă și în zona crimei organizate.

În aceeași notă a bine-cunoscutei expresii „în spatele ușilor închise”, am constatat că și unele rețele de criminalitate organizată sunt privite și tratate ca fiind **utile** sau **ostile**, fapt care poate explica, pentru cei mai puțin avizați, anomaliile care apar în zona sancționatorie pentru situații și fapte similare: unii „scapă”, alții sunt reprimăți dur.

Instrumentul șantajului în procesul de instaurare și exercitare a noului sistem de putere în România de după 1989

După căderea în 1989 a regimului socialist – considerat a fi „comunist” sau de dictatură personală „comunistă”, ca urmare a exceselor sale – în contextul fenomenologic schițat mai sus s-a constituit un nou cadru politic, social și instituțional, care, din păcate, a însemnat dezvoltarea unei construcții statale pe un fundament șubred, o piramidă a compromisurilor și abuzurilor în raport cu starea de legalitate (proiectată de presă ca „ideală”). Pe fondul bulversării generale, specifice schimbărilor majore survenite, autoritatea legii a

fost într-o mare măsură înlocuită cu un mecanism dezvoltat pe fundamentul diversiunilor folosite în asaltul dat regimului Ceaușescu, eficiente în acaparea puterii de către nucleul care l-a înlocuit, cu un indiscutabil sprijin extern.

Astfel, diversiunea cu „teroriștii Securității ceaușiste” nu s-a rezumat doar la izolarea totală a fostului șef de stat, ci și la decredibilizarea instituțiilor de forță în ansamblu, astfel încât marea masă a cetățenilor să accepte imediat, cu entuziasmul specific întâmpinării „eliberatorilor”, o altă echipă care a preluat, din nou, conducerea totală a societății. Scenariile au continuat cu un întreg plan strategic de control, care a generat o spirală de putere bazată pe șantaj într-unul din acele domenii statale de care aminteam: *colaboratorii Securității*.

Foarte puțini dintre analiștii onești, neînregimentați în cooperativele de propagandă și manipulare a opiniei publice folosite intens, inclusiv de către puterile străine care își dispută supremația pe teritoriul României, au abordat această temă. Subiectul cu „teroriștii Securității” a fost demască în nenumărate ocazii ca fiind o mare manipulare și este aproape unanim acceptat faptul că diversiunea a accelerat preluarea rapidă a puterii, concomitent cu execuția sumară a lui Nicolae Ceaușescu, acuzat de „gestionarea teroriștilor criminali”. Sintagma „securiștii teroriști” nu a însemnat doar desemnarea unui nucleu (inexistent) de „fanatici”, „copii orfani crescuți de Ceaușescu” etc., ci și o proiecție utilizată în mod manipulator în „privatizarea” avuției naționale, bazată pe șantaj. Cu toate acestea, nici pe plan intern, și nici extern nu au existat preocupări serioase de a fi demascate centrele de concepție și gestionare a diversiunilor. Insuficient analizată a fost și lansarea concomitentă a lozincii acuzatoare „colaboratorii Securității”, legați imagologic de „atrocitățile teroriștilor”, de case conspirative, de ostracizarea intelectualilor „rezistenți”, de urmărirea tuturor cetățenilor țării... Cei mai mulți cetățeni, mânați de entuziasmul eliberării sociale, au preluat și colportat fără a filtra cu minimum de rigoare această subtilă manevră transformată într-o campanie zgomotoasă, de acuzații făcute în bloc asupra tuturor celor care sub o formă sau alta au avut legături cu Securitatea. Un serviciu de informații, indiferent de regimul politic, este o structură a statului, a oricărui stat. Securitatea internă, cu așa-zisa „poliție politică”, există în România încă din 1908-1909, prima „poliție politică” declarată în epocă, inclusiv de presa străină (1930), fiind Siguranța, folosită ca atare de Ion I.C. Brătianu și de regele Carol II. După 1944, Serviciul

Secret de Informații (SSI) și Siguranța se ocupă cu demascarea „colaboraționiștilor fasciști” și de distrugerea Partidului Național Țărănesc, ultimul partid democratic al țării ș.a.m.d. Efectul manipulării din 1989 a fost utilizarea în masă a cetățenilor ca hăițași de către vânători profesioniști care vizau alte obiective.

Nici în prezent oamenii simpli nu au cum să sesizeze mecanismul manipulării, atât timp cât nu este devoalat la scară macro, iar interesul celor care-l practică este ca exploatarea acestei resurse de control și manipulare să continue, având încă potențial. Mai mult, el a fost extins, ca urmare a trecerii timpului și a generațiilor, de la „oamenii Securității” la „oamenii Serviciilor”, adică la Serviciile de informații ale statului democratic. Acum, **după mai bine de trei decenii, este evident că întreaga „hăituială”, la modul general, a colaboratorilor Securității nu a avut ca obiectiv asanarea morală a societății, îndreptarea unor abuzuri și greșeli ale trecutului sau alte scopuri nobile. Dimpotrivă, s-a urmărit exact contrariul, respectiv instituirea unui instrument de șantaj eficient care să determine înregimentarea unor persoane utile în cadrul unor grupări interesate să controleze puterea în stat.**

Delimitarea conceptuală, chiar legiferată într-un târziu, între colaboratorii Securității ca „poliție politică” – termenul a apărut, cum arătam, în anii '20 din secolul trecut pentru Siguranță, serviciul de informații interne al statului democratic român – și cei care au contribuit la apărarea unor valori naționale valabile în orice stat suveran, indiferent de formula politică de guvernare și etapa istorică prin care trece, s-a făcut mult prea târziu și în mod formal, percepția fiind neschimbată în mentalul colectiv.

Culegerea de informații, cu ajutorul colaboratorilor, despre corupție, furt, trădare, spionaj, sabotaj, a existat și în timpul regimurilor democratice și în timpul dictaturilor din România. Aceste infracțiuni împotriva statului existau și în timpul regimului comunist și nu au fost de „rezistență și de luptă împotriva comunismului”. Cum explicăm că fosta „Situatie operativă de securitate a României” (*Instrucțiunile Nr. D – 00180/1987, Art.4: „ansamblul stărilor de fapt și împrejurărilor prin a căror cunoaștere, apreciere și evaluare se stabilesc sarcinile și măsurile concrete de prevenire în raport cu obiectivele și încercările serviciilor de spionaj străine și ale agenturilor acestora, ale organizațiilor, cercurilor și persoanelor din exterior și ale oricăror alte elemente ostile de a acționa împotriva suveranității, independenței, integrității*

și securității statului român”) este valabilă și astăzi, formulată cu alte cuvinte în legislația actuală (de exemplu, Art. 7 din *Legea nr. 14 din 24 februarie 1992 privind organizarea și funcționarea Serviciului Român de Informații*: „*Serviciul Român de Informații acționează pentru descoperirea și contracararea acțiunilor de inițiere, organizare sau constituire pe teritoriul României a unor structuri informative care pot aduce atingere siguranței naționale, a activităților de aderare la acestea sau de sprijinire a lor în orice mod ori de confecționare, deținere sau folosire ilegală de mijloace de interceptare a comunicațiilor, precum și de culegere și transmitere de informații cu caracter secret sau confidențial*”)? Cum și cu cine sunt „descoperite” acest tip de acțiuni, fără a folosi o agentură de informații, și asta nu doar în România, ci oriunde în lume?

Anatema aruncată asupra tuturor colaboratorilor Securității – în condițiile în care selecția colaboratorilor utili apărării statului s-a făcut foarte lent și a continuat să fie amestecată cu colaboratorii politici – propagată și reînflamată în mod continuu, creând de fapt un mediu ocult de control și promovare, își va pune amprenta asupra societății, astfel încât, într-o proporție prea mare, cetățeanul român integrat social și cultural (fundamentul de bază al societății) să respingă în mod reflex ideea de a sprijini instituțiile de informații autohtone pentru apărarea oricăror valori invocate, în timp ce racolările și „acoperirile” unor servicii străine continuă potrivit scopurilor acestora. Este o vulnerabilizare nu doar a serviciilor de informații românești, ci a întregii societăți pe termen lung în fața ofensivelor văzute și nevăzute ale altor entități statale sau transnaționale interesate de teritoriile, resursele și potențialul uman deznaționalizat, ușor și profitabil de exploatat, inclusiv prin rețele de criminalitate organizată transfrontaliere.

Dintr-o perspectivă și mai largă, asistăm la ceea ce în mod peiorativ numesc *Instituția Șantajului*. Este vorba de un adevărat fenomen, nerecunoscut, neasumat nicăieri în lume, dar care a căpătat dimensiuni globale, devenind motorul înregimentării pe scară largă a multor decidenți, nu doar din state considerate... eșuate, ci chiar din țări mult mai consolidate instituțional. Fenomenul subminează grav democrațiile, fie că sunt în curs de consolidare, fie că sunt dintre acelea cu tradiții și rădăcini aparent solide. Decizionalul neșantajabil, nepus în dependență prin diverse mijloace, poate deveni o frână în implementarea unor obiective netransparente ale centrelor de comandă oculte. Așadar, să nu ne rezumăm la a percepe aceste mecanisme nocive ca fiind specifice doar României. Din ce în ce mai multe figuri importante pe plan

internațional par „teleghidate” când trebuie să ia o decizie vizibilă public sau să exprime un punct de vedere în situații complexe. Ori se contrazic de la un discurs la altul, ori vorbesc mai mulți cu aceleași fraze, ca și când ar recita lozinci dictate. De fiecare dată te întrebi în mod reflex cine trage sforile unor astfel de marionete depersonalizate? Când un astfel de „roboțel” se defectează și o ia pe o altă traiectorie decât cea pentru care a fost programat, apare o „dezvăluire bombă” despre un cont sau o tranzacție dubioasă dintr-un paradis fiscal sau o faptă reprobabilă săvârșită cu mulți ani în urmă dar... descoperită recent, imediat după defecțiunea „roboțelului” din Sistem.

Mai grav este faptul că a devenit o practică larg răspândită, compromiterea sau hărțuirea prin minciuni intens colportate, probe false plantate și mărturii mincinoase obținute prin tranzacționarea legii de la diverși infractori reali, a unor oameni onești care, neșantajabili și neînregimentați, încurcă anumite obiective subterane. În fața acestui fenomen, lumea abandonează tot mai mult reperele morale și chiar pe cele legale și se blazează, acceptând supremația minciunii și șantajului.

Gf. bg. (r) Nicolae Pintilei

1991

O ERUPȚIE LIBERĂ NECONTROLATĂ

DIN AMINTIRILE UNUI OFIȚER DE SECURITATE ECONOMICĂ

În industria de proiectare, prospectare, cercetare, descoperire și exploatare a zăcămintelor de petrol și gaze, principalul obiectiv al activității de contrainformații îl constituia prevenirea producerii oricărui eveniment deosebit, știut fiind că, în afara pierderilor de vieți omenești, consecințele implicau uriașe pagube materiale.

Cel mai nedorit eveniment era erupția liberă necontrolată a petrolului și/sau gazelor care, pe lângă poluarea aerului, solului și subsolului – inclusiv a pânzelor freatice – din zone uneori extinse, necesită timp și fonduri neplanificate pentru activitățile de oprire și preluare a controlului asupra aducerii la suprafață a petrolului/gazelor, ceea ce în unele situații poate dura chiar ani de zile. Totodată, presiunea din zăcămintul respectiv se reducea drastic, ceea ce îngreuna ulterior extracția, necesitând cheltuieli semnificativ crescute în comparație cu exploatarea prin erupție controlată. Apogeul evenimentului consta în incendierea jetului de țiței și/sau gaze (care, în cele mai multe cazuri, depășea o sută de metri înălțime).

În ceea ce privește exploatarea (extracția) petrolului și gazelor, riscul producerii unor erupții libere necontrolate era mult mai redus, însă nu exclus în totalitate. Se puteau produce însă alte evenimente deosebite: explozii, incendii și avarii ale instalațiilor din parcurile de rezervoare pentru tranzitul și depozitarea produselor petroliere, de separatoare de apă-țiței și țiței-gaze, de separare a gazolinei din gaze (așa numitele dezbenzinări), compresoarelor și pompelor care alimentau conductele de transport țiței, gazolină și gaze precum și a conductelor respective.

Trustul de foraj-extracție Moinești din județul Bacău desfășura activități specifice în județele Galați, Vrancea, Bârlad, Bacău, Neamț, Suceava și Covasna, fiind compus din patru întreprinderi ce purtau numele schelelor de foraj: Tg. Ocna, Comănești, Zemeș și Ghelintă (Covasna), precum și trei schele de extracție: Comănești, Modârzău și Zemeș. În afara acestora, la activități contribuiau alte peste douăzeci de subunități, majoritatea aparținând de întreprinderi cu sediile centrale la Ploiești, Câmpina etc. (amintesc doar pe cele de cimentări, operațiuni și

transporturi speciale, carotaj-perforări, construcții de drumuri, energiomontaj, baza de aprovizionare, institutul de cercetări petrol și gaze).

În contextul scăderii producției de țiței și gaze (producția maximă de țiței în țară a fost înregistrată în anul 1976 - 14,7 milioane de tone, ulterior scăzând ușor dar continuu), în afara activităților curente de identificare, cunoaștere, prevenire și/sau înlăturare a producerii unor evenimente grave, rezultatele activităților de foraj-extracție necesitau a fi cunoscute zilnic și cu exactitate de către ofițerii cu responsabilități, având în vedere că de două ori pe zi trustul raporta la Ministerul Petrolului volumul de țiței și gaze extras ca și metrajul forat, dar periodic și unitatea noastră centrală de profil solicita astfel de date.

*

Deși au fost puține evenimente deosebite, acestea nu au lipsit. O să prezint un accident colectiv de muncă (așa cum a fost înregistrat la data producerii) care mi-a marcat nu doar cariera – eram în primele luni de activitate ca ofițer de contrainformații în sectoarele economice – ci și viața în ansamblul ei.

În după amiaza zilei de 17 noiembrie 1985, în Parcul de rezervoare de stocare și tranzit a țițeiului XXX Foale, în timpul reparației unui rezervor de țiței s-a produs o explozie care a cauzat decesul a patru angajați, alți trei fiind răniți, inclusiv inginerul care coordona și supraveghea lucrările.

La cel mult cinci minute de la producerea evenimentului am fost anunțat telefonic de către una din centralistele de serviciu din zonă. Întrucât mă aflam la domiciliu și aveam musafiri (era ziua de naștere a soției) mi-am cerut scuze și am coborât în fața blocului în care locuiam. Aici m-am întâlnit cu Lt. maj. Gheorghe Pascaru de la Biroul de Miliție (cu care eram vecin și prieten, ambii primind repartitia în Moinești în același an și locuind inițial împreună pentru o vreme în Căminul Petrolului, iar acum în bloc).

Convins că avem același drum, m-a întrebat cu ce mergem la Foale. Am sunat de la telefonul public de lângă bloc și am solicitat un autoturism de la Secția de foraj unde fusesem șef cândva, astfel că am ajuns la locul evenimentului la circa 20 minute după producere. Acolo nu se vedeau decât consecințele dezastrului: patru trupuri carbonizate în diferite poziții, câțiva răniți ușor ce primeau îngrijiri de la echipajele celor două ambulanțe aflate deja la fața locului, urme din spuma folosită de către echipajele pompierilor civili care supravegheau operația și ale celor militari sosiți în circa zece minute de la apel, sediul lor fiind la o distanță mică, plus destui oameni agitați.

Ulterior anunțării ofițerului de serviciu de la Biroul Moinești a prezenței noastre în zonă, cu solicitarea de a informa conducerea Inspectoratului despre eveniment și starea de fapt existentă la momentul sosirii noastre, am dispus, ca prime măsuri, interdicția părăsirii fără aprobarea noastră a locului de către orice persoană aflată acolo, precum și blocarea accesului oricărui cetățean – angajat sau nu – în zona din imediata apropiere a rezervorului avariat, sens în care au fost aduși acolo toți cei patru lucrători ai Postului de miliție Zemeș.

Pe drum convenisem ca amicul milițian să ridice mai întâi toate documentele parcului și secției, să solicite să fie copiate pentru noi și să le luăm. Ulterior, trebuia să se asigure și de păstrarea ordinii și disciplinei printre angajați și reținerea lor în zonă pentru luarea de la aceștia a primelor declarații, eu având rolul de a asista ca redactarea lor să fie cât mai detaliată și conformă cu ceea ce făceau și/sau observaseră înainte, în timpul și ulterior producerii evenimentului. La fața locului am lucrat însă relativ împreună, în sensul că luam fiecare câte trei persoane, câte mese erau disponibile în marea încăpere pusă nouă la dispoziție și după ce îi ajutam să completeze datele de stare civilă, funcția, locul de muncă, programul de lucru și calitatea în care se afla acolo, îi puneam să ne relateze verbal tot ce își aminteau, abia apoi trecând la scriere.

În scurt timp au sosit la fața locului și cadre din conducerea schelei Zemeș și a Trustului cu care mă cunoșteam bine.

Șeful Securității Județene (care ținea loc și de Inspector șef) a preluat, după sosirea sa (la circa o oră), coordonarea întregii activități de cercetare a evenimentului. Constatând că ultimele două persoane care încă nu scriseseră declarații refuzau să consemneze ceea ce dicta dânsul, mi-am permis să îl rog să ieșim afară din încăpere și i-am raportat în ce a constat evenimentul și care a fost cea mai probabilă cauză a producerii acestuia, așa cum dedusesem din declarațiile luate anterior sosirii sale. M-a repezit, replicându-mi că nu îl învăț eu să conducă o cercetare, după care a intrat în încăpere. Deși realizez că nu înțelegea detaliile activității în cadrul căroră se produsese evenimentul, nu am insistat în explicații, dânsul având convingerea că cineva acționase greșit și, cu sau fără intenție, declanșase explozia. Remarc faptul – hilar pentru mine – că tot insistă să afle cine fuma la fața locului, în contextul în care se efectuau suduri electrice la rezervor, acesta fiind izolat față de restul parcului de perdele de apă și abur.

I-am raportat apoi că părăsesc locul întrucât nu e treaba mea să desfășor astfel de activități, cu atât mai mult cu cât nu aveam nici o responsabilitate în acele obiective. M-a amenințat că voi pleca direct la arest, nefiind în stare să

previn producerea evenimentului. I-am raportat că oricum eram în demisie, documentul fiindu-i trimis de aproape o lună. La întrebarea sa privind cauzele demisiei i-am răspuns că în circa trei luni de activitate, singurele sarcini efectuate, și acelea din proprie inițiativă, au fost așezarea într-o ordine strictă a documentelor ce umpleau la refuz cele trei fișete metalice repartizate mie.

În acel moment a intrat în încăpere Prim-secretarul Comitetului Județean de Partid, care a întrebat cum stăm cu ancheta. Șeful secției a început cu mențiunea că ofițerul responsabil este în concediu și e plecat din garnizoană iar cel care îl va înlocui în scurt timp nu are suficientă experiență și m-a prezentat ca fiind inginerul nou încadrat, anterior lucrând la Schela de foraj Comănești, ca șef secție, și la Rompetrol. Primul-secretar a menționat că astfel de aspecte nu îl privesc și i-a cerut inspectorului șef să cheme un milițian, să îmi pună cătușele și să mă însoțească la arestul județului întrucât nu prevenisem evenimentul soldat cu patru decese. A mai adăugat că după arest nu o să mai ocup nici o funcție de inginer ci cel mult de paznic și o să fiu permanent controlat de miliție. Am luat dosarul cu declarațiile adunate până atunci – erau în jur de cincizeci – și m-am deplasat spre ușă, având intenția de a pleca. Inspectorul șef m-a întrebat ce am în mapă și i-am răspuns politicos că primele declarații de la locul faptei pe care le luasem, cu precizarea că acela este exemplarul nostru, miliția având unul identic (ambele xeroxate, originalele fiind păstrate de comun acord pentru predarea pe bază de opis și proces verbal organelor de cercetare penală care, așa cum așteptam atât eu cât și milițianul, urmau să ajungă în zonă).

Foarte mirat mi-a cerut să vadă ce „bazaconii” am și a parcurs patru-cinci declarații (întâmplător acestea erau ale inginerului șef al schelei, șefului secției care deținea parcul, șefului operațiunilor în urma cărora se produsese evenimentul, șefului formației de pompieri a schelei care asista operațiunea cu utilajele în funcțiune, la care era atașată copia aprobată a Planului de măsuri, și maistrului de schimb). La vederea unui raport al șefului Companiei locale de pompieri militari, prezentat din proprie inițiativă imediat după ajungerea mea acolo, s-a schimbat la față și mi-a cerut să mă apropiu. Mi-a șoptit că nu se așteptase la acest volum de muncă și că nu aveam abilitatea de solicita asemenea raport de la șeful pompierilor militari, cerându-mi să îl aduc acolo. Acesta s-a prezentat regulamentar, a precizat că în baza relațiilor interpersonale mi-a pus la dispoziție copia documentului elaborat la finele intervenției și i-a pus la curent cu ceea ce a găsit la sosirea lor, laudând pompierii civili, serviciul

de ambulanță care a ajuns în zece minute, a luat cei trei răniți și a asigurat ajutorul oricărui îl solicita. A mai menționat că echipa de la medicina legală și procuratură încă nu ajunsese și că avea ordin să rămână în zonă până la sosirea acestora. Șeful l-a felicitat și i-a mulțumit pentru profesionalismul dovedit.

Nu mi-a adresat nici o vorbă și a plecat cu prim-secretarul, directorul trustului și al schelei la biroul acestuia, aflat cam la 1,5 km de parc, solicitându-mi să rămân acolo și să aștept noi ordine. Primul-secretar nu a ieșit înainte de a întinde un deget spre mine și de a preciza că nu cumva să nu mă găsească acolo și să mă pregătesc întrucât arestul a fost deja anunțat.

Peste circa patru ore a venit doar inspectorul-șef și mi-a cerut să duc toate documentele la birou la Moinești, precizând că ne vom vedea mâine la prima oră, deși de peste două ore ne aflam în acel „mâine”.

Ajuns la birou am depus documentele într-un fișet mai liber și am mers acasă să mă odihnesc. După trei ore m-a sunat ofițerul de serviciu să îmi precizeze că trei lucrători de la Direcția VI-a – Cercetări penale sunt în biroul meu și să mă grăbesc.

M-am schimbat și m-am prezentat la birou. Pe scări mai erau câțiva civili care s-au prezentat ca fiind de la cercetările penale ale Miliției județene, însoțiți de un procuror cu care mă cunoșteam din vremea când activam ca inginer. Ca și în toate momentele în care mă cercetase anterior cu privire la accidente umane ori tehnice, prima replică a fost: „criminalule, nu te-ai lăsat până nu ai omorât patru o dată”. Amicul milițian cu care fusesem la eveniment m-a prezentat ca fiind lt. maj la serviciul economic al securității județene dar că am biroul la Moinești. Procurorul a rămas uluit câteva momente după care m-a întrebat „de când”. Nu am apucat să răspund întrucât milițianul i-a precizat „dintotdeauna”.

La intrarea în birou m-a întâmpinat un domn cam la cincizeci de ani, elegant și manierat, care s-a ridicat de pe fotoliu și s-a prezentat, iar după ce am răspuns și i-am strâns mâna întinsă mi l-a prezentat și pe al doilea ofițer aflat în fotoliul alăturat. Nu am avut timp să mă întorc spre al treilea, slab, brunet și cu un tic la ochiul drept, care se ridicase deja de pe un scaun, întrucât a ajuns rapid lângă mine și, fără să realizez, mi-a pus cătușe la mâinile pe care mi le dusesese lejer la spate. Mi-a precizat că vom pleca cu primul tren la București, unde o să afle și ceea ce am uitat eu despre mine, dar mai ales de ce nu îmi făcusem datoria și muriseră patru persoane.

Am rămas perplex, fără să pot scoate o vreme vreun sunet. Când am precizat că nu sunt infractor să mi se pună cătușe mi-a dat o palmă destul de tare încât să văd stele verzi și m-a buzunărit agresiv, punând pe birou documentele de identitate și mai multe seturi de chei. Nu au mai vorbit nimic circa o oră și jumătate, eu stând în continuare în picioare până la sosirea șefului biroului Moinești, al cărui subordonat „eram și nu eram”, care s-a prezentat celor trei musafiri iar când m-a văzut și-a cerut scuze și a ieșit din birou.

După câteva minute a revenit și i-a invitat pe cei trei la el în birou. După două ore, care mi se păruseră o eternitate, în care am stat în picioare în spatele propriului birou, rezemat de fișet, a intrat inspectorul șef și văzând că nu întind mâna la salutul său mi-a precizat să nu dramatizez discuțiile anterioare întrucât munca e mai ciudată aici decât în economie și că evenimentul îi stricase seara precedentă când era în toiul unei activități profesionale dozebite. Atunci m-am întors și i-am arătat mâinile, raportând că sunt trei ofițeri de cercetări penale de la București în biroul șefului. Nu a spus nimic și a ieșit din birou.

Deși împărțeam biroul cu alți trei ofițeri, nici unul nu a intrat pe acolo. Eram destul de bulversat, neînțelegând nimic din ceea ce se întâmpla și îmi tot reproșam că trebuia să îl fi refuzat pe generalul Emil Macri, care mă trimisese aici să învăț meserie „doi-trei ani, după care să mă pregătesc pentru București”. Mi se părea că activitățile anterioare (unde condusesem cinci ani peste patru sute de angajați de la condamnați la locul de muncă până la ingineri cu vechime de zece ani), pe care le consideram stresante (plecai la o sondă pentru cel mult o zi și rămâneai până rezolvai situația – de la două la șase zile – fără a avea unde să te speli, să te odihnești sau ce să mănânci) era de fapt cel puțin „altfel” în raport cu ce simțeam acum, când îmi dispăruse orice stimă de sine, iar lipsa oricărei solicitări referitoare la eveniment, pe lângă faptul că îmi depășea înțelegerea – consideram că scopul încadrării de specialiști pe acest profil de muncă era tocmai acela de a dispune în interiorul instituției de cunoștințele necesare cunoașterii, prevenirii și contracarării oricăror amenințări la adresa securității în sectoarele economice – mi-a adus aminte de una din primele lecții de la a doua școală de ofițeri absolvită „în orice instituție de informații, personalul este devorat fără scrupule de colegi: de șefi dacă au percepția că le poți lua locul și de alți colegi dacă apreciază că îi poți împiedica să avanseze”. Încercam să mă îmbărbătez cu raționamentul că nu mă aflu în nici o astfel de ipostază. Ca să mă mențin preocupat, cel puțin mental, repetam *Luceafărul*, rugăciuni sau câțiva psalmi, regulamentul disciplinei militare, detalii teoretice

despre activitatea de prevenire în domeniu sau revedeam diferite aspecte mai deosebite din cursurile școlilor de ofițer absolvite. Dar cel mai mult m-a ajutat să-mi revăd mental fiul așa cum îl luasem de la maternitate cu trei ani înainte și la trei săptămâni după aceea, când reușisem să ajung din nou acasă.

În jurul orelor 15⁰⁰, un coleg ofițer la Moinești a venit, mi-a scos cătușele și mi-a înmănat cheița, mi-a dat un pachetel cu mâncare, o sticlă cu apă, m-a lăsat să folosesc toaleta, mi-a precizat că voi prelua sarcina sa de ofițer de serviciu pe timpul nopții și mă voi odihni pe canapeaua din camera destinată ofițerului de serviciu și discuțiilor cu diferiți civili. M-a reinstruit cum și ce să răspund la telefoane, în special la cel TO.

Dimineața a venit devreme, mi-a adus ceva mâncare, a prezentat personal raportul la județ și l-a întâmpinat pe șeful biroului. Eu am rămas singur în acea încăpere.

Abia în ziua următoare inspectorul-șef mi-a ordonat să merg acasă să mă schimb și să revin. Seara mi-a ordonat telefonic să îmi reiau programul normal, menționând că vom discuta în una din zilele următoare, ceea ce nu s-a mai întâmplat. Abia în cea de a treia zi, ulterior plecării echipei de la București, șeful biroului Moinești a menționat că făcusem o treabă bună la locul evenimentului și că ceea ce îi raportasem inspectorului-șef privitor la cauzele exploziei s-a adevărit în urma cercetărilor echipei de cercetări penale.

*

Concret, personalul implicat în curățarea și repararea prin sudură a rezervorului executase cu strictețe planul lucrărilor, ba mai mult, înainte de umplerea acestuia cu apă sărată de zăcământ (caldă, aproape fierbinte), au coborât încă un lucrător în rezervor pentru a verifica suplimentar dacă mai existau urme de țiței.

Întrucât procedura de curățare a rezervorului era utilizată de peste 60 de ani, perioadă în care nu se produsese nici un eveniment deosebit, nu a fost luat în calcul că apa sărată cu care s-a umplut rezervorul și care provenea de la parcul de separatoare aflat în apropiere putea avea urme de țiței (de altfel acestea nici nu puteau fi observate cu ochiul liber) în cantități care să permită, prin ridicarea la suprafață, sub cupola rezervorului, ieșirea fracțiilor ușoare și crearea unei atmosfere saturate în gaze în acel spațiu, dar și migrarea acestora prin gura de vizitare în jurul rezervorului.

Spre finalizarea operațiunilor de sudură a cupolei, arcul electric al aparatului de sudură a aprins gazele acumulate sub cupolă, iar gura superioară

de vizitare fiind insuficientă pentru eliminarea presiunii generate de aprindere, cupola rezervorului s-a rupt în trei, una din fisuri afectând și treimea superioară din mantaua acestuia. Flăcările au cuprins instantaneu persoanele aflate pe rezervor, care au fost aruncate la sol de unda de șoc și au decedat rapid, dar și pe cele aflate în imediata apropiere a rezervorului, unde, de asemenea, exista o atmosferă de gaze. Totodată o bună parte din apa sărată din rezervor s-a deversat prin fisurile noi ale rezervorului în jurul acestuia.

Subsemnatului nu i s-a precizat niciodată, de către nimeni, nimic cu privire la concluziile oficiale ale cercetărilor și nici despre zilele petrecute într-un fel de arest la serviciu.

Ofițerul de la miliție cu care desfășurasem primele activități la locul evenimentului mi-a spus, pe la mijlocul anilor '90 (când deținea funcția de șef al unui birou municipal de Poliție și era grav bolnav), că „vinovații” accidentului colectiv de muncă au fost și de acea dată morții, deși dosarul de cercetare nu s-a finalizat așa (ceea ce nu am înțeles), mulțumindu-mi însă pentru prezența mea acolo, dar mai ales pentru că îi scrisesem și desenasem modul în care credeam – după primele declarații – că s-a produs evenimentul, opinie pe care și-a însușit-o și care i-a adus mai mult decât laude de la șefii săi. Mi-a cerut scuze și că și-a asumat paternitatea propunerii pe care urma să o prezint conducerii profesionale (și pe care o discutasem pe drumul de întoarcere de la Zemeș) ca pentru siguranța unor activități derulate în posibile atmosfere de gaze să se achiziționeze detectoare de gaze după modelul celor din minerit.

*

La circa o lună de la eveniment a sosit la Moinești ofițerul de personal însoțit de șeful serviciului de profil, care mi-au înapoiat demisia în aceeași stare, solicitându-mi să o rup personal și să uit orice aspect legat de aceasta. Șeful serviciului m-a însoțit pe la conducerile mai multor unități din zonă, cărora m-a prezentat și le-a precizat că sunt cel cu care vor colabora pe viitor.

În octombrie 1989, când generalul Macri mi-a comunicat că a sosit timpul să mă întorc la „treabă serioasă” la unitatea centrală, mi-am permis să-l întreb pe același ofițer de personal dacă în dosar aveam și ceva sancțiuni pe care nu le cunosc. A râs, zicându-mi că probabil glumesc, întrucât orice sancțiune ar fi afectat calificativele, iar eu aveam „foarte bine” în fiecare din cei patru ani de activitate. Am ajuns la București doar după zece ani...

Colonel (r) Gheorghe Cosma

ÎN SPRIJINUL CULTURII DE SECURITATE

O LECȚIE DIN LUMEA SPIONAJULUI

Viena este din nou scena unei intrigi demne de un roman de spionaj. Arestarea unui fost ofițer de informații austriac suspectat de ani de colaborare cu Rusia, pe 29 martie 2024, a provocat tulburări fără precedent în această țară central-europeană care, în ciuda „neutralității”, rămâne ținta operațiunilor de infiltrare politică, economică și de securitate ale Moscovei. Ani de zile, un fost agent de informații a furnizat Moscovei informații sensibile, inclusiv adresa privată din Viena a anchetatorului din spatele numeroaselor dezvăluiri care au stânenit Kremlinul.

Cel arestat, Egisto Ott, specializat în monitorizarea extremismului la fostul Oficiu Federal pentru Protecția Constituției (BVT), a fost acuzat de Parchetul din Viena că a colectat informații secrete din bazele de date ale poliției cu scopul de a le transmite reprezentanților autorităților ruse. Ott, în vârstă de 62 de ani, despre care se știa că a fost implicat în nenumărate scheme de spionaj în ultimii 10 ani sau mai mult, fusese suspendat de la BVT încă din 2017, în urma informațiilor de la serviciile aliate despre modul în care a vândut rușilor informații confidențiale, preluate din bazele de date occidentale, pentru câteva zeci de mii de euro. Totuși, în mod surprinzător, el a fost scos din instanțele de judecată și reintegrat într-un alt departament al Ministerului de Interne.

În tot acest timp, potrivit anchetatorilor, el și-a continuat activitățile secrete pentru Rusia. Informațiile primite de la Regatul Unit la începutul anului 2024 au determinat în cele din urmă autoritățile austriece să ia măsuri. Anul precedent, serviciile britanice arestaseră o celulă de cetățeni bulgari care lucrau în secret pentru fostul manager al serviciului de plată online *Wirecard*, de-acum dispărut, cunoscutul Jan Marsalek.

Dar să ne aducem aminte ce s-a întâmplat în anul 2021. La sfârșitul lunii ianuarie 2021, titluri alarmante au dominat mass-media austriacă despre arestările a doi oficiali de informații de la Oficiul Federal Austriac pentru Protecția Constituției și Combaterea Terorismului (BVT).

Aceștia au fost acuzați că ar fi vândut informații clasificate Rusiei, printr-o schemă despre care procurorii cred că l-a implicat pe Jan Marsalek,

fostul director de operațiuni al *Wirecard*, care este acum căutat de Interpol. *Wirecard* este un furnizor german de servicii financiare electronice. Potrivit mai multor rapoarte de presă, autoritățile germane și austriece cred cu tărie că Marsalek a fugit în Belarus în 2018, iar acum este probabil în Rusia. Interpol a emis o notificare roșie cu privire la Marsalek, iar autoritățile germane le-au cerut oficialilor ruși să-l ajute la localizarea și arestarea acestuia.

Rusia nu a comentat public. Unele surse spun ca Marsalek este suspectat că ar fi un agent al serviciilor de informații ruse, cel mai probabil GRU. Un oficial BVT, arestat, a declarat că un membru al Partidului pentru Libertate (FPÖ) de extremă-dreapta din Austria, care are legături cu partidul Rusia Unită, a aranjat fuga lui Marsalek la Minsk cu un avion privat.

Wirecard a fost fondată în 1999 și s-a ocupat de procesarea tehnică a plăților cu cardul de credit pentru furnizorii online. Potrivit publicației *Der Spiegel*, inițial „a constat în principal din site-uri porno și de jocuri de noroc”.

La 25 iunie 2018, *Wirecard* și-a declarat insolvența după ce un audit a arătat că 1,9 miliarde EUR în depozite de numerar lipseau din conturile sale. CEO-ul *Wirecard*, și el cetățean austriac, a fost arestat, dar directorul său de operațiuni, Marsalek, a dispărut. Povestea nu s-a terminat odată cu dispariția lui Marsalek. Austriacul Ott este suspectat că i-a transmis informații lui Marsalek până cel puțin în 2022, potrivit mesajelor descoperite de britanici pe telefoanele bulgarilor care au acționat ca intermediari, trimițând informații la Moscova și plătiind spionului austriac. Sunt informații că Ott ar fi trimis la Moscova telefoanele mobile a trei înalți funcționari ai Ministerului de Interne, care le-au încredințat serviciilor IT ale BVT în 2017. În 2022, Ott ar fi folosit fosta sa insignă pentru a obține adresa de domiciliu a lui Grozev, un jurnalist bulgar aflat pe radarul serviciilor ruse.

Notă: Hristo Grozev s-a aflat în spatele numeroaselor dezvăluiri ale site-ului *Bellingcat* despre otrăvirile cu Noviciok organizate de GRU, serviciile de informații militare ruse, în special în cazul tentativei de asasinare a fostului agent Serghei Skripal în Marea Britanie în 2018. Grozev, rezident de multă vreme în Viena, a fost forțat să părăsească Austria în 2023, după ce serviciile de securitate occidentale l-au alertat cu privire la scurgere. În 2022, el a fost victima unui furt misterios, presupus a fi fost organizat de Ott pentru a pune mâna pe unul dintre computerele sale. Acest dispozitiv este acum în mâinile serviciilor rusești.

*

„Viena a fost folosită ca un „hub” de către serviciile de informații ale Rusiei și ale altor puteri ostile, facilitând și sprijinind operațiunile de spionaj din alte părți ale Europei”, a declarat Thomas Riegler, istoric și politolog austriac specializat în informații.

Oficialii serviciilor de informații austriece au recunoscut că există o problemă. „Situția juridică actuală din Austria, în special posibilitățile legale foarte limitate de combatere a spionajului și incriminarea limitată a unor astfel de infracțiuni, conduce la un număr foarte mare de [agenți] ai serviciilor secrete și de informații străine în republica noastră”, a declarat Direcția Generală pentru Securitate Publică din Austria – principala agenție de informații a țării, cunoscută sub numele de DSN – în raportul său anual pe 2022.

Eșecul stânenitor și tragic al structurilor de informații austriece servește ca o reamintire serioasă că în lumea spionajului și a contrainformațiilor nu este loc pentru complezență sau politizare. De asemenea, este o lecție dură pentru Occident care trebuie să rămână mereu vigilent la amenințările de spionaj din partea adversarilor noștri.

Aceste evenimente ar trebui să servească drept studiu de caz nu numai pentru Austria, ci și pentru SUA și aliații săi. Prezintă metodologiile operaționale și de gestionare a agenților unui serviciu de informații rusesc, de la recrutarea unui activ (Marsalek) până la programarea de întâlniri clandestine, extinderea unei rețele bine plasate de contacte, cooptarea politicienilor voluntar sau involuntar și exploatarea disensiunilor politice interne.¹

Colonel (r) Liviu Găitan

¹ Materialul reprezintă o sinteză realizată prin folosirea procedurii agregării de informații obținute din surse online.

NOTE DE LECTURĂ ȘI EVENIMENTE

LIVIU GĂITAN: LUMEA NEȘTIUTĂ A SERVICIILOR SECRETE

Ne face plăcere să semnalăm apariția primului volum din amplul proiect întreprins de colegul și colaboratorul nostru Liviu Găitan, care și-a continuat bogata carieră profesională cu aceea de analist și istoric al lumii serviciilor de informații. Înlocuim obișnuita prezentare cu fragmente din prefata la acest volum, una din ultimele contribuții ale regretatului nostru redactor șef col. (r) Hagop Hairabetian, de la a cărui trecere la cele veșnice s-a împlinit recent un an de zile.

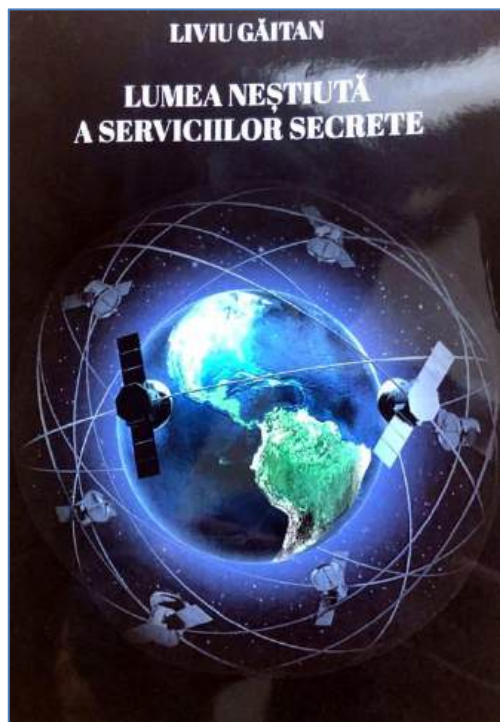
A scrie o prefată la o lucrare atât de specială este în sine o provocare. Discutând cu domnul colonel (r) Liviu Găitan despre intenția sa de a aborda o asemenea temă, am fost impresionat de optimismul său, deși personal mă îndoiam că va reuși. Voința și puterea de muncă specifică unui ofițer de informații ca autorul acestei cărți, au reușit să depășească toate dificultățile și au creat o lucrare de referință pentru oricine va dori să abordeze problema Serviciilor secrete.

Într-un univers al intrigilor, secretelor și încrederii răpuse în cel mai neașteptat moment, serviciile de informații au desfășurat un joc de șah pe tabla globală a politicilor și puterii. De-a lungul istoriei, aceste organizații au reușit să influențeze evenimentele majore, să dețină informații vitale și să cucerească teritoriul nemărginit al informației.

Pe sub ochii cititorului acestei cărți defilează o lume crudă, nemiloasă, urâtă, dar fascinantă în cel mai adevărat sens al cuvântului. E lumea spionajului și contraspionajului. E o lume de neînțeles pentru cei care o studiază din cărți, o lume în a cărei existență e greu de crezut de cetățeanul român prea bulversat de propaganda postdecembristă. Și totuși, această lume există, trăiește și luptă după regulile ei nemiloase și crude.

Lucrarea tratează la modul cel mai realist problema marilor Servicii de informații: C.I.A. al Statelor Unite, MOSSAD al Israelului sau F.S.B. al Rusiei, reușind astfel și demitizarea lor. Cartea domnului colonel (r) Liviu Găitan coboară doar puțin în tainele acestor Servicii, pentru care motto-ul veșnic-tânărului Machiavelli, „scopul scuză mijloacele”, este mereu la loc de frunte.

Un capitol special este alocat Serviciilor secrete ale țării noastre, fiind necesară o clarificare a activității temutei și mult-hulitei Securității din perioada 1945-1964 și activitatea acesteia între 1964 și 1989. După momentul 23 august 1944, sovieticii au preluat aparatul nostru informativ, instalând în funcțiile de conducere ofițeri K.G.B., vorbitori de limba română, cu nume românizat (Bodnarenko-Pintilie, Nikolski și mulți alții); printre aceștia se numărau și așa-

zișii ilegaliști comuniști, majoritatea alogeni care nu aveau nicio legătură cu interesele poporului român și care, în numele dictaturii proletariatului, au lovit în primul rând „coloana vertebrală” a poporului român: vârfurile intelectualității. După 1964, odată cu retragerea atât a trupelor de ocupație și a consilierilor sovietici, cât și prin îndepărtarea întregii pleiade de ilegaliști alogeni, mulți emigrând în alte țări, aparatul informativ autohton a devenit cu adevărat național.

Istoria operațiunilor de spionaj și contraspionaj este cu mult mai veche decât agențiile de informații de astăzi. „*Lumea neștiută a serviciilor secrete. Spionaj-contraspionaj*” își propune să

recupereze o parte din istoria pierdută a activității globale de spionaj din ultimele trei milenii, să arate modul cum schimbă acestea istoriografia actuală și să demonstreze relevanța lor continuă pentru serviciile de informații din secolul XXI.

Drumul de la informație la cunoaștere, lung și anevoios, cu zone opace sau acoperite de incertitudine, trebuie astăzi parcurs în ritm susținut. Rețeaua globală, rețelele descentralizate, *Internetul lucrurilor* și piața fluidă a informațiilor publice impun decidenților și serviciilor de informații o viteză considerabil crescută.

Cronometrul eficienței unui serviciu de informații este însă nemilos cu timpul scurs între momentul în care afli și momentul în care știi cu adevărat. Vechile rețete ale *intelligence*-ului cunoșteau o dezvoltare simplă. Informațiile proveneau din câteva surse: de la agenți, din supraveghere, din surse deschise sau din mijloace tehnice. Orice combinație a lor ducea, într-un timp rezonabil, către conturarea unei opinii suficient de argumentate. Sau, dacă vorbim de terorism, către cunoașterea unei organizații și a planurilor sale. Ori, în ceea ce privește spionajul, la recompunerea în timp a proiecției strategice a adversarului.

Paradoxul prezentului este că, deși serviciile au la dispoziție cantități uriașe de informații, drumul către cunoaștere nu s-a scurtat. Interacțiunile umane s-au mutat considerabil în spațiul virtual, creând noi modele și tipologii de relații sociale. Avatarul este mai real decât originalul, proiecția este mai vie decât realitatea. Povestea înlocuiește adevărul, care devine facultativ și dependent ca forță de numărul de *like*-uri. Sursele deschise livrează date în format monumental; ele trebuie analizate după algoritmi matematici și statistici pentru a căpăta sens și valoare pentru decident.

Terorismul s-a modificat până la limita definirii sale. Motivația politică a terorii nu mai este o condiție *sine qua non*, simplul atac violent asupra unei comunități este integrat acum în jurisdicția largă a serviciilor de informații.

Organizațiile stratificate ierarhic până ieri sunt înlocuite de luptători singuratici, cu ideologii proprii și convingeri aproximative, radicalizați în ghetto-uri urbane, în zone de conflict, în închisori sau chiar acasă. Țintele greu de atins au fost abandonate în detrimentul celor *soft*. Cuțitul și camionul au devenit arme ale terorii mai devreme decât societățile și-ar fi închipuit.

Confruntarea spionaj-contraspionaj va rămâne, în scurt timp, caz-școală pentru documentarea scriitorilor de ficțiune. Hibridul este astăzi confruntarea amestecului de violență, viclenie și dezinformare, care nu mai ține cont de granițe, principii sau drept internațional. Un război permanent și invizibil în care fumul apare chiar și fără foc, omuleții verzi aterizează din cer, iar ușile caselor devin radioactive din senin.

O dificultate majoră cu care se confruntă o astfel de lucrare constă în insuficiența surselor ce se referă la etapele istorice mai vechi și în posibilitatea redusă de a trage concluzii certe din informații contradictorii legate de perioade de istorie mai recentă. Așadar, în multe cazuri concluzii definitive nu pot fi

formulate și, de aceea, în bună măsură, volumul are un caracter descriptiv, lăsând multe probleme încă supuse dezbaterii.

Oricine va avea curiozitatea de a citi acest volum, chiar neinițiat fiind, își va fi oferit șansa de a deveni un om mult mai bine ancorat în realitățile sociale și politice actuale, ceea ce constituie un câștig pentru lărgirea orizontului personal.

Adevărata istorie a României din ultimele decenii ale secolului al XX-lea va fi scrisă mai târziu, nu de cei care au făcut-o sau au trăit-o, ci de urmașii lor. Este însă de datoria noastră, a celor care am trăit în acele vremi, să oferim celor care vor scrie această istorie cât mai multe detalii, cât mai multe fapte, din care ei să asambleze marele tablou.

INTELLIGENCEINFO, VOLUMUL 4, NR. 1, MARTIE 2025

Noul număr al revistei on-line *IntelligenceInfo* – publicație trimestrială din domeniile *intelligence*, geopolitică și securitate și domenii conexe de studiu și practică – ne invită, după cum ne-a obișnuit, la lectură și reflecție asupra unor probleme din actualitatea imediată a domeniului „*intelligence* și securitate”.

Editorialul semnat de Nicolae Sfetcu este dedicat inteligenței competitive ca instrument esențial pentru supraviețuirea în afaceri, iar Bogdan-George Rădulescu analizează „*Amenințarea populismului algoritmic: strategii de informații pentru protejarea democrației*”.

Nu sunt neglijate nici evocările istorice (Remus Macovei: „*Distincțiile și activitatea în străinătate a generalului Gheorghe Ștefan Liteanu*”, respectiv „*Implicarea generalului Gabriel Negrei în activitatea Asociației „Ardealul”. Consecințele acestei acțiuni*”).

Domeniul geopoliticii este dominat de problematica rusă (Bogdan-George Rădulescu: „*Hegemonie cognitivă: adevăratul obiectiv al noilor măsuri active ale Rusiei*”, Ioana Mădălina Miron: „*Viziunea Rusiei asupra Pactului Verde European. Un protecționism perfid sau oportunități de colaborare?*”, Corina Georgiana Nedelea: „*Ucraina 2022, ultimul război al lui Putin?*”, George V. Scripcariu: „*Războiul naval hibrid: strategia revoluționară a Ucrainei cu drone în Marea Neagră*”), iar Camelia-Elena Goleanu ne propune

„Unele considerații privind protecția datelor personale și securitatea națională în contextul globalizării”. Publicația este disponibilă la adresa:

<https://www.intelligenceinfo.org/revista/revista-intelligence-info-volumul-4-numarul-1-martie-2025/>

PREZENTE ÎN MASS-MEDIA

- La 26 februarie a.c., colegul nostru **col. (r) dr. Tiberiu Tănase a susținut, la emisiunea „Academica” difuzată de Radio România Actualități**, o amplă expunere referitoare la organizarea structurilor de informații românești sub coordonarea domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

TRANSFORMARE

„Paginile Literare” cuprind contribuții ale veteranilor din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice. Paginile din acest număr celebrează, ca în fiecare an, sosirea primăverii și eterna renaștere a naturii și dragostei. Rubrica este realizată de membrii Cenaclului „Vitrallii”.

ION ALIN GHEORGHE

FLORĂREASA

Sărut mâna, primăvară,
Florăreasă cu ochi verzi
Ai venit, a câta oară
Din nămeți ca să ne vezi?

Și-ai adus cu tine, iată
Flori care au stat în ger
Sub zăpezile de vată
Pe un colț de lut stingher

Clopot de flori plâpânde
Și parfum de zare blândă
Cu tot raiul în secunde
Să ni-l vinzi fără dobândă

Sărut mâna, florăreasă
Vreau și eu puțin, un veac
Să îl duc la mine acasă,
Să-l trăiesc și apoi să tac!...

IACOB ONIGA

DACĂ...

Dacă aș fi...
Ți-aș dăru un car de stele,
Ca să te întreci cu ele,
Când vei răsări.

P
A
G
I
N
I

L
I
T
E
R
A
R
E

Dacă aş fi...
Ți-aş aşterne la picioare
Un câmp de flori, cât o mare,
Pentru a te privi.
Dacă aş fi...
Ți-aş cânta un lid ceresc,
Să te preamăresc,
Cu încă o zi.

Dacă aş fi...
Țe-aş face o zână
Și te-aş ține de mână
Cât vei trăi.

FLORICA DUMITRU

CÂND UN BĂRBAT IUBEȘTE O FEMEIE

Când un bărbat iubește o femeie
Vede mereu lumina
Din părul ei de lună!
Îi prinde zâmbetele într-o cunună
Ca s-o transforme, apoi, în curcubeie!

Când un bărbat iubește o femeie
Îi soarbe nemurirea
Din ochii ei de stele
Și-n noapte strălucește precum ele
De dorul ei, aprins de o scânteie!

Când un bărbat iubește o femeie
Războaie întregi câștigă
Cu trupul ei flămând
Parfumul ei de floare, nu pierde prea curând
Cu ea vrea fiecare zi să o încheie.

Când un bărbat iubește o femeie
Femeia aceea e femeia-cheie!

LILIANA BADEA CÂRSTEA

ABUR DE PRIMĂVARĂ

Se ridică aburul subțire peste câmp,
Pământul respiră cu răsuflare fierbinte,
Se-ntinde și primește soarele blând,
Fără cuvinte.

Codrul în zare, tăcut, așteaptă mereu
Să-i cânte cu foșnet în ramură frunza,
Zâmbește pământul deși îi e greu
Să-și ducă osânda.

Spre ceruri se înalță, în zbor, ciocârlia
Și duce spre astru, solitară, solia
Pământului negru, și tare, și bun,
Odată cu vecia.

ELENA CIAUȘESCU

VERDE-CRUD

Mai am un verde-crud în vatra de acasă
Crescut în luni cu ploi, din soare și mătăasă,
Din dorurile ascunse sub salcia pletoasă,
Un verde-crud mă îmbie s-ajung curând acasă!

Mai am o poartă închisă, legată cu zăvor,
Ce duce primăvara în stânga, la pridvor,
Unde a încremenit, stând încă în picioare
Scaunul mamei drag, odorogit de soare.

Mai am încă un dor ce-ndreaptă o privire
Spre masa de sub pom, rămasă-n amintire,
Când umbrele-nserării se vor lăsa plecate
Am să mă-ndrept spre casă, unde m-așteaptă toate!

IOAN FLORIAN

PRIMĂVARA

Mi-ai dat din nou Lumina, Te înduri
Mi-ai dat din nou o primăvară
Deși eu am uitat de rugăciuni
Și am uitat a câta oară

Primăvara este ca o Înviere
A vieții noastre pe pământ
O floare transformată-n miere
Iar frumusețea în cuvânt

FĂRĂ IUBIRE

Viața fără de iubire
E ca o vară fără ploi
E ca o primăvară fără flori
E ca o iarnă care nu mai vine

E ca o toamnă fără roade
„Citind Bacovia plângând”
Vezi tinerețea ta fugind
Norocul tău pe cale arde.

NU AM ȘTIUT

Eu n-am știut să opresc clipa,
Când păru-mi flutura în vânt,
Tot alergând să-mi întâlnesc iubita,
Eternă primăvară pe pământ.

Și n-am putut să mai rămân în zori,
Când de la școli, în pragul casei,
Părinții m-așteptau de sărbători,
Să mai trăiesc eternitatea clipei.

N-am înțeles că viața-i trecătoare
Și clipele frumoase au fugit,
N-am apucat să mai culeg o floare
Și iată că am îmbătrânit...

PETRU POPIȚA

AȘTEPT SĂ ÎNFLOREASCĂ IAR CAISUL

Ne-am cunoscut când înfloreă caisul
Și mi-ai adus cu tine Paradisul.
Sufletul meu își risipea povara,
Credeam că nu mai trece Primăvara.

Azi nu mai ești ce-ai fost atunci, iubită,
Ce n-aș mai da să fi măcar o clipă,
Să-aduci trecutul nostru înapoi,
Să fim ce-am fost odată,amândoi!

Cu-un zâmbet larg să mă aștepți în prag,
Să mă cuprinzi ,să mă săruți cu drag,
Să mă privești,ființă de lumină,
Să-ți fii stăpân, iar tu să-mi fi stăpână.

Să-mi povestești de câte sunt pe lume,
Eu să te-ascult,să te privesc,minune,
De glasul tău să mă pătrund vrăjit
Și ca-ntr-un vis să fiu de fericit.

Să mă alinți ,să strălucești mereu,
Să-alungi tristețea din sufletul meu,
Să râzi cu râsul tău din toată firea,
Cum știi să râdă numai fericirea.

Să-mi porți noroc, să fi mereu cu mine,
Când griji mă-ncearcă,dar și când mi-e bine,
Prinos să dăm iubirii amândoi,
Să fim ce-atâta vreme am fost, doar noi.

Gândesc,visez și mă trezesc pierdut,
Că nu mai am ce-odată am avut.
Mă doare adânc în suflet amintirea,
Durere nu-i mai mare ca iubirea!

Încerc să te aduc iar înapoi,
 Destinu-i însă stavilă-ntre noi.
 Rămân cu amintirea și cu visul
 Și-astept să înflorească iar caisul.

COSTICĂ DOGARU: HAIKU

Haiku este o poezie cu formă fixă, tradițional japoneză (aparută în secolul XII), alcătuită din 17 silabe, repartizate pe 3 versuri, formate din 5-7-5 silabe. Subiectele se referă, predilect, la anotimpuri, la natură, plante, flori, insecte etc. Poemele haiku exprimă sentimentele, trăirile poetice ale autorului, într-o formă concisă, filozofică, de natură să stimuleze imaginația cititorului.

NATURĂ

Triluri de păsări
 În grădina mea de vis
 Ca în paradis

Flori în fereastră
 Albastru pur în gلاstră
 E orhideea

Ceru-i înorat
 Dincolo de orizont
 Soare asfințind

Ciocuri negre, lungi,
 Culegând din zbor nectar...
 Păsări colibri

Printre frunze verzi
 Mai mulți porumbei cântă
 Tremol din gușe

Floare albastră
 A-nflorit grădina mea
 Este glicina

Arată-mi calea
 Unde-i germinația

E Universul

Liniște spartă
 Gâște gălăgioase
 Lac învolburat

Parcul înverzit
 Fluturi roi pe trandafiri
 Triluri de păsări

Pe stânci pleșuve
 Roșu aprins în soare
 Floare alpină

La orele opt
 Flori galbene se deschid
 Înbrățișarea

Leandrii mei frumoși
 Infloriți și parfumați
 Sunt de zei pictați

Luna strălucea
 Ca talgerul de aur
 Lumină, mister...

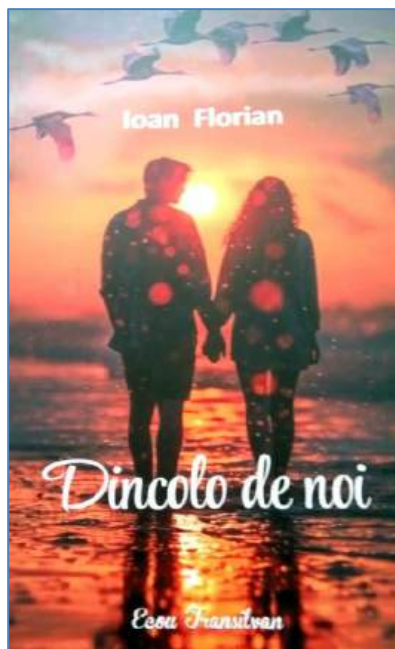
Se-aud în ecou
Tăceri care vibrează

Singurătatea

VITRINA CU CĂRȚI

DESPRE POEZIE, TRĂIRE ȘI DEVENIRE ÎNTRU FIINTARE

Viețuirea noastră în această lume determinată de stări de război, crize economice și sociale ne face să regândim întreaga noastră viață și ceea ce ne poate înălța din aceste stări de angoasă. Iar poezia poate fi calea vindecătoare. Cuvintele sunt cele mai bune medicamente, dar trebuie dozate în forma cea mai bună, necesară tratării acestei maladii contemporane. Astfel, criticul clujean Petru Poantă afirma: „*Cărțile pot fi vindecătoare. Trebuie doar ca lectura să fie administrată adecvat. E vorba însă despre o terapie subtilă, cu implicații în alchimie, în care cititul e aliment și medicament deopotrivă*”. Putem observa că, precum textul scripturistic, cărțile pot lumina și vindeca, poezia poate vindeca, lectura poate vindeca, Cuvântul fiind cel mai puternic medicament pentru contemporaneitate. În acest sens, se deschide și prezentul volum al poetului **Ioan Florian**, sugestiv intitulat ***Dincolo de noi***. Păstrând un dulce stil clasic, cu infuzie de nuanțe romantice, ne transpune într-o lume a viețuirii între *eros* și *thanatos*, între rememorările vechilor iubiri, dar nu într-o viziune elegiacă, tragică sau melodramatică, nici într-una de decrepitudine umană post-modernă, ci în clădirea unui templu al acelei unice iubiri, perfecte, desăvârșite, o imagine a eternei, veșnicei Eve.

Fiecare amintire a iubirilor transpuse prin visare, aducere aminte sau invocare constituie, de fapt, trepte spre acea imagine a unicei iubiri, una împlinită în viața autorului ca o imagine de recompunere din frânturi de trăire. Această Afrodita unică este parteneră de viață prin trecerea în starea de remisiune a amintirilor spre primăvara vieții. Interesant apare motivul toamnei ca zenit al vieții, momentul de introspecție și de maturitate în gândire și în iubire. Deși se pot întrevedea urme de regrete, totuși, ele nu sunt determinative

pentru stări de angoase sau depresive. Chiar dacă par o mare de regrete, de fapt, sunt punți spre lumina recunoașterii acelui chip unic al iubirii depline.

Poetul ne amintește de momentul amintirii străbunilor, de clipele de Lumină în care noi ne gândim la cei din neamul nostru trecuți în veșnicie. Dar acest sens al gândurilor transmise spre ei poate avea două sensuri, anume că și dinspre ei se pot reîntoarce la noi. Și încet-încet ne adăugăm și noi, la rândul nostru, la al nostru neam: „*E noiembrie I.../ Plâng morții din sufletul meu./ Lacrimile curg din cer/ Precum o ploaie caldă,/ Dragă mângâiere.// Printre pietrele albe,/ Blonde stafii.../ O mirare fără de seamă mă cuprinde,/ Oamenii aceștia au venit, oare,/ La mormântul meu?*” (*Ilumină în Ardeal*). Această privire în oglindă este o reflexie a neamului românesc, ce trăiește în noi și re trăiește în urmașii noștri.

Imaginea castelului ca și contur al vieții ne poartă cu gândurile la lupta noastră de a încheia o familie, de a împlini iubirea și de a păstra, ca veșnicii voievozi românești, linia credinței strămoșești și a limbii și viețuirii românești.

Trecerea timpului este un alt motiv bine descris și conturat în versurile acestui volum de către autor, care ne reliefează necesitatea regândirii stărilor de viață umană. El pare un pelerin trecător prin această *vale a plângerii*, care nu dezarmează în fața vicisitudinilor anotimpurilor vieții. Antiteza *primăvară – toamnă* poartă semnele influențelor personale care tind să crească în sensul rememorării întregii vieți care se află sub semnul iubirii.

Amintirea satului părintesc poartă imaginea idilică a satului tradițional românesc. Chipurile părinților și ale strămoșilor întregesc o imagine a datului străbun românesc. Iar imaginea țăranilor români devine pentru autor icoană sfântă a poporului român. Cocorii sunt simbol al trecerii timpului, al viețuirii lungi și al plecării stărilor de iubire din ființare în amintire. Ei sunt alter-egouri ale persoanelor care ne înconjoară și, rând pe rând, pleacă spre zări înalte, spre dincolo. Ne însoțesc cu drag, dar timpul plecării pare aproape, așa ne transmit poemele prezentului volum. Și interesant este că nu ne aduc stări de tristețe, ci de dorință de revedere.

Credința nu este uitată de Ioan Florian, care ne împărtășește gândirea sa – că este necesară pentru buna devenire a neamului românesc. Frumos este creionată toamna ca o vecernie: „*Se apropie toamna ca o vecernie/ În care doar frunzele se reculeg./ Susurul izvoarelor se aude mai încet,/ Prevestind tăcerea iernii./ Noi, oamenii, care murim în fiecare toamnă/ Puțin câte puțin,/ Nu învățăm nimic/ Din splendoarea și eternitatea ei.// Toamna rămâne sublimă ca o*

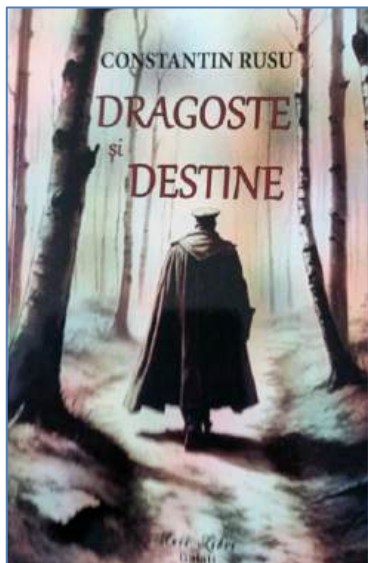
vecernie.” (*Vecernie*). Și frumos se deschide ideea transpusă: mereu Vecernia se deschide spre o Utrenie și Sfântă Liturghie, ca o poartă spre noua zi liturgică, ca o fereastră spre noua viață.

Volumul de versuri ***Dincolo de noi*** al poetului **Ioan Florian** ne îndeamnă să pășim pe calea plină de semne a trăirii pure românești, pe linia credinței și în lumina iubirii.

Victor Constantin Măruțoiu,
membru al Uniunii Scriitorilor din România

DRAGOSTE ȘI DESTINE

Exercițiul beletristic propus în recentul roman al dlui. Constantin Rusu devine captivant pe măsură ce aprofundăm introspecția literară. Stilul alert descoperit în parcurgerea etapelor importante din viața eroului principal Ghiță Bădrăgan ne face cunoștință cu microcosmosul vieții satești din inima Moldovei, mai precis ne face părtași la dramele și bucuriile gospodariilor din Siliștea Bârladului.

Prezentându-ne părinții eroului principal, Pantelimon și Paraschiva, autorul ne împărtășește viața cotidiană simplă cu multe neajunsuri a sătenilor. Întâlniri la diferite evenimente, adunări la clacă în nopțile lungi de iarnă acolo unde se întâmplau adevărate dezbateri vis-à-vis de evenimente petrecute la nivel local. Prezența duminicală la hora satului

îndulcea starea de amărăciune pe care erau nevoiți să o îndure. Cu o sensibilitate de apreciat, scriitorul prezintă tentațiile adolescentine ale eroului Ghiță Bădrăgan. Astfel facem cunoștință cu Minodora, „o fată de vis, petală de floare parcă sărutată de zefir în zi însoțită”, cu Sabina „posesoare de ochi albaștri minunați și voce de vrăbiuță”. Cu Sabina se și căsătorește, prilej pentru autor a ne destăinui întregul ritual de la pețit până la petrecerea de trei zile a nunții cu muzica inconfundabilă a fanfarei. Nu trecu vreme multă și Sabina îi dăruie lui Bădrăgan un băiețel.

Zilele senine din viața satului se învolbură și aduseră tristețe, ba chiar panică odată cu intrarea României în război alături de „Alianță” cu gândul la înfrângerea Uniunii Sovietice și recâștigarea Basarabiei. Ororile războiului sunt reliefate cu tragism și empatie față de ostașii români combatanți. Luați prizonieri, cei scăpați din calea gloanțelor sunt triați de un juriu macabru. Ghiță, datorită meseriei de tâmplar dobândită de la tatăl său, avu noroc, cei fără meserii fură secerăți de gloanțele sovietice. Anii petrecuți în lagăr, imposibilitatea de a comunica cu cei dragi din țară, i-au făcut pe aceștia să-l considere căzut la datorie, Paraschiva și nora Sabina făcând slujbe de pomenire la biserica din sat.

Ghiță se dovedi iscusit și apreciat în construirea de atelaje, sânni și tot felul de obiecte din lemn folosite soldaților ruși, serios și vrednic, motiv pentru care deveni repede respectat și apreciat în lagărul de la Karaganda. Aici o cunoaște pe Svetlana Kovalenco, iar relația armonioasă creată îl face să întârzie repatrierea câțiva ani.

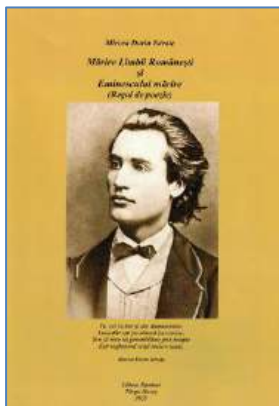
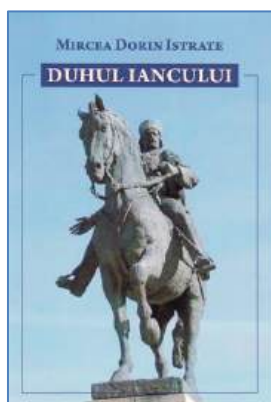
Dorul de țară îl mistuie și într-un târziu, eliberat fiind, hotărăște să se întoarcă în țară. Întâlnirea cu sătenii, familia și mai cu seamă cu băiatul care crescuse de acum dă naștere la emoții pe care autorul știe să le insufle și să facă părtaș cititorul.

O carte ca un balsam pe sufletul consumatorului de literatură, avid de întâmplări trăite cu emoție, oameni simpli de o curățenie sufletească molipsitoare pe de-o parte și pe cealaltă parte cu întâmplări dramatice din timpul războiului. Sincere felicitări autorului!

Alexandru Pîrvu-Prundu

MIRCEA DORIN ISTRATE – OMAGII POETICE

În pragul unei frumoase vârste, colegul nostru Mircea Dorin Istrate nu uită și ne reamintește tuturor ceea ce datorăm înaintașilor noștri. Ne oferă de această dată omagii poetice care marchează aniversări scumpe românilor, pentru „Crăișorul munților” și al moșilor, Avram Iancu, și pentru Mihai Eminescu, „Luceafărul poeziei românești”.

Volumul **„Duhul Iancului”**, apărut la Editura Viața Creștină din Cluj-Napoca, oferă cititorului nu doar prilejul de a-l omagia pe „Crăișor” ci și bogate evocări ale tulburatelor vremuri ale eroului pașoptist.

De asemenea, cartea **intitulată „Mărire Limbii Românești și Eminescu**

mărire”, recent apărută la Editura Tipomul (Târgu Mureș) scoate în evidență, prin bogăția metaforelor și expresiilor poetice, o profundă împletire a universului eminescian cu elementele definitorii ale limbajului popular ardelenesc, într-o limbă română definitorie pentru „plaiul mioritic” blagian.

Criticul literar Liliana Moldovan observă, pe bună dreptate: „Cu modestie și recunoștință, Mircea Dorin Istrate își iubește predecesorii, îi admiră cu mândrie și sinceritate pe marii oameni ai acestui popor. Din fântâna sufletului său a izvorât și se va ivi mereu o dragoste și un respect pentru Eminescu, pentru cultura și istoria României pentru satul românesc...”

Redăm mai jos omagiul adus de către Mircea Dorin Istrate **„Lui, Eminescului”**:

LUI, EMINESCULUI

Crucifixul poeziei românești

Pe suitoarea cărare a mersului nostru prin istorie, începută aici încă din străvechime, Începătorul Lumii, ne-a pus din loc în loc troițe veghetoare care să ne lumineze și să ne îndrume pașii pe mai departe spre celălalt capăt al veșniciei. Aceste troițe au fost și vor rămâne mereu un Zamolxes, un Burebista, un Decebal, un Mircea, un Ștefan, un Mihai, un Cuza, un Avrămuț, sfinți de-nchinăciune când jalea și durerea sufletului nostru se îndreaptă spre ei, chemându-i să vină și să mai mântuie odată jertfelnicul și oropsitul neam românesc. În ei avem modele de dragoste de neam și țară, în ei avem chipul dătător de speranță a celui curajos și vrednic, apărător al gliei străbune, creștin adevărat, smerit și iertător, netemător în fața morții atunci când țara e la răscruce de timpuri înșelătoare.

Ei sunt aici, lângă noi, în huma lumescului, puși să ne arate că numai prin noi vom putea răzbi spre liman, că numai cu speranță și jertfă putem schimba mincinoasa lume, făcând una mai bună, mai frumoasă, mai dreaptă, așa cum ne-o dorim, că de fiecare dată s-a găsit un cineva din acest neam să-și pună viața în palmele lui Dumnezeu și să ne înșiruie după el ca să răzbim împreună în a schimba în bine oamenii, lumea aceasta.

Dar mai avem în cerescul vieții noastre și alte modele, înroșiți luceferi care să ne mângâie și să aline inima și sufletul nostru cel îndestulat cu amar și tristețe, doritor de visare, de iubire, de dor, de taină. Ei sunt robii fericiți ai cuvântului, cei dăruși cu har, picurați cu sfânt, rostitori de îndulcite slove care să înmoaie și să dezmierde simțitorul nostru suflet. Și dintre toți luceferii care înstelează nopțile vieților noastre, Măritul l-a ales pe Eminescu a fi scânteietoare astră dumnezeiască, veșnicit în țăndăra gândului și în taințele sufletului nostru cel de toate iertător și îndurător.

Neegalat încă în rostuita-i vorbă, se prea poate ca simțirea și fiorul versului său să fi fost șoapta pe care însuși Dumnezeu i-a pus-o în suflet ca să se încarce cu preaplinul fericirii, al iubirii, al deznădejdei, ca mai apoi mintea și inima sa bună și iertătoare să le veșnicească toate astea în divinul unui vers. Căci numai așa se poate explica de ce poezia lui este sublimă, ne vindecă, ne stâmpără, ne înalță, ne dă curaj, putere, speranțe, ne-adună, ne unește.

Înlăuntrul unui vers el a pus atâtea înțelesuri, atâtea taine, atâtea mesaje, simboluri, venite din străvechimea lumii, dar și de dincolo de ea, multe doar de el știute, simțite și pricepute. De multe ori a fost înaintea timpului său, uimindu-ne cu adevărurile ce doar acum pot fi înțelese. A trăit în amar și suferință, în bucurie și plăcere, pentru a le putea simți pe toate cu inima și sufletul, ca mai apoi din inima și sufletul său să le poată da inimi și sufletului nostru spre mângăiere, spre trăire, spre înălțare, știind că numai așa poate ajunge la noi ca să ne înfrățim cu el, în toate câte ni le-a mărturisit spre înșfînțirea cuvântului omenesc.

Pentru toate acestea, astăzi, când ne gândim la începutul drumului tău spre veșnicire și mărire, lasă-ne mărite Eminescu să scoatem din fântâna sufletului nostru un cuvânt de mulțumire că ai existat și că ne putem înșirui după Domnia Ta să mergem prin lume în fală, demnitate și mărire. Și să știi mărite că în tremurul flăcării unui muc de lumânare ce-l punem spre pomenirea sufletului tău, se va afla, cu siguranță și lacrima noastră fierbinte, talantul care-l dăm Preamăritului spre a te înșfinți și veșnici acolo, în nesfârșitele grădini ale raiurilor Sale.

CÂNTEC LUI EMINESCU

Ne-ai învățat cuvântul ne fie înviere
Și moștenita limbă un fagure de miere,
Să nu-nșelăm speranța ce încă ne-a fost dată,
Să ardem în iubirea bobocului de fată.

Din vis făcut-ai aripi să poată muritorul
Să urece-n neființă, să ia din tine zborul,
Plecând spre zări deschise și large infinituri,
Să se-ntrupeze încă-n, nepieritoare mituri.

Să guste din plăcerea puterilor divine,
Să-mi fie călătorul prin lumile străine,
Să țină soarta lumii în mâna-i tremurândă,
Să scurme taina vieții din mintea lui flămândă.

Ne-ai dat apoi Luceafăr să-nfiorăm iubirea
Și-n căile celeste să ne aflăm menirea,
Și vârsta cea de aur cu inima curată,
Și-ntorsul în pruncia ființei nepătată.
Pădurea fermecată cu lacul de cleștar,
Și-n nopți sub clar de lună iubirile de jar,
Și lebăda pe ape ducând a noastre vise
Prin căile luminii din ceruri necuprinse.

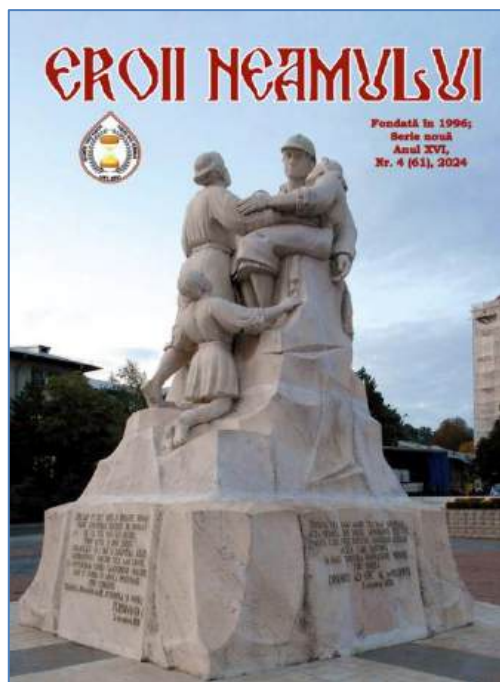
Tu ne-ai lăsat icoane ce-or atârna la grindă,
Iar sufletu-ți altare pe toți să ne cuprindă,
De ochiul vieții noastre va lăcrima lumină
Vom nemuri cu tine, în veacuri ce-or să vină.

ÎNTRU AMINTIREA „EROILOR NEAMULUI”

Semnalăm cu deosebită apreciere **apariția numărului 4(61) pe 2024 al Revistei „Eroii Neamului”**, editată de Asociația Civică „Tempora” Satu Mare și Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”, filiala Satu Mare, în

colaborare cu Muzeul Județean Satu Mare. Redactorul coordonator al acestei publicații trimestriale, care apare din 1996, este colegul și colaboratorul nostru **colonel (r) Voicu Șichet**.

Conform propriei profesii de credință, „*Eroii Neamului*” este o revistă de cultură și educație patriotică, apolitică și neguvernamentală. Sinceritatea și acuratețea acestei profesii de credință sunt pe deplin probate și

prin conținutul recentului număr. Un conținut bogat de articole bine scrise, care, deși abordează diverse teme, reflectă coerent misiunea asumată de revistă. Autorii articolelor – ofițeri în rezervă, cărturari (incluzând cadre universitare) și preoți – reflectă toate fațetele eroismului românesc, de la bravura în războaie până la curajul civililor care au luptat cu fapta și cuvântul pentru emanciparea culturală și eliberarea națională a românilor din Sătmăr și Transilvania în general. Unele articole evidențiază și importanța creștinismului și bisericii în toate aceste forme de luptă pentru cauza poporului român.

De subliniat este și faptul că, dincolo de memorialistica evocând eroii mai mult sau mai puțin cunoscuți, revista reflectă și activitățile concrete recente ale celor două Asociații care o editează pe linia comemorării eroilor la monumentele de pe plaiurile sătmărene.

Avem, deci, toate motivele să-i felicităm călduros colegii din cele două Asociații și din colectivul Revistei „*Eroii Neamului*”, să le urăm sănătate și mult succes și pe mai departe, în urmărirea nobilei misiuni pe care și-au asumat-o.

Col. (r) Mihai Munteanu

AGENDA CENACLULUI VITRALII

Obiectivul principal al *Cenaclului Vitralii* în perioada decembrie 2024 – februarie 2025 l-a reprezentat finalizarea Antologiei *Floare de Colț*, volum dedicat aniversării a 15 ani de la apariția revistei „Vitralii - Lumini și umbre” și a 35 de ani de la înființarea Serviciului Român de Informații.

Antologia *Floare de Colț* se deschide cu un *Cuvânt Înainte* al Redacției revistei „Vitralii - Lumini și umbre”, în care este prezentat, pe scurt, evoluția *Cenaclului Vitralii* de la constituirea sa în anul 2016 și până în prezent.

În continuare sunt prezentați 51 de membri ai *Cenaclului*, cu preocupări și realizări literare, în domeniul artelor plastice, muzicii, cercetării istorice, științifice și a memorialisticii de informații. Prezentarea acestora este făcută în ordine alfabetică și include aspecte de cunoaștere, îndeosebi a preocupărilor și realizărilor acestora, precum și mostre ale creațiilor lor: poezii, fragmente de proză, lucrări de pictură și sculptură ș.a.

În opinia noastră, Antologia *Floare de Colț* este o reușită din mai multe considerente: varietatea genurilor creative abordate, consistența literară, artistică, științifică a creațiilor, relevarea potențialului existent în rândul membrilor ACMRR-SRI pentru preocupări de asemenea factură specială, ținuta grafică a volumului, calitatea tiparului și a reproducerilor lucrărilor de arte plastice. Evident, dorim ca această percepție să fie validată de cititorii noștri, a căror opinie despre acest proiect contează în final. Aducem prinosul nostru de recunoștință pentru sprijinul acordat apariției Antologiei *Floare de Colț* redacției revistei „Vitralii - Lumini și umbre”, sub egida căreia funcționează *Cenaclul*, conducerea ACMRR-SRI și Serviciului Român de Informații.

În perioada de referință, *Cenaclul Vitralii* a avut o ședință de lucru, în ziua de 6 februarie 2025, la care au participat, pe lângă coordonatorul *Cenaclului*, Costică Dogaru, Alin Gheorghe, Alexandru Pârvu-Prundu, Gheorghe Ciobotaru, Ion Stoica, Bogdan Dițu, Valeriu Lazăr, Vitalian Tomescu, Gheorghe Trifu, Ion Șandru, Nicolae Pintilei și Gheorghe Cosma.

Și această ședință a avut o agendă bogată, diversă și consistentă:

- Coordonatorul *Cenaclului* a informat despre finalizarea Antologiei *Floare de Colț*, aflată deja în circuitul editorial (foto coperta 1).

- La rubrica „Noi prezențe în Cenaclu”, sculptorul Valeriu Lazăr, devenit membru la sfârșitul anului trecut, a făcut o succintă prezentare a preocupărilor și realizărilor sale în domeniul sculpturii, îndeosebi în metal.

- Poeții Costică Dogaru, Alin Gheorghe și prozatorul Alexandru Pîrvu-Prundu au prezentat noi creații în Cenaclu, care s-au bucurat de aprecieri unanime. Costică Dogaru a făcut o prezentare a particularităților poeziei *haiku*, gen poetic lansat de japonezi, pe care îl abordează și el, exemplificând cu câteva creații proprii.

- Pictorul Bogdan Dițu a informat despre prima sa expoziție personală intitulată „Portretul umbrei”, deschisă la galeria bucureșteană *Soleil* în decembrie 2024 și despre participarea cu lucrări, împreună cu colega Luminița Stănciulescu, în perioada decembrie 2024-februarie 2025, la expoziții colective tematice: „Omagiu artistic”, organizată de Asociația Artiștilor Plastici din București la Muzeul Țăranului Român, „Decoralis”, „Salonul venețian”, „Floralis” în București și „Color Fiesta”, la o galerie din Madrid,.

- Câțiva dintre membrii Secțiunii Memorialistice prezenți - Gheorghe Ciobotaru, Nicolae Pintilei și Vasile Mălureanu au făcut referiri la proiecte la care lucrează sau pe care preconizează să le abordeze. În context, s-au făcut referiri la necesitatea stimulării memorialisticii de informații în rândul membrilor Cenaclului pentru a asigura revistei „Vitrării - Lumini și umbre” un portofoliu mai bogat și divers de abordări de acest gen.

2) O altă ședință a Cenaclului a avut loc la 6 martie 2025. Au participat Alin Gheorghe, Nicolae Pintilei, Alexandru Pîrvu-Prundu, Gheorghe Trifu, Bogdan Dițu, Valeriu Lazăr, Toni Sultana, Gheorghe Cosma, Vitalian Tomescu și coordonatorul Cenaclului.

Și de această dată agenda a fost bogată, diversă și consistentă, desfășurată pe timp de cca. 4 ore.

a) Informarea tradițională a coordonatorului Cenaclului, care s-a referit îndeosebi la stadiul editării Antologiei *Floare de Colț*.

b) Prezentarea creațiilor proprii în Cenaclu de către participanți:

- Gheorghe Cosma, debutant în memorialistica de informații, a prezentat primul său material pe profil destinat publicării în revista *Vitrării*.

- Ion Alin Gheorghe – poezii propuse pentru portofoliul rubricii Pagini Literare a revistei *Vitrării*.

- Alexandru Pîrvu-Prundu - povestirea „Malul Molescului”.

c) Analiza unor creații prezentate de membrii Cenaclului:

- poezii pentru portofoliul rubricii *Pagini Literare* de către Elena Cîiașescu din București, Liliana Badea Cârstea din Târgoviște, Ioan Florian din Cluj.

- noi apariții editoriale ale poetului Mircea Dorin Istrate din Tg. Mureș (două volume) și ale memorialistului Liviu Găitan (primul volum dintr-un ciclu mai amplu).

d) Prezentarea ultimului număr al revistei „*Eroii Neamului*” din Satu Mare, rod al implicării entuziaste și consistente a colegului nostru Voicu Șichet.

Și în această perioadă, numeroși membri ai Cenaclului au **avut activități și realizări creative** notabile:

- Poetul, prozatorul, criticul literar și publicistul Mircea Dorin Istrate, președinte de onoare al Filialei Mureș a Ligii Scriitorilor din România, a publicat în ultimele luni volumele de poezie *Mărire Limbii Românești* și *Eminescului Mărire*.

La 30 ianuarie 2025, Liga Scriitorilor din România i-a decernat Premiul Național pentru *Opera Omnia*, fiind considerat „Apostol al Culturii”.

- Liviu Găitan, din Timișoara a editat primul volum din ampla lucrare intitulată *Lumea neștiută a serviciilor secrete. Spionaj, contraspionaj*, cu o prefață a regretatului Hagop Hairabetian.

- A fost lansat numărul 61 al apreciatei reviste sătmărene „*Eroii neamului*”, prin strădaniile entuziastului și neobositului coleg Voicu Șichet.

- Participarea pictorului Ioan Rotariu cu lucrări la expoziția „*Datini și obiceiuri de iarnă la Ruginoasa*” - decembrie 2024, prezentată de postul BIT TV Botoșani și la Salonul de primăvară al artei naive, Bacău, martie 2025.

- Publicarea unor povestiri ale lui Alexandru Bochiș în ediția a IV-a a revistei arădene „Cervantes” și în „Art-Emis” din Rm. Vâlcea.

- Apariția mai multor comentarii apreciative ale unor critici literari importanți cu privire la cele 10 volume din grupul *Cavalerii crucii*, prima parte a preconizatei *Epopei Ștefaniene*, lansată la 6 decembrie 2024 în cadrul Târgului de carte Gaudeamus de Andrei Breabăn. În context, menționăm că nr. 3-4/2024 al revistei târgmureșene *Meridiane culturale* i-a dedicat un medalion colegului nostru.

- Poetul, prozatorul și eseistul Ion Munteanu, membru al Uniunii Scriitorilor din România, a fost intervievat, la 7 februarie a.c., cu privire la prodigioasa sa activitate creativă, de către Postul TV al Universității din Craiova.

- „*Lumea privită diferit*” este titlul noii expoziții a artistului plastic Bogdan Dițu, de la Complexul Palatele Brâncovenesti, Mogoșoaia martie-aprilie 2025. De data aceasta pictorul alături lucrărilor sale și creații ale fiului său Tudor. „*Tată și fiu, două interpretări diferite ale realității pe care o transpune fiecare prin propriile emoții într-o hartă a adevărului și frumuseții lor, care devine adevăr și frumusețe și pentru noi, privilegiați privitori ai acestui spectacol*”, al cărui curator a fost Adina Moldova Titrea.

Lista evenimentelor în care au fost implicați în acest interval de timp membri ai *Cenaclului Vitralii*, inevitabil, nu este completă. Felicitări tuturor!

**Coordonatorul Cenaclului
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu**

FLAMINGO

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR-SRI

CRONOLOGIE: DECEMBRIE 2024 – MARTIE 2025

- **Ziua Națională** a României a fost și de această dată onorată de Sucursalele ACMRR-SRI prin evenimente deosebite care s-au bucurat de o bogată participare și de aprecieri corespunzătoare.
 - Devenită deja tradiție, **întâlnirea anuală** în vederea sărbătoririi Zilei Naționale a României a **rezerviștilor din Regiunea Sud-Est, la Amara**, a fost organizată în perioada 29.11 – 01.12.2024, cu sprijinul președintelui Sucursalei Ialomița, Col. (r) Savu Cerbureanu, și al șefului Complexului hotelier Ialomița. Evenimentul a reunit **circa 150 de persoane, membri ai Sucursalelor Constanța, Ialomița, Galați, Brăila, Tulcea, Călărași, din coordonarea gl. bg. (r) Ion Preda**, cât și din Sucursala București, reprezentată de vicepreședintele Sucursalei, col. (r) Toni-Anton Smîdu. În acest cadru a fost organizată o expoziție de prezentare a preocupărilor rezerviștilor, cu exponate constând în: goblenuri (Constanța), articole de vestimentație, (Tulcea), tablouri confecționate din materiale vegetale (Brăila), aranjamente tip cadou (Constanța). Au fost de asemenea organizate competiții sportive (fotbal, tenis de masă, șah și table), câștigătorii fiind premiați la încheierea festivă a acțiunii. Cu aceeași ocazie gl. bg. (r) Ion Preda a evocat însemnătatea zilei de 1 Decembrie și a decernat diplome de excelență președinților de sucursale, precum și domnului Liviu Ionescu, managerul Complexului hotelier Ialomița, căruia i-au fost adresate mulțumiri pentru disponibilitatea oferită în găzduirea acțiunii.
- **Reuniuni festive anuale** au organizat, în luna decembrie, **Sucursala Suceava** (7 decembrie, precedată de vizitarea expozițiilor de la Muzeul Național al Bucovinei), **Sucursala Dâmbovița** (25 de participanți) precum și **rezerviștii profilului Apărarea Constituției** (18 decembrie).
- La **21 decembrie 2024**, un grup de membri din **Sucursala Cluj** au depus o **coroană de flori la Monumentul Eroului Martir Dumitru Coman**, ucis mișelește în 22.12.1989 la Odorheiul Secuiesc de către revizioniști

maghiari. În memoria eroului s-a rostit o rugăciune și s-au prezentat atrocitățile comise în acea perioadă.

- La **22 decembrie 2024**, conducerea **Sucursalei Suceava** a participat la ceremonialul militar închinat comemorării eroilor Revoluției din 1989. A fost depusă o coroană de flori la monumentul de la Biserica Sfânta Înviere din Suceava.
- La **5 ianuarie 2025**, colectivul **rezerviștilor antitero din Sucursala Suceava** a sărbătorit Ziua Luptătorului Antiterorist printr-un eveniment festiv, marcat de acordarea de Diplome de merit, Diplome aniversare și cadouri. Au participat 23 de rezerviști AT.
- Apropierea primăverii a fost celebrată de numeroși rezerviști din **Sucursala București** printr-o „întâlnire de suflet” organizată la unul din localurile istorice ale Centrului Vechi la **22 februarie 2025**.
- La 7 martie, colegi din **Sucursala Arad** și-au invitat colegile la o reuniune festivă, cu ocazia zilei de 8 martie.
Un eveniment similar, Balul primăverii și Ziua femeii, a fost organizat de **Sucursala Cluj** împreună cu Filiala Cluj a rezerviștilor MApN. La eveniment au participat peste 100 persoane, Sucursalei Cluj fiindu-i rezervate 32 locuri
- 20 martie: **Sucursala Cluj** a organizat Conferința anuală la care au participat reprezentanți ai conducerii structurii regionale de informații, iar ca invitat special domnul general de brigadă Ignat Nichifor, fost vicepreședinte al ACMRR-SRI coordonator al Sucursalei. La conferință au participat peste 90 membri.

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”: ECOURI

- **Postul de televiziune RTV Galați-Brăila** a difuzat, la 12 februarie a.c., în cadrul emisiunii „*Accente*” o prezentare a numărului 60 al revistei. Emisiunea, difuzată la o oră de maximă audiență, a alocat un amplu spațiu prezentării realizate de către scriitorul Aurel Stancu, directorul postului. Acesta a subliniat, printre altele că revista „*merită o deschidere mai mare*”, nefiind „*ermetică, bazată doar pe memoria sau acțiunile reprezentanților serviciilor de informații ci și pe documente istorice!*”
- Jurnalistul Adrian Popovici prezintă numărul 59 al revistei în publicația suceveană „**Crai Nou**” nr. 9382 din 27.11.2024.

PREZENȚE ARTISTICE

Cenaclul Vitralii ni-l prezintă în acest număr pe Mihai Varzari, unul dintre colegii noștri recent cooptați în secțiunea Arte Plastice.

De obârșie bucovinean, Mihai Varzari a absolvit Facultatea de Drept din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași (1994-1998), Școala Populară de Arte „Ion Irimescu” Suceava, secția pictură - clasa profesor Dumitru Rusu (2016). Din anul 2013 este membru al Asociației „Toniza Art Group”.

În prezent, urmează studii de master la Universitatea Națională de Arte „George Enescu” Iași, Facultatea de arte vizuale și design (FAVD), specializarea pictură.

A fost încadrat și a lucrat în SRI, trecând în rezervă cu gradul de colonel.

A fost atras de desen și pictură încă din copilărie. Începând din anul 2012 a deschis 12 expoziții personale în Suceava și județ. Cea mai recentă expoziție intitulată *Căutări* a avut vernisajul pe 23 octombrie 2024. A expus 24 de picturi deosebite ca stil, mesaj, noutate, profunzime și diversitate creatoare, care sunt, așa cum susține artistul (inclusiv prin titlul expoziției), căutări ale sale și ale profesorilor care îl coordonează.

Mihai Varzari a obținut numeroase premii, printre acestea numărându-se cele acordate în cadrul Concursului Național de Pictură Contemporană „Tudor Jarda”, Cluj, 2014 (Locul I); Concursului Național de Artă Plastică „Ion Irimescu”, Suceava, 2015 (Locul al II-lea); Concursului Național de Arte Vizuale „Nicolae Mantu”, Galați, 2015 (Locul al III-lea) și 2016 (Prima mențiune) și Concursului anual de artă plastică, Suceava - secțiunea desen, 2016 (Locul I), 2022 (Premiul special al juriului), la care se adaugă patru premii *ex-aequo* - secțiunea grafică, 2018, 2019 și 2021, respectiv secțiunea pictură, 2020.

Referindu-se la aceste lucrări, curatorul expoziției, maestrul Mihai Pânzaru-PIM, care se numără printre profesorii artistului, a afirmat : „*Suntem uluiți de plăcere... Mihai Varzari este o revelație pentru noi. Ceea ce prezintă el aici, sunt aspecte ale potențialității sale. Eu rămân la ideea că el este unul*

dintre marii noștri desenatori, este un grafician cu creionul în mână, știe tot ceea ce înseamnă gama de griuri, de la alb până la negru, toată gama aia din atelier care îți pune răbdarea ta de artist la încercare, ca să devoalezi tu compozițiile, griurile, acele griuri nobile care înnobilează culoarea...”

oooOOOooo